

Vlaanderen
is erfgoed

Onderzoeksrapport

Vermist in de Ieperboog. Toevalsvondst in het Twaalfgemetenbos bij Ieper (W.-Vl.)

Eindverslag van een opgraving vanuit wetenschappelijke vraagstelling volgend uit een toevalsvondst

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

COLOFON

TITEL

Vermist in de leperboog. Toevalsvondst in het Twaalfgemetenbos bij Ieper (W.-VI.). Eindverslag van een opgraving vanuit wetenschappelijke vraagstelling volgend uit een toevalsvondst

REEKS

Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed nr. 206

AUTEURS

Simon Verdegem, Sam De Decker, Maarten Bracke, Bert Heyvaert,
Liesbeth Massagé en Sofie Vanhoutte

JAAR VAN UITGAVE

2021

VERSIE 2

Een uitgave van agentschap Onroerend Erfgoed Wetenschappelijke
instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Omgeving
Published by the Flanders Heritage Agency Scientific Institution of the
Flemish Government, policy area Environment

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Sonja Vanblaere

OMSLAGILLUSTRATIE

Achtergrond: luchtfoto WFA_P_005332_ Damm Strasse, Ypres-Comines Canal & Railway (Sheet 28 O8-I30b) (©WFA), en kaart Hill60_ObservatoryRidge_19160705_WFA_M_026233 (©WFA), met aanduiding locatie vindplaats; foto's: ronde uniform patch ('red cross') en cap badge van Royal Army Medical Corps, beide gevonden in borstzak (foto's door Simon Verdegem).

agentschap Onroerend Erfgoed
Havenlaan 88 bus 5
1000 Brussel
T +32 2 553 16 50
info@onroerenderfgoed.be
www.onroerenderfgoed.be

Dit werk is beschikbaar onder de Modellicentie Gratis Hergebruik v1.0.
This work is licensed under the Free Open Data Licence v.1.0.

Dit werk is beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding 4.0 Internationaal-licentie. Bezoek <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> om een kopie te zien van de licentie.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

ISSN 1371-4678
D/2021/3241/xxx

////////////////////////////////////

VERMIST IN DE IEPERBOOG.

TOEVALSVONDST IN HET

TWAALFGEMETENBOS BIJ

IEPER (W.-VL.)

Eindverslag van een opgraving vanuit
wetenschappelijke vraagstelling volgend
uit een toevalsvondst

////////////////////////////////////

SIMON VERDEGEM, SAM DE DECKER, MAARTEN BRACKE, BERT HEYVAERT,
LIESBETH MASSAGÉ EN SOFIE VANHOUTTE

INHOUD

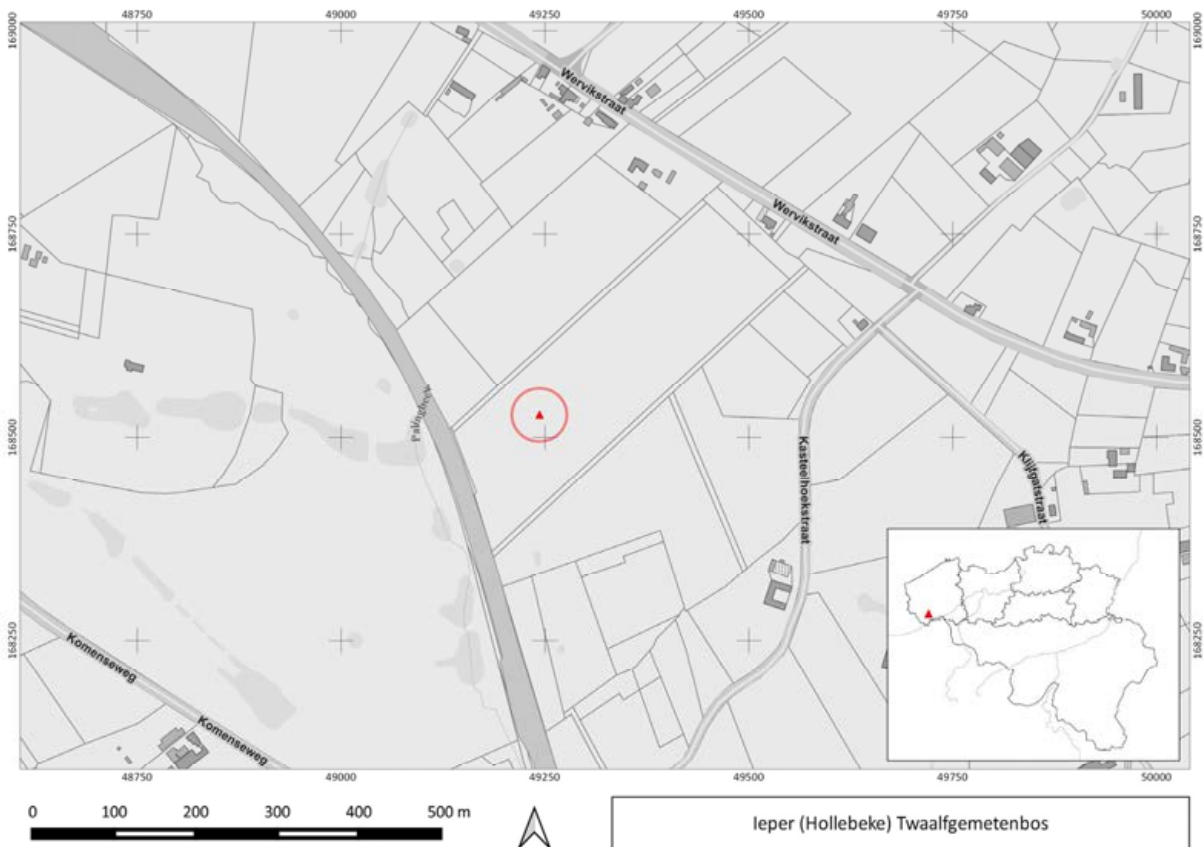

1 INLEIDING

Op 21 november 2016 krijgt de politie van Ieper telefoon van iemand die meldt dat er de dag voorheen in het Twaalfgemetenbos een menselijke schedel is gevonden. In de directe omgeving zou ook oorlogsmunitie zijn aangetroffen en de vondst zou zich vlakbij een bunker bevinden.

Op 22 november ontbiedt de politie de persoon in kwestie en gaat met hem ter plaatse. De man blijkt niet verbonden aan een instelling, maar teamleider van een Nederlandse privé-club, die zich tot doel stelt om oorlogsslachtoffers te zoeken en bergen. Ze beschikken hiervoor echter niet over opgravingsvergunningen, erkenningen noch andere toelatingen.

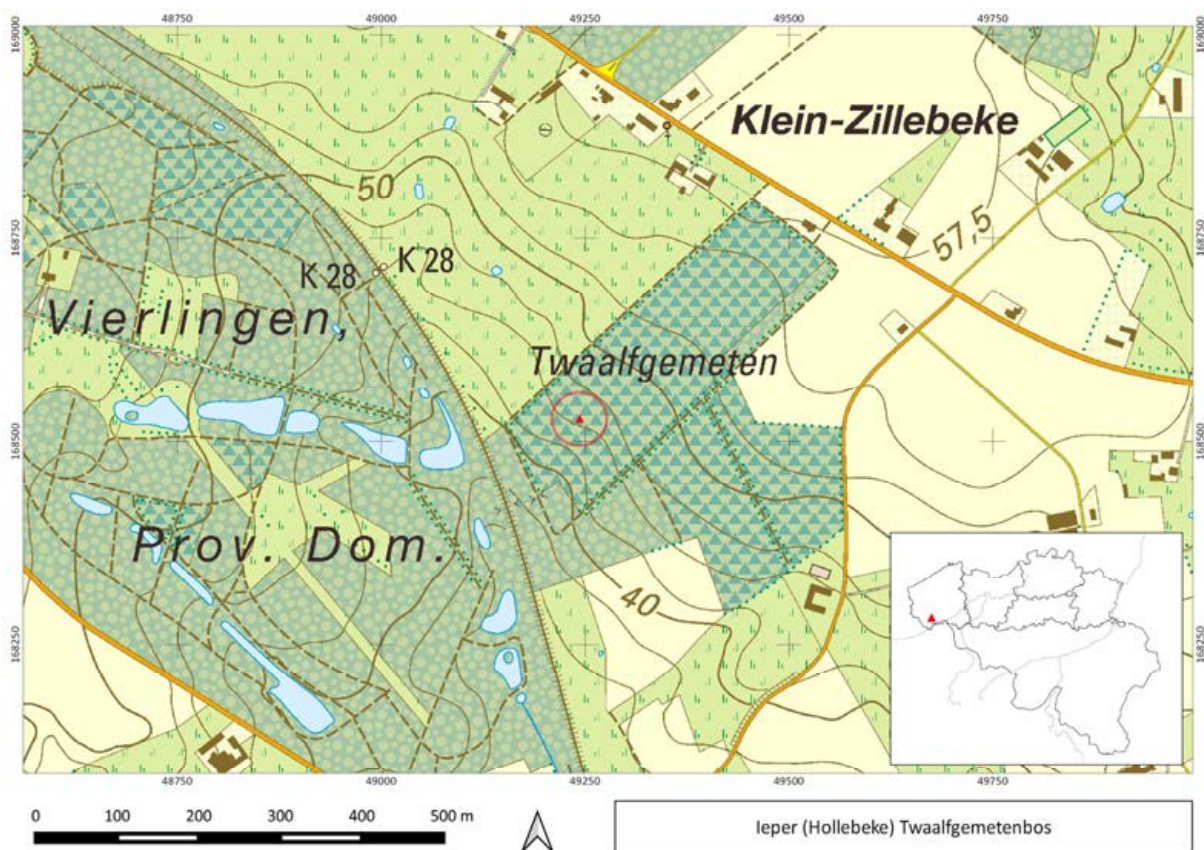
figuur 1: De locatie van de vindplaats aangeduid op een uittreksel van de GRB kaart. Schaal 1:5.000 (©AGIV).

Enkele leden van deze organisatie waren beginnen graven in de omgeving van de ingang van de bunker in het Twaalfgemetenbos en hadden bij hun graafwerk menselijke resten aangetroffen. In het proces-verbaal van 22/11/2016 staat het volgende genoteerd:

‘Op aanwijzingen uit kaarten gingen ze (onbekenden) op zoek naar een bunker in dat bos. Aan die bunker zijn ze beginnen graven en daar zijn ze op menselijke beenderresten en oorlogsmunitie gestoten. Het betrof een soort loopgraaf naar de toegang van die bunker toe in een beekvallei. Ze zagen duidelijk de schedel zitten en een stuk torso. Voorts lag er een kistje met 303 British munitie in de buurt. Mijn mensen weten dat ze niks van aangetroffen voorwerpen mogen meenemen. Ze werken ook niet door middel van een metaaldetector of zo. Enkel met kaart en schop gaan ze te werk. Ze hebben dan ook niks meegenomen van de plaats. Ze trokken ook maar twee foto’s omdat wij geen sensatiezoekers zijn.’

figuur 3: De locatie van de vindplaats op de topografische kaart. Schaal 1:5.000 (©AGIV).

////////////////////////////////////

leper (Hollebeke) - Twaalfgemetenbos

3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

Het archeologisch onderzoek in het Twaalfgemetenbos is een ‘archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen’ (cf. het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, Hoofdstuk 5. Archeologie – Afdeling 5). Deze opgraving volgt wel uit een toevalsvondst, die door de politie telefonisch werd gemeld in november 2016. Aangezien de natte terreincondities, die gepaard gingen met een zo goed als ontoegankelijkheid van het bosterrein, op dat moment een opgraving met berging niet mogelijk maakten, werd tussen Agentschap Onroerend Erfgoed en politie afgesproken om te wachten met het onderzoek. Uiteindelijk werd besloten dit onderzoek uit te voeren als een opgraving vanuit wetenschappelijke vraagstelling, als uitvoering van een afspraak tussen het Agentschap, de politie en de Inspectie RWO.

3.1 ALGEMENE BEPALINGEN

Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 vermeldt het volgende in verband met toevalsvondsten, onder Hoofdstuk 5. Archeologie – Onderafdeling 4. Toevalsvondsten:

Art. 5.1.4. Iedereen die, op een ander moment dan bij het uitvoeren van een archeologisch vooronderzoek, een archeologische opgraving of het gebruik van een metaaldetector, een roerend of onroerend goed vindt waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat het archeologische erfgoedwaarde heeft, is verplicht daarvan binnen drie dagen aangifte te doen bij het agentschap. De Vlaamse Regering kan de nadere regels daarvoor bepalen. In voorkomend geval brengt het agentschap de zakelijkrechthouder en de gebruiker van de betrokken percelen, als ze niet de vinder zijn, en de gemeenten waar de vondsten worden gedaan ervan op de hoogte dat er vondsten zijn gedaan die vermoedelijk archeologische erfgoedwaarde hebben en wat de rechtsgevolgen daarvan zijn. De zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder moeten tot de tiende dag na de aanafte:

1° de archeologische artefacten en hun vindplaats in onveranderde toestand bewaren;

2° de archeologische artefacten en hun context tegen beschadiging of vernieling beschermen;

3° de archeologische artefacten en hun context toegankelijk maken voor onderzoek door het agentschap.

De Vlaamse Regering kan de nadere regels daarvoor bepalen.

Na het onderzoek, vermeld in het derde lid, 3°, kan het agentschap de termijn van tien dagen inkorten of verlengen. Het agentschap brengt de zakelijkrechthouder en de gebruiker daarvan per beveiligde zending op de hoogte. Na het verstrijken van de termijn zijn de zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder niet langer onderworpen aan het passiefbehoudsbeginsel voor archeologisch erfgoed voor wat betreft de gemelde vondst.

De Memorie van Toelichting van het Onroerenderfgoeddecreet vult aan:

Artikel 5.1.4. (...) De bij decreet opgelegde bewaarmogelijkheden blijven gedurende tien dagen van kracht. Gedurende deze periode beschikt de Vlaamse overheid over de nodige tijd om de noodzakelijke vaststellingen te doen of te laten doen op het terrein. De Vlaamse overheid werkt zoveel mogelijk samen met de betrokken onroerenderfgoedgemeente(n). Op basis van de terreinevaluatie kan de Vlaamse overheid de termijn van tien dagen verlengen of inkorten. Eventuele financiële tegemoetkomingen als gevolg van een termijnverlenging kunnen in uitvoeringsbesluiten worden behandeld (zoals bepaald in artikel 10.3.3). Omdat deze financiële tegemoetkomingen volledig voor rekening van de Vlaamse overheid zijn, is de Vlaamse administratie volledig voor het proces van toevalsvondsten bevoegd.

Het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 vervolledigt als volgt:

Artikel 5.5.4. Met toepassing van artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en in afwijking van artikel 5.5.1 tot en met artikel 5.5.3 van dit besluit geldt voor archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem en archeologische opgravingen die volgen op een toevalsvondst en uitgevoerd worden door het agentschap, een onmiddellijke toelating.

De onderzoeksoopdracht bij een toevalsvondst beperkt zich op het terrein tot het evalueren van het bodemarchief in kwestie en het *ex situ* bewaren van het archeologisch materiaal dat dreigt vernietigd te worden. Binnen de context van een toevalsvondst gebeurt het bureauonderzoek dat de landschappelijke, bodemkundige, historische en archeologische voorkennis van de vindplaats verzamelt, hoofdzakelijk na het terreinonderzoek gebeurt; de resultaten zijn in dit eindverslag opgenomen (zie 6.).

3.2 DE VRAAGSTELLING MET BETREKKING TOT DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Het doel van het onderzoek van een toevalsvondst beperkt zich tot inzicht verkrijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen en vondsten, hun datering en indien van toepassing hun relatie en fasering, alsook het *ex situ* bewaren van de vondsten die dreigen vernietigd te worden. Voor dit eindverslag zijn de resultaten van het archeologisch onderzoek bestudeerd in het licht van de archeologische voorkennis van het gebied en de historische context om te komen tot een interpretatie van de site. In tegenstelling tot een toevalsvondst *strictu sensu* waarbij een vooraf bepaalde vraagstelling niet aan de orde is, is de hier uitgevoerde opgraving vanuit wetenschappelijke vraagstelling volgend op een toevalsvondst wel uitgevoerd volgens een vooraf uitgeschreven strategie (zie verder). Deze verschilt uiteindelijk niet van hoe ook een toevalsvondstonderzoek van een WOI-gesneuvelde wordt aangepakt. Gelokaliseerde lichamen van gesneuvelde soldaten moeten volgens de Conventie van Genève geborgen worden. Het bergen van het lichaam van een gesneuvelde gebeurt met toepassing van de wetgeving ter zake en volgens de procedurele afspraken met politie en militaire overheden. Een gedegen archeologische opgraving laat toe om data te verzamelen over het individu, over de omstandigheden van overlijden en over het oorlogsgebeuren.

3.3 RANDVOORWAARDEN BIJ TOEVALSVONDSTEN

De randvoorwaarden noodzakelijk voor het onderzoek van een toevalsvondst worden beschreven in artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013:

‘De zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder moeten tot de tiende dag na de aangifte de archeologische artefacten en hun vindplaats in onveranderde toestand bewaren, de archeologische artefacten en hun context tegen beschadiging of vernieling beschermen, de archeologische artefacten en hun context toegankelijk maken voor onderzoek door het agentschap’.

Omdat de vondstlocatie in het midden van een bos is gelegen en bovendien in een zeer natte omgeving werd na de vaststellingen in november 2016 beslist, in onderling overleg tussen het Agentschap Onroerend Erfgoed, de politie en de bosbeheerders, om te wachten met de opgraving tot een gunstiger – drogere – periode en tevens buiten het broedseizoen.

Omwille van andere prioritaire terreinonderzoeken werd dit op de lange baan geschoven. Na het afsluiten van de 'raamovereenkomst toevalsvondsten met WOI-gesneuvelden' opende zich een opportuniteit om dit dossier opnieuw op te nemen. Daarom werd in augustus 2019 een aanvraag ingediend voor een opgraving met wetenschappelijke vraagstelling (toelating ID 307) zodat dit onderzoek zou kunnen plaatsvinden binnen een wettelijk kader.

3.4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN DE OPGRAVING

De uitvoering van dit onderzoek vond plaats volgens de bepalingen van het Onroerenderfgoeddecreet (2013) zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 3.0).

Het veldwerk vond plaats op 16, 17, 18 en 19 september 2019 onder leiding van Sam De Decker (erkend archeoloog) en Simon Verdegem (veldwerkleider) en door Bert Heyvaert (assistent archeoloog/RTS-medewerker). Op de vierde dag werden Sam De Decker en Bert Heyvaert vervangen door Maarten Bracke en Jelle Defrancq (assistent-archeologen). Op die laatste dag vond ook de eigenlijke berging van het lichaam plaats die uitgevoerd werd door en op aanwijzingen van fysisch antropologe Liesbeth Massagé.

‘De opgraving vanuit wetenschappelijke vraagstelling heeft als doel om het lichaam van de gesneuvelde soldaat dat werd aangetroffen bij de illegale opgraving te bergen en de context van de vondst te documenteren. Er is geen externe bedreiging, waardoor het onderzoek beperkt blijft in tijd en ruimte.

A photograph of a lush forest. The foreground is filled with a dense carpet of green ferns and other low-lying vegetation. In the background, numerous tall, thin tree trunks rise vertically, their tops lost in a thick canopy of green leaves. The lighting is soft and diffused, suggesting an overcast day or a deep forest interior. The overall color palette is dominated by various shades of green, with some brown tones from the tree trunks.

3.5 AANPAK VERDER ONDERZOEK, ONDERZOEKSVRAGEN EN POTENTIEEL VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Bij de berging van een oorlogsslachtoffer is een gedegen archeologische opgraving en de verdere uitwerking van alle gegevens noodzakelijk om toe te laten kennis te verwerven over het individu, over de omstandigheden van overlijden en over het oorlogsgebeuren. Een volledige verwerkingsstrategie met een gedetailleerde uitwerking van alle gegevens is daarbij noodzakelijk om tot een zinvolle conclusie te kunnen komen van deze vindplaats.

De studie beperkt zich tot case-gebonden onderzoeksvragen met betrekking tot de aard van de vindplaats, de datering, de relatie en de fasering van sporen en vondsten. Eigen aan het onderzoek van een beperkte toevalsvondst is dat de uitwerking ervan veel vertelt over deze vindplaats maar weinig over de ruimere context.

De vondst van gesneuvelden blijft maatschappelijk enorm belangrijk. Bovendien levert elke vondst van een gesneuvelde ook een puzzelstuk in het grotere verhaal van de Eerste Wereldoorlog. In welke specifieke context van de Eerste Wereldoorlog moet deze gesneuvelde geplaatst worden? Kan een gedetailleerde studie van de vondsten leiden tot identificatie? De uitzonderlijke bewaring van de vele bijvondsten van deze gesneuvelde maakt het bovendien mogelijk om in detail de uitrusting van deze soldaat te reconstrueren.

De menselijke resten werden onderzocht door fysisch antropoloog Liesbeth Massagé. De studie van het vondstenensemble is een verderzetting van de registratie en identificatie opgemaakt voor de oplevering van het materiaal aan de Dienst Oorlogsgraven van het Belgisch leger, die zorgt voor een verdere overdracht aan de natiestaat. De registraties werden verder bestudeerd en uitgewerkt door Simon Verdegem. Hiervoor werd het ensemble voorgelegd aan specialisten uit het Verenigd Koninkrijk, namelijk professor Peter Doyle (London South Bank University) en Taff Gillingham (Khaki Devil), die inzake Britse militaire uitrusting een grote kennis hebben en dus een grote bijdrage hebben geleverd aan de identificatie van de minder voorkomende artefacten. Simon Verdegem voerde ook het nodige historisch en archivalisch onderzoek uit om te komen tot een maximale interpretatie van de vindplaats.

4 RELEVANTE VOORKENNIS EN RUIMERE CONTEXT

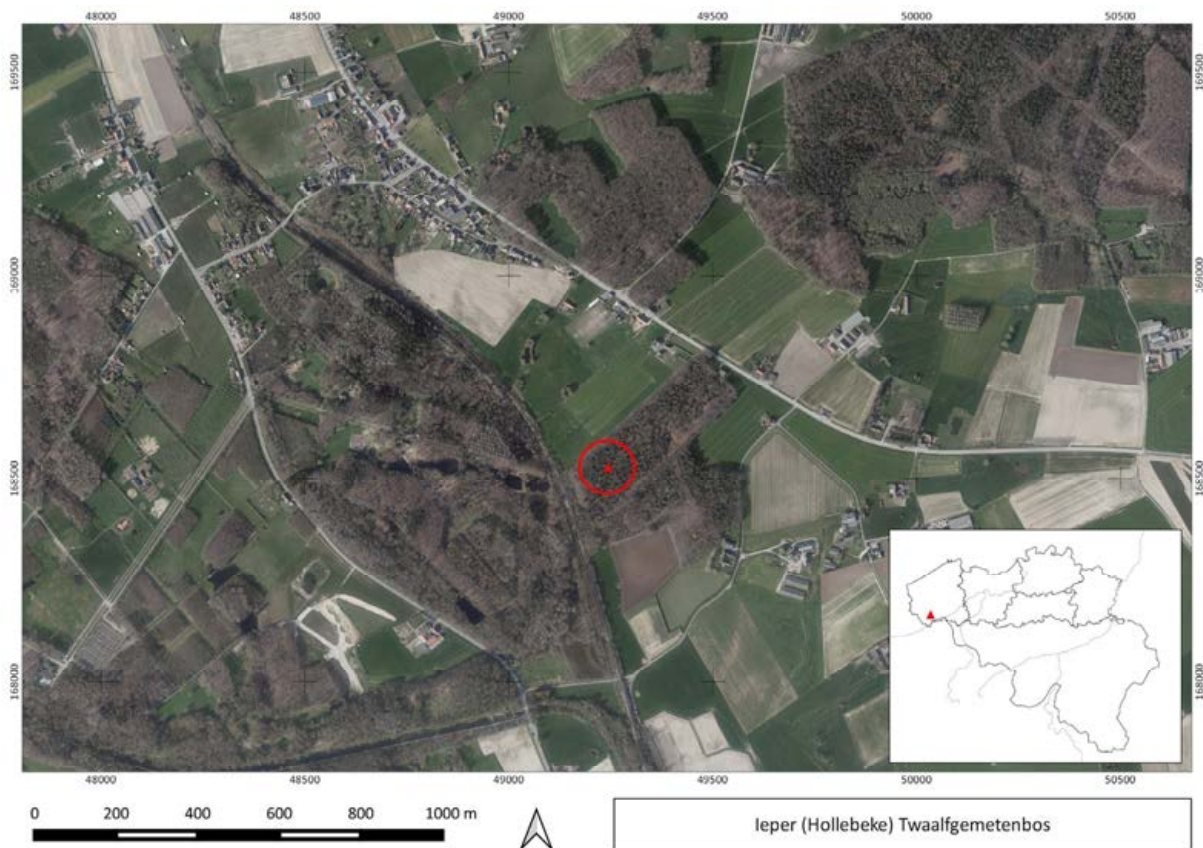
4.1 LANDSCHAPPELIJKE EN BODEMKUNDIGE CONTEXT

Gezien de beperkte oppervlakte van het terreinonderzoek en de specifieke WOI-context, kan deze beschrijving algemeen worden gehouden.

De vindplaats is gelegen midden in het Twaalfgemetenbos, ten oosten van de spoorweg Ieper-Komen en ten zuiden van de Gasthuisbossen en ten zuidoosten van Hill 60. Het bos is gelegen op de zuidelijke flank van een uitgesproken heuvelrug die de omgeving sterk domineert. Deze heuvelrug vormt de scheiding tussen het IJzer- en het Leiebekken en biedt een uitzicht over de wijde omgeving in de zuidoostelijke Ieperboog. Hierdoor was de locatie tijdens de Eerste Wereldoorlog van groot strategisch belang.

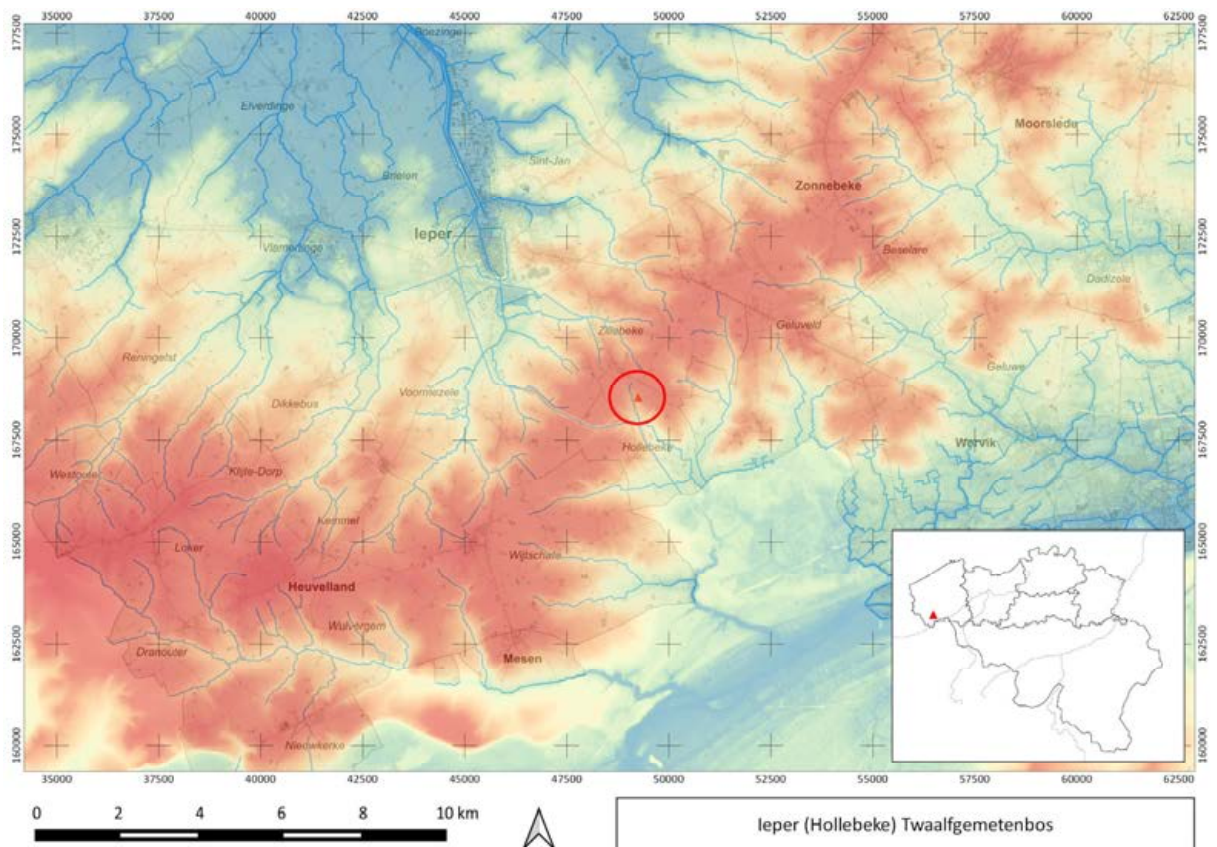
Centraal in het bos stroomt een kleine stroom die aftakt van de Palingbeek. Deze stroom snijdt diep in en zorgt voor een zeer uitgesproken topografie binnen het bos. De vindplaats bevindt zich op de westelijke oever, op de zuidoostelijk georiënteerde helling (figuur 7 - 8).

Bodemkundig kan de vindplaats getypeerd worden als een matig droge tot matig natte, lichte zandleembodem met onbepaald profiel (wPDxe) (figuur 9).

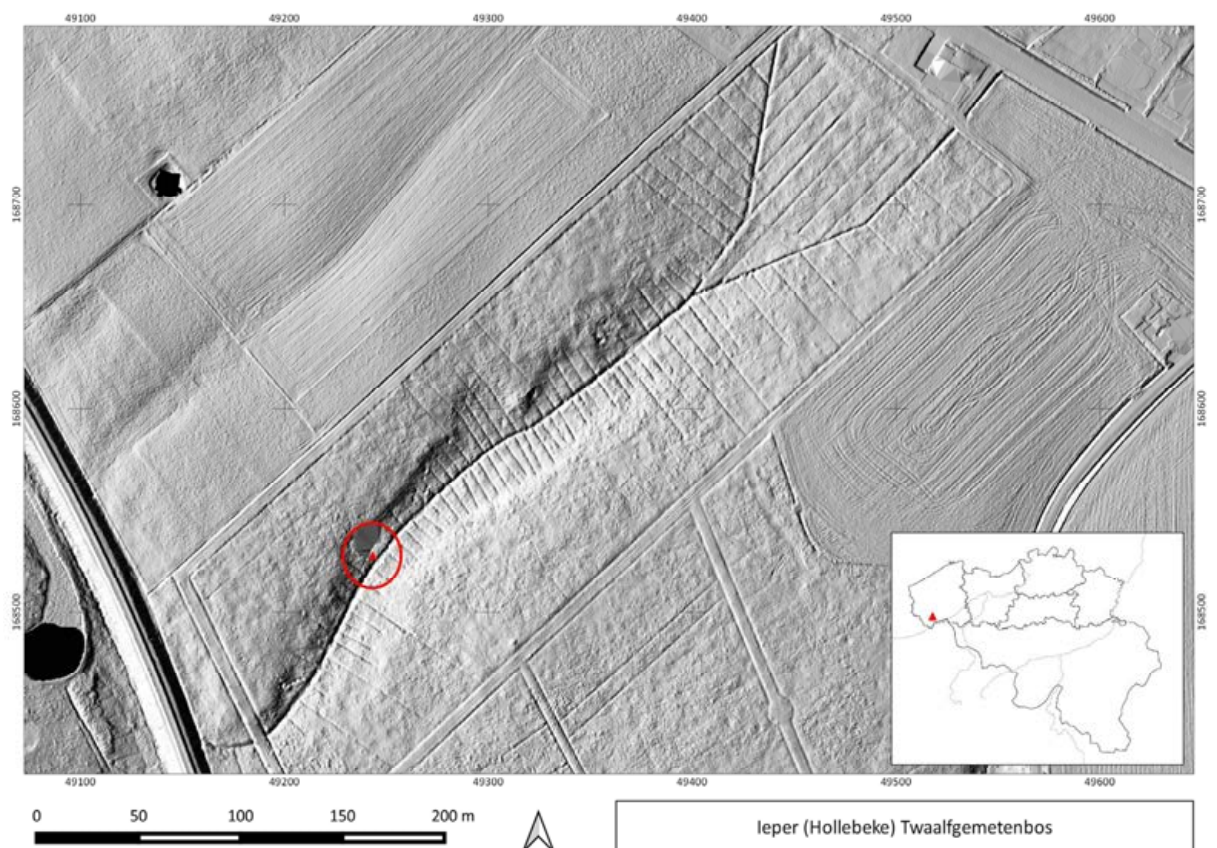

figuur 6: De locatie van de vindplaats op de meest recente orthofoto. Schaal 1:10.000 (©AGIV).

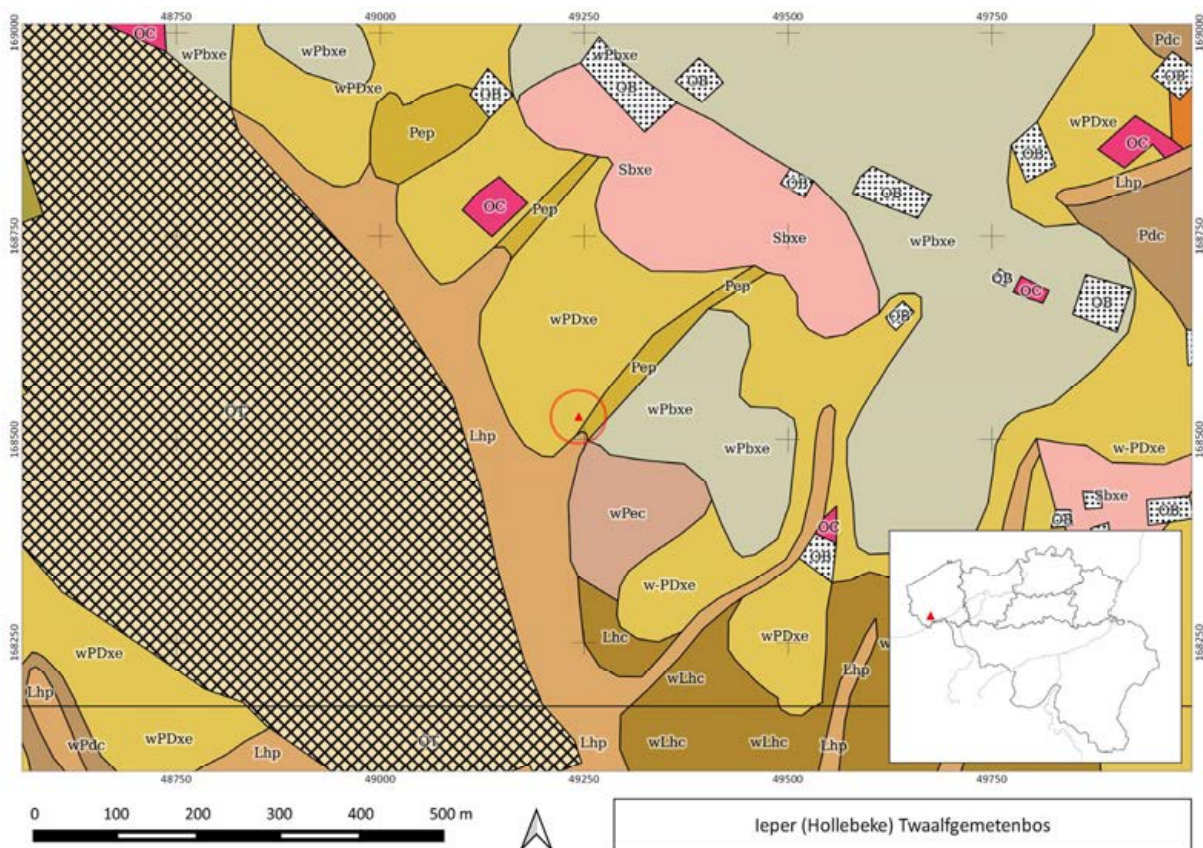
figuur 7: De locatie van de vindplaats op het DHM. Schaal 1:100.000 (©AGIV).

figuur 8: De locatie van de vindplaats op het DHM (Hillshade). Schaal 1:2.000 (©AGIV).

////////////////////////////////////

figuur 9: De locatie van de vindplaats op de bodemkaart. Schaal 1:5.000 (©AGIV).

4.2 HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE CONTEXT

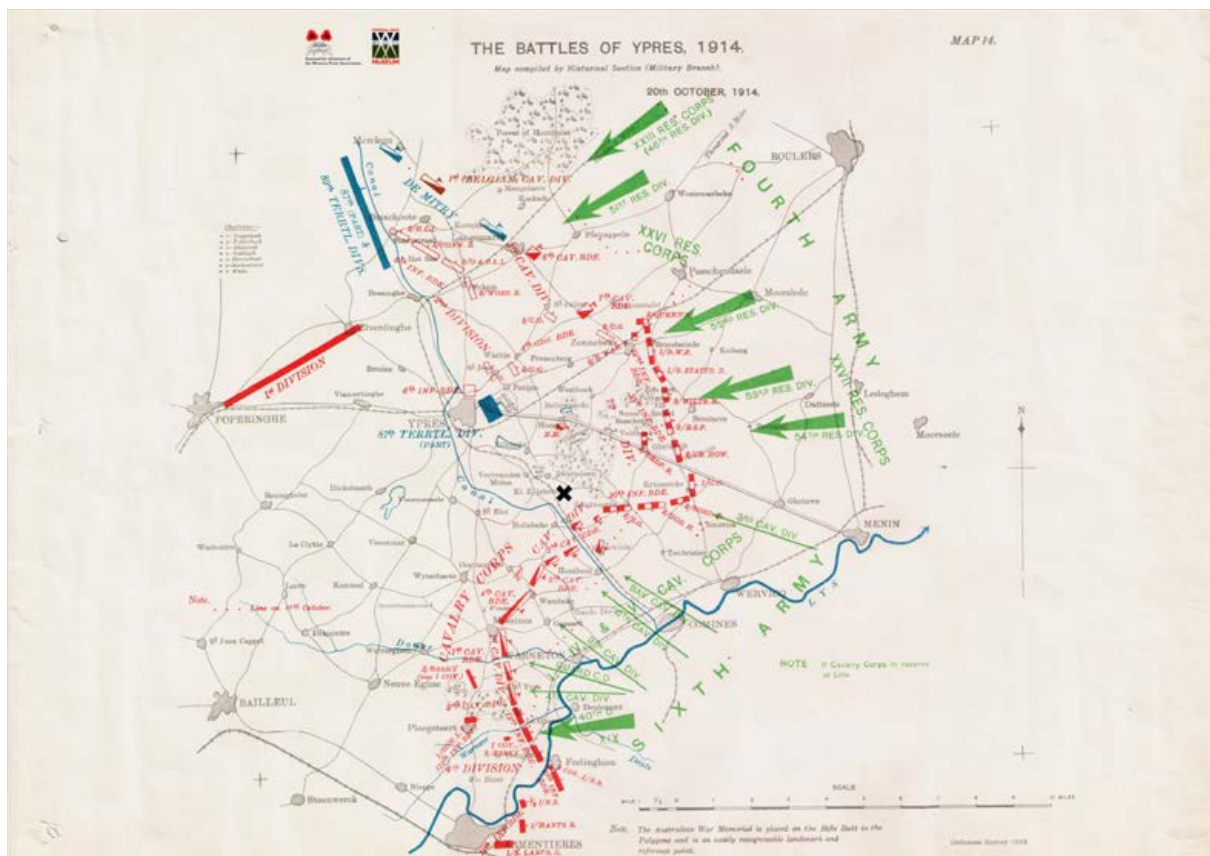
Aangezien de vindplaats uitsluitend structuren uit de Eerste Wereldoorlog opleverde, wordt de beschrijving van de historische context beperkt tot het schetsen van het oorlogsverloop in en rond het Twaalfgemetenbos, dat zich op het scharnierpunt tussen de Ieperboog en de *Wytschaete-Bogen* bevond. Het onderzoeksgebied ligt net achter een sector die omwille van de aanhoudende strijd berucht was, namelijk Hill 60.

Met het Schlieffenplan wilde Duitsland Frankrijk zo snel mogelijk overrompelen om nadien de hoofdmacht van zijn legers naar het oosten te verplaatsen om Rusland te verslaan. De keuze voor Frankrijk lag in de gedachte dat Rusland er langer over zou doen om te mobiliseren en dus tijdelijk kon tegengehouden worden door een kleinere troepenmacht die hoofdzakelijk bestond uit het leger van Oostenrijk-Hongarije. Volgens het plan kon Frankrijk op de knieën gebracht worden in zes weken tijd, niet toevallig de tijd die Rusland volgens schatting nodig zou hebben om zijn legers gevechtssklaar te krijgen. Omdat de tijd beperkt was, moest de zwaar verdedigde Franse grens gemeden worden en werd een omtrekkende beweging langs België voorzien. De schending van de Belgische neutraliteit werd als een militaire noodzaak aanzien die enkel politieke maar geen militaire gevolgen zou hebben en de verwachting was dat Groot-Brittannië zich niet in het conflict zou mengen omwille van een oud verdrag. Het plan ging ervan uit dat België zich niet meer dan formeel zou verzetten en dus snel de wapens zou neerleggen. Een succesvolle uitvoering van het Schlieffenplan was dus volledig afhankelijk van meerdere onzekere factoren.²

In 1914 evolueerde de uitvoering van het Schlieffenplan aanvankelijk succesvol ondanks meerdere vertragingen omwille van koppig verzet van België en de deelname van Groot-Brittannië. Maar na de

² De Vos 2014, 55-60.

slag bij de Marne, waarbij Parijs succesvol verdedigd werd, evolueerde de oorlog naar een nieuwe fase die de 'Race naar de zee' wordt genoemd. In een poging om elkaar via het westen te overvleugelen schoof de bewegingsoorlog steeds meer op naar het noordwesten met als doel de kanaalhavens zo snel mogelijk te bereiken. Het Belgische leger had zich na de terugtrekking uit Antwerpen verschanst achter de IJzervlakte met Franse eenheden op hun rechterflank. Meteen werd gestart met de onderwaterzetting van grote delen van het landschap waardoor grote offensieven er onmogelijk werden. Toen de Britten erin slaagden om de Duitsers tegen te houden aan de Franse grens – op 14 oktober besliste de Duitse legerleiding om hier het offensief te staken – was de heuvelrug rond Ieper de laatste opening om de kanaalhavens nog te bereiken. De Britten hadden hier echter op geanticipeerd en waren reeds op 14 oktober begonnen met het verplaatsen van hun hoofdtroepenmacht naar Ieper.³

figuur 10: Overzichtskaart van de frontlinies rond Ieper op 20 oktober 1914 (uit: Edmonds 1922). De vondstlocatie is aangegeven met het zwarte kruis.

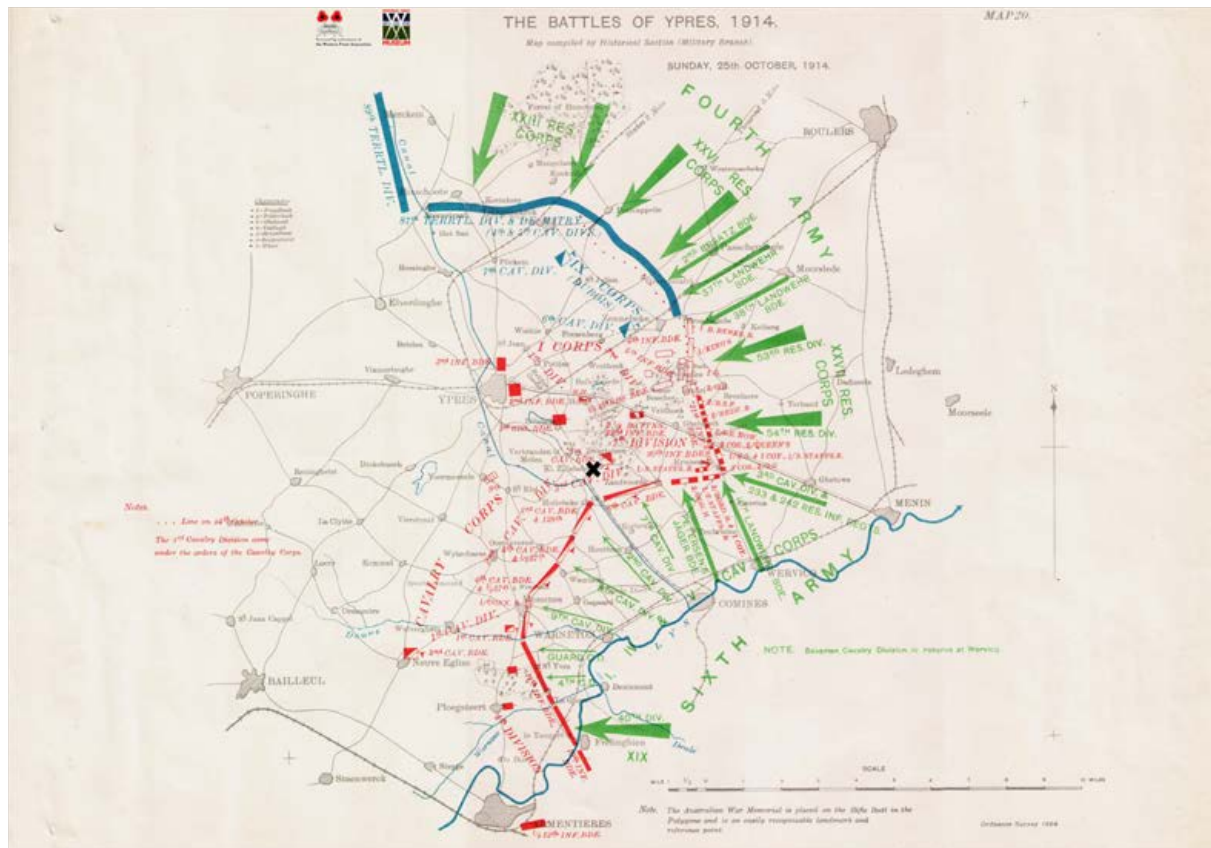
Op 20 oktober 1914 begonnen de geallieerde legers, opgeschrikt door enkele hevige Duitse aanvallen, zich terug te trekken. De Franse territoriale eenheden trokken zich terug achter het Ieperleekanaal met de Britten aansluitend op hun rechterflank, de 1ste Divisie tot vóór Langemark, de 2de Divisie tot aan de spoorweg Ieper-Roeselare en de 7de Divisie tot Zandvoorde. De daaropvolgende dagen drongen de Duitse eenheden aan en werd het offensief ingezet. In het noorden bij Langemark hielden de Britse beroepssoldaten van de 1ste Divisie stand. De verliezen waren hoog maar er werd geen terrein prijsgegeven en de Duitsers dachten zelfs dat er meer troepen aanwezig waren dan ze hadden ingeschat.

Meer naar het zuiden, tussen Zonnebeke en Zandvoorde, bracht de 7de Divisie het er slechter van af. Eerst werd in en rond Broodseinde hevig gevochten maar uiteindelijk moesten de Britten zich hier terugtrekken. In de nacht van 21 op 22 oktober vonden bloedige huis-aan-huisgevechten plaats in het

³ De Vos 2014, 179-183; Ingelbrecht 2017, 57-59.

////////////////////////////////////

centrum van Zonnebeke waarna ook hier een terugtrekking door de Britten noodzakelijk werd. De aanhoudende Duitse druk werd bijna onhoudbaar maar omdat Franse hulp onderweg was, wilden de Britten niet verder terugplooien. De avond van 23 oktober verschenen uiteindelijk de eerste Fransen van het beloofde 9de Korps. De volgende dag gingen de Fransen reeds in de tegenaanval. Hun doel was de herovering van de heuvelrug Passendale-Broodseinde. In de nacht van 24 op 25 oktober werd opnieuw zwaar gevochten in het centrum van Zonnebeke en uiteindelijk viel het dorp in Franse handen. Een verdere opmars richting Passendale bleek echter onmogelijk en strandde ter hoogte van 's Graventafel. In de daaropvolgende dagen werden nieuwe pogingen ondernomen maar lag de focus meer op Broodseinde. Passendale bleef stevig in Duitse handen.⁴

figuur 11: Overzichtskaart van de frontlines rond Ieper op 25 oktober 1914 (uit: Edmonds 1922). De vondstlocatie is aangeduid met het zwarte kruis.

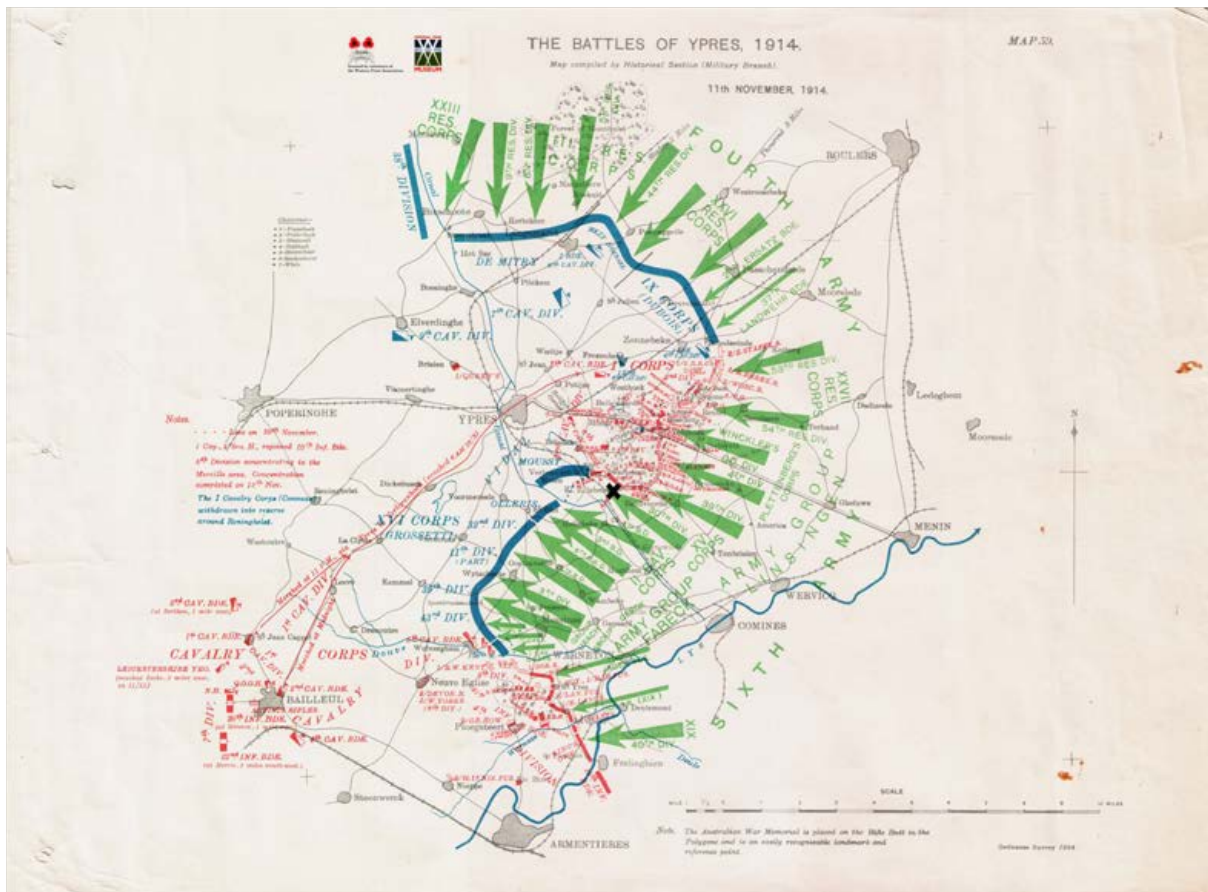
Door de komst van de Franse versterkingen werd de volledige noordelijke Ieperboog vanaf 25 oktober 1914 onder Franse hoede geplaatst. De 1ste Divisie ging in reserve waardoor de meest noordelijke Britse eenheid in lijn de 2de Divisie was die tussen Zonnebeke en de weg Ieper-Menen moest standhouden. Bij de Reutelhoogte en het Polygoonbos stond deze divisie tegenover de Saksische troepen van de 53ste Divisie en ondanks de numerieke minderheid kon ook hier stand gehouden worden. Reutel moest opgegeven worden maar het Polygoonbos bleef behouden. Ten zuiden daarvan lag de 7de Divisie – met een ingekort front door deze verschuivingen – maar wel nog steeds op een hachelijke positie in de meest vooruitgeschoven positie te Kruseke. Op 25 en 26 oktober zou de 7de Divisie rond Kruseke er een zeer zware klap te verduren krijgen en tot bijna 40% van de effectieven verliezen.⁵

⁴ De Vos 2014, 187-193; Ingelbrecht 2017, 59-60.

⁵ De Vos 2014, 187-193; Ingelbrecht 2017, 60-65.

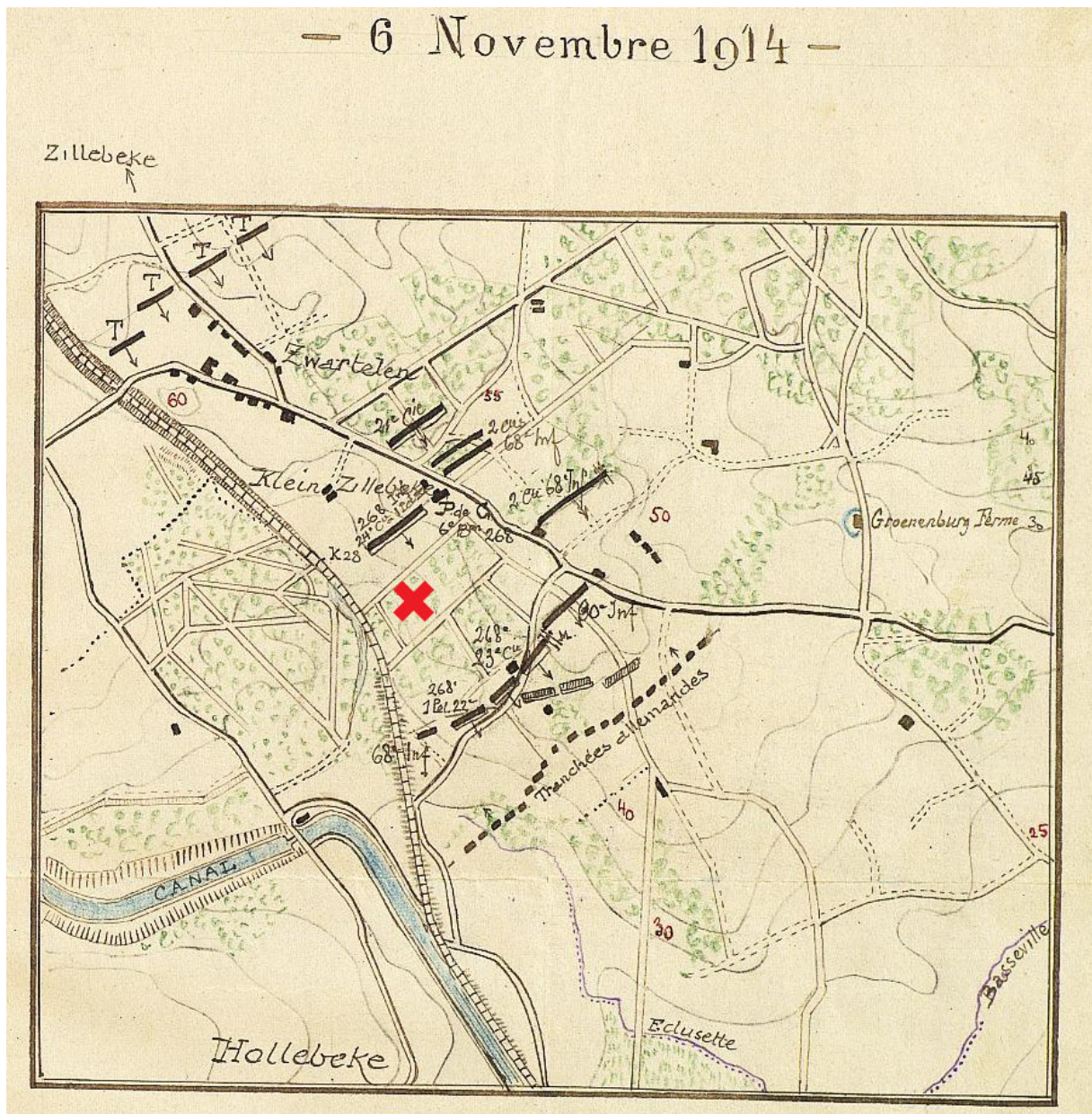

figuur 13: Overzichtskaart van de frontlines rond Ieper op 11 november 1914 (uit: Edmonds 1922). De vondstlocatie is aangegeven met het zwarte kruis.

In de eerste week van november 1914 bleven de grote offensieven uit, maar de Duitsers bleven wel druk uitoefenen. Op bepaalde plaatsen werd nog steeds hevig gevochten zoals bijvoorbeeld in de kasteelparken van Veldhoek en Herenthage, maar ook zuidelijker ter hoogte van Zwarteleen en Verbrandemolen, de sector van de vindplaats. Vanaf begin november vonden er constant confrontaties plaats tussen Duitse eenheden enerzijds en Franse en Britse eenheden anderzijds. De laatste waren in een constante nood aan extra mankracht en moesten beetje bij beetje terrein prijsgeven. Aanvankelijk lag het epicentrum van de gevechten rond Zwarteleen en de spoorweg Ieper-Komen en op de avond van 6 november – na een dag hevige strijd – schoof het front daar op tot de hoogte die later als *Hill 60* bekend kwam te staan. Op 5 november waren de Franse infanteristen er nochtans in geslaagd om wat terrein te veroveren tussen de spoorweg en de huidige Wervikstraat. De volgende ochtend stond er een dichte mist en hiervan maakten de Duitsers handig gebruik. Toen beseft werd dat een grote Duitse troepenmacht oprukte naar hun linies, was het reeds te laat. De Fransen verdedigden hardnekkig maar moesten toch terrein prijsgeven. In de namiddag werd gevochten in en rond de huizen van Zwarteleen. Een tegenaanval met steun van afgestegen Britse cavaleristen voorkwam een doorbraak, maar desalniettemin was de Duitse aanval een succes te noemen. Naar het zuiden toe kwam de flank zwaar onder druk te staan en ook in het noorden was er paniek in de Britse linies.⁷

⁷ Shipman 2015, 33-36.

figuur 14: Situatie op 6 november: uittreksel uit 268e Régiment d'Infanterie (bron: J.M.O., SHD 26 N 733/1). De Franse frontlinie ter hoogte van het onderzoeksgebied (rode kruis) lag aanvankelijk ten zuiden van het Twaalfgemetenbos maar werd uiteindelijk teruggedreven tot voorbij Hill 60.

Meer naar het zuiden, ter hoogte van de kanaalbocht, lag het front in een zuidelijke uitstulping. Op 10 november heropenden de Duitse eenheden het offensief. Hoewel in andere sectoren het front stabiliseerde en de Eerste Slag bij Ieper op zijn einde liep, bleven de gevechten hier doorgaan. Franse versterkingen in de vorm van afgestegen dragonders (infanteristen die zich te paard verplaatsten en te voet vochten), chasseurs (jagers-infanteristen) en cyclisten (fietsinfanterie) werden aangevoerd om de doorbraak te verhinderen. Desalniettemin moesten ze terrein prijsgeven en op 13 november lag het Duitse front langs de Sint-Elooiseweg, die nu de Palingbeekstraat heet, over Hill 60 en Zwartelee naar de Gasthuisbossen. Op 17 november volgde nog een ultieme poging maar de aanvallende Duitse eenheden konden slechts lokaal enige vooruitgang boeken. Uiteindelijk groeven ze zich in waar ze zich bevonden en beëindigden ze het offensief.⁸ Tijdens de eerste oorlogswinter lag de vondstlocatie in het Twaalfgemetenbos achter de Duitse frontlinie, een situatie die onveranderd bleef tot 7 juni 1917.

⁸ Shipman 2015, 31-48.

Hier kwam een einde aan tijdens de Derde Slag bij Ieper, een lange, hevige strijd tussen 31 juli en 10 november 1917. Het doel was de Duitse linies te doorbreken tussen Westrozebeke en Geluveld zodat het front opnieuw in beweging kon komen. Vervolgens zouden de strategische spoorlijnen Menen-Roeselare-Torhout veroverd moeten worden. Uiteindelijk moest nog verder het binnenland ingetrokken worden om via een afzwenkende beweging naar de kust Oostende en Zeebrugge met de U-boothavens in te nemen. Het offensief resulteerde in een aaneenrijging van acht veldslagen in drie grote fasen. Het geallieerde leger had de onderbrekingen nodig om verse troepen en munitie aan te leveren en hiervoor de nodige wegen en sporen uit te bouwen. Deze ‘Honderddagse Slag’ was een uitputtingsslag die plaatsvond in een landschap dat ten gevolge van de voortdurende artilleriebeschietingen in combinatie met extreem natte weersomstandigheden herschape[n] was tot een modderzee⁹. Voorafgaand aan dit offensief diende ten zuiden van de Ieperboog, op de heuvelrug van Wijtschate en Mesen, een voorbereidende aanval uitgevoerd te worden. Deze veldslag, bekend onder de naam Mesenslag, ging van start op 7 juni 1917 en had tot doel de Mesenboog ‘recht te trekken’ waardoor de zuidelijke flank bij het grote hoofdoffensief beter beschermd kon worden.¹⁰

Ook de infanterie zat intussen niet stil. Door het uitvoeren van raids op de vijandelijke linies werd het niemandsland verkend en informatie verzameld over de toestand van de vijandelijke loopgraven en hun bezetting. Op basis van de verkregen informatie, aangevuld met luchtverkenningen en observaties, werden de plannen voor de nakende aanval afgewerkt.¹²

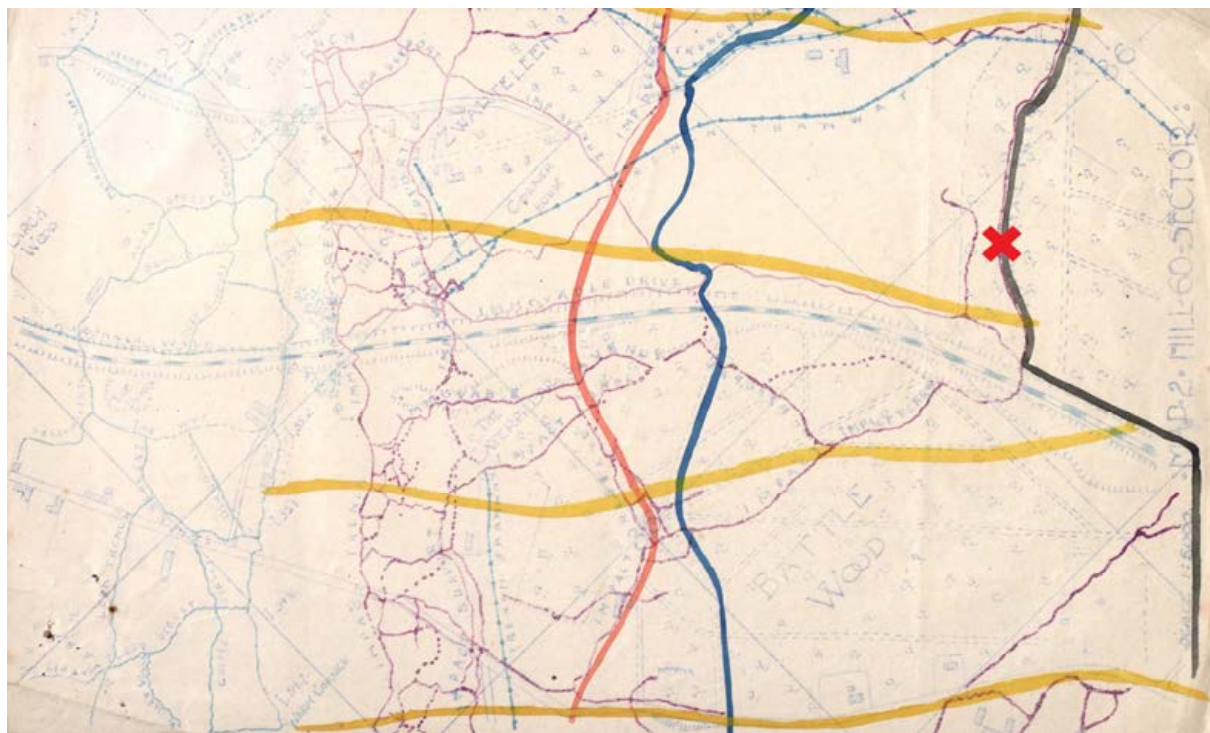
Om 3u10 gingen de 19 mijnen samen met de Duitse frontlinie de lucht in. De legendarische schok was tot in Londen voelbaar. Onmiddellijk daarna begonnen ook de 2.230 kanonnen en houwitsers, 700 mitrailleurs en 428 mortieren aan hun verwoestende werk waarbij de belangrijkste Duitse infrastructuur werd geviseerd.¹⁴

¹⁴ Oldham 1998, 63-98.

beschadigd en de bezetting murw van de mijnen en de beschietingen. Slechts enkele verzetshaarden, meestal mitrailleursnesten, bleken nog noemenswaardig verzet te bieden.¹⁵

Nauwelijks twee uur na het begin van de aanval was de heuvelrug ingenomen en groeven de troepen van de eerste aanvalsgolf zich in om een eventuele tegenaanval, de gangbare Duitse tactiek, het hoofd te bieden. Vervolgens vertrokken verse troepen in een nieuwe aanvalsgolf om 15u10, 12 uren na de eerste aanvalsgolf, op naar de volgende loopgraaflijn, de Oosttavernelinie.¹⁶

figuur 15: Aanvalsplan voor de sector van de 69ste Brigade (23ste Divisie) met de drie eerste doelen (rode, blauwe en zwarte lijn) van de aanvallende divisies. Het onderzoeksgebied (rood kruis) lag pal op het derde objectief van de brigade (bron: *War Diary 69th Brigade: National ArchivesWO95/2183*).

De pauze tussen het innemen van de heuvelrug en de aanval op de volgende doelen was door de Britten voorzien. Ze werd gebruikt om de logistieke opvolging te realiseren en artillerie naar voor te schuiven naar vooraf bepaalde posities waar een munitievoorraad was voorzien, om zo vervolgens de Oosttavernelinie te bombarderen. Er werden ook 24 nieuwe tanks aangevoerd want verschillende tanks waren in de eerste aanval in de kraters en modder blijven steken.¹⁷

Tegen 18u was quasi de gehele Oosttavernelinie veroverd; enkel Hollebeke in het noorden en Waasten in het zuiden bleven in Duitse handen. Er volgden nog enkele kleinere aanvallen en in het zuidelijke deel van de heuvelrug werd nog tot 14 juni gevochten rond de Blauwepoortbeek. De aanval en verovering van de *Wytshaetebogen* – ook wel bekend als de Tweede Slag om Mesen of de Mijnenslag – bleek uiteindelijk een gigantisch geallieerd succes.¹⁸

Ter hoogte van het projectgebied was de aanval eveneens succesvol, hoewel de aanvallende bataljons – het 8ste bataljon van het *Yorkshire Regiment* naast het 12de bataljon van de *Durham Light Infantry* – vastliepen op de *Black Line* (3de objectief). De nieuwe frontlinie kwam dus bijna pal op de vindplaats te liggen waar snel werk gemaakt werd van de consolidatie van de nieuwe stellingen. Een week later slaagde de 17de Brigade (24ste Divisie) er uiteindelijk wel in om met een beperkte, lokale actie de

¹⁵ Idem.

¹⁶ Oldham 1998, 99.

¹⁷ Passingham 1998, 154.

¹⁸ Passingham 1998, 151-152.

5 BESCHRIJVING VAN DE SITE

5.1 BODEMKUNDIGE SITUATIE

De vindplaats is gekenmerkt door een matig droge tot matig natte, lichte zandleembodem. Gezien de beperkte omvang van de toevalsvondst werden geen specifieke bodemkundige waarnemingen gedaan. Het maken van bodemkundige referentieprofielen was binnen de context van dit terreinonderzoek niet van toepassing.

5.2 BESCHRIJVING TERREINONDERZOEK

Na verwijdering van de begroeiing werd de locatie van de illegale opgraving gelokaliseerd. De bepaling gebeurde op basis van de enkele beschikbare foto's en waarnemingen op het terrein. In de bramen werd namelijk een rood-wit lint aangetroffen waarvan vermoed werd dat het de locatie aanduidde. Daarom werd daar begonnen met het verwijderen van de strooisellaag. Al snel werd een restant van een plasticzak van de supermarkketen Albert Heijn aangetroffen: een mogelijk restant van de illegale opgraving en zo een indicatie voor de juiste positiebepaling.

figuur 16: De oorspronkelijke werkput met de versmeten vulling waarin geen sporen konden afgelezen worden.

Hierna werd beslist om een werkput aan te leggen rondom deze puntlocatie. Deze werkput strekte zich uit van de achterzijde van de bunker tot aan de beek, met aan beide zijden enige marge om te voorkomen dat water uit de bunker en/of beek in de werkput terecht zou komen. Deze initiële onderzoekszone was ongeveer 3,5 x 2 m groot en had een NW-ZO oriëntatie. Binnen deze put werd handmatig en laagsgewijs verdiept. In de eerste lagen (tot -50 cm onder het maaiveld) konden geen sporen onderscheiden worden. Desalniettemin kwamen reeds tientallen vondsten aan het licht. Deze vondsten werden allemaal ingezameld onder éénzelfde vondstnummer.

5.3 SPOREN EN STRUCTUREN

5.3.1 Loopgraven

In de noordoostelijke profielwand werd nog een fragment van een *duckboard* aangetroffen. Dit bevond zich grotendeels buiten de opgravingsput maar toch kon de oriëntatie – haaks op de achterwand van de bunker – vastgesteld worden. Gezien de locatie net achter de linkse ingang van de bunker kan deze structuur geïnterpreteerd worden als een toegang tot de deuropening die aftakte van de hoofdloopgraaf die achter de bunker heen liep.

5.3.2 Bomkrater met gesneuvelde militair

Centraal in de opgravingsput, ingesloten door de houtstructuren in het zuiden en het *duckboard*-fragment in het noorden, werd een grote bomkrater waargenomen. Aanvankelijk was het niet mogelijk om de grenzen van dit spoor waar te nemen, maar op een dieper niveau was er wel degelijk een aflijning zichtbaar. Het bovenste pakket was gevuld met een veelheid aan materiaal, hoofdzakelijk uitrustingsstukken, maar ook consumptieafval zoals lege conserven en glazen flessen. De zuidwestelijke helft van de bomkrater was afgedekt met een zeer onregelmatige laag beton, die deels boven de bomkrater maar ook erbuiten waargenomen werd. Er was geen duidelijke intentie van het gebruik van het beton waar te nemen. Alles leek erop te wijzen dat een overschot in de bomkrater werd gedumpt, eerder dan dat de put bewust werd gedempt. Onder het beton werden nog *Commonwealth* uitrustingsstukken aangetroffen waardoor een datering in de tweede helft van 1917 voor de demping met beton aannemelijk wordt. Hoogstwaarschijnlijk is het beton gebruikt voor de aanpassingen aan de bunker na de inname van het bos.

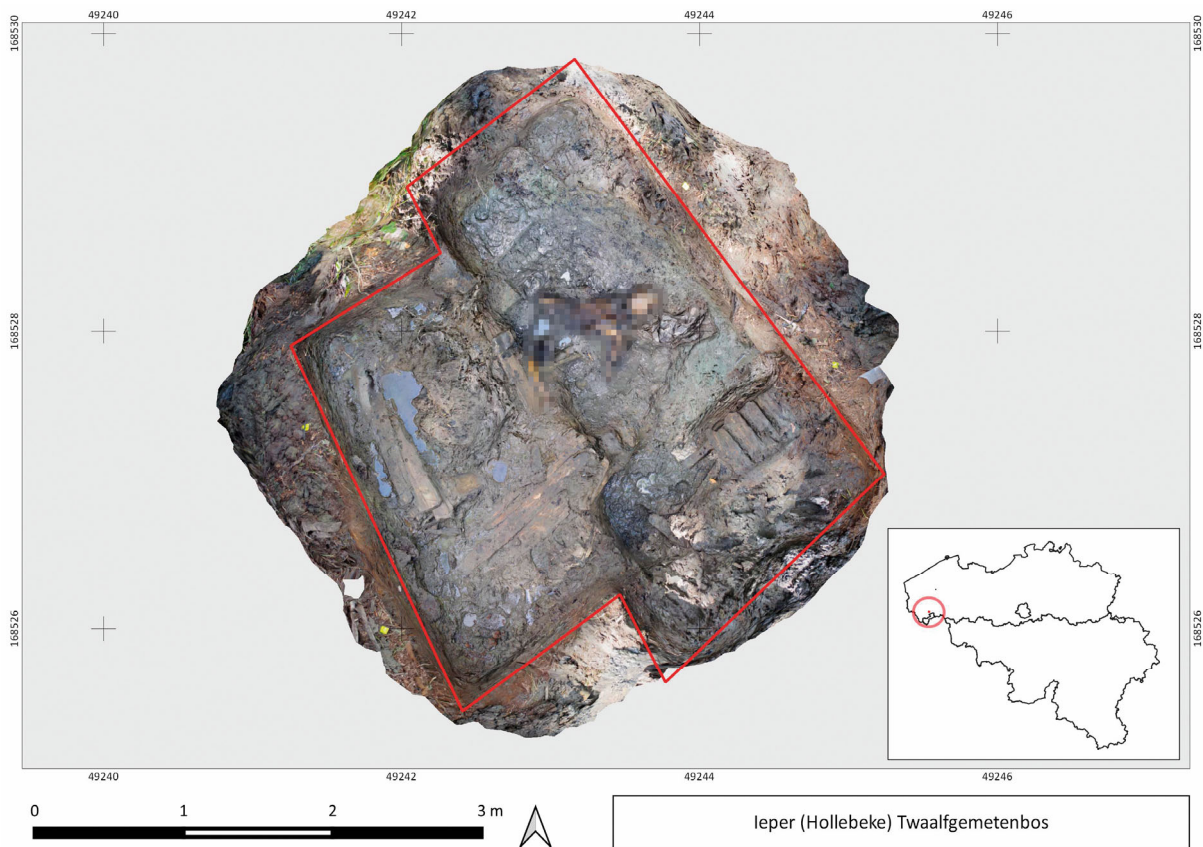
Op de bodem van deze bomkrater werden de stoffelijke resten van de militair aangetroffen. Hij lag op zijn buik, licht naar zijn linkerzijde gekeerd, met de benen in een hoek schuin naar boven uitstekend. De onderbenen bevonden zich onder het beton in de zuidelijke helft van de bomkrater. Aangezien zijn schoenen deels in dat beton vastzaten, is zijn lichaam vóór het beton in de bomkrater terecht gekomen zijn. Zijn rechterbovenbeen lag niet meer in verband; zijn rechterheup werd niet teruggevonden. Vermoedelijk ligt een verplaatsing van het lichaam, door het verder wegzakken in de krater, aan de basis hiervan.

figuur 20: Het lichaam na vrijleggen.

In de halsstreek werd een groot fragment van een *groundsheet* aangetroffen, wat doet vermoeden dat hij op het moment van zijn dood zijn regencape droeg. Verder werden geen uitrustingsstukken aangetroffen die duidelijk op het lichaam werden gedragen, met uitzondering van het uniform. Na berging van de stoffelijke resten werd de grond uit de krater rond en onder het lichaam ingezameld in bulk zodat deze kon worden uitgezeefd. De vulling van de krater was namelijk te nat om een degelijke en grondige controle op het terrein uit te voeren om uit te sluiten dat er geen persoonlijke artefacten

of uitrustingsstukken achterbleven. Het uitzeven bleek zijn nut te hebben: het leverde verschillende persoonlijke voorwerpen op. Op het terrein werd ter hoogte van de borstzak wel al een *cap badge* van de *Royal Army Medical Corps* aangetroffen. Dit deed vermoeden dat het slachtoffer diende in deze eenheid.

figuur 21: Orthofoto van de werkput.

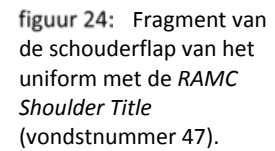

De verscheidenheid en hoeveelheid van de peri-mortem traumata pleiten sterk voor de hypothese van explosietrauma. Het is mogelijk dat deze explosie de doodsoorzaak was van het individu maar dit kan niet bevestigd worden; er kan enkel geattesteerd worden dat een explosie het individu heeft toegetakeld rond het tijdstip van overlijden. Het is aldus ook een mogelijkheid dat recent na de dood van het individu een explosie plaatsvond. De meest aannemelijke hypothese voor de doodsoorzaak is weliswaar een explosie, doch is er een differentiële diagnose mogelijk van artillerievuur maar deze hypothese is iets minder sterk.

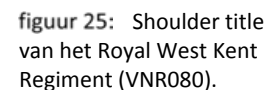

Naast het bovenstaande werd tevens een stoffen *trade badge* aangetroffen bij de stoffelijke resten van de militair. Dit insigne was rond, met een rood kruis in het midden en werd door brancardiers gedragen op de arm. Opvallend is dat deze *badge* niet ter hoogte van de mouwen werd aangetroffen, maar samen met andere persoonlijke bezittingen en de *cap Badge* in de borstzak.

Er werden nog enkele stukken stof uit de bovenste vullingen van de bomkrater gerecupereerd maar die waren te fragmentarisch om tot een determinatie te komen. Wel werd nog een schouderinsigne van een andere Britse eenheid teruggevonden in de opvullingspakketten. Het insigne leest 'R.W.KENT' en behoorde toe aan het *Royal West Kent Regiment*.

figuur 29: Britse *Service Dress Cap*, respectievelijk *Pattern 1905 stiff cap* (© IWM UNI 141) en *Pattern 1917 soft cap* (©IWM UNI 12575).

Net als de andere wollen uniformonderdelen blijft de kepie zelden in zijn geheel bewaard in een archeologische context. Soms kunnen fragmenten wol als dusdanig herkend worden maar heel vaak zijn deze niet te onderscheiden van de andere delen van het uniform. Omwille van de natte terreincondities was de bewaring bij dit onderzoek wel voldoende.

5.5.1.4.1 Gerelateerd aan de gesneuvelde militair

Er kon een nagenoeg volledige *Service Dress Cap* gerecupereerd worden nabij de stoffelijke resten van de militair. Ook de *Cap Badge* van het *Royal Army Medical Corps* werd gevonden. Opvallend is dat het insigne zich niet op de kepie bevond, maar werd aangetroffen ter hoogte van de borstzak (figuur 30).

A tan-colored tactical vest, likely a military or law enforcement model, is shown against a white background. The vest features a complex arrangement of straps and buckles. It has several pockets, including two large side pockets with flap closures secured by brass-colored studs. A wide, horizontal strap with multiple buckles runs across the chest area. The vest also has a large, curved pocket at the bottom. The overall design suggests a focus on utility and load-carrying capacity.

figuur 31: Vooraanzicht
Pattern 1908 Webbing
Equipment (©IWM EQU
714).

5.5.2.1.1 Gerelateerd aan de gesneuvelde militair

Bij de militair die werd opgegraven in het Twaalfgemetenbos werden opvallend weinig fragmenten van de *Pattern 1908 Webbing Equipment* set aangetroffen. Een mogelijke verklaring hiervoor is de vaststelling dat hij een brancardier was en dus niet gewapend was. Bijgevolg droeg hij enkel de onderdelen zonder gevechtsfunctie, zoals draag- en rugzakken, veldflessen, ... Daarnaast werden ook nog enkele fragmenten in leder aangetroffen die aansluiten bij de bovenstaande interpretatie. De brancardiërs droegen namelijk één of meerdere *Shell Dressing Haversacks* bij zich. Deze waren

Eveneens uitstekend bewaard waren twee *entrenching tool carriers*. Dit waren draagtassen voor het eigenlijke schopblad, terwijl de steel apart werd megedragen naast de bajonet. De steel zelf werd ook nog twee keer los aangetroffen.

Naast de volledig bewaarde set en de andere herkenbare onderdelen, werden nog zestien lederen riemfragmenten aangetroffen. Deze waren van verschillende lengtes en breedtes, sommigen voorzien van een gesp, andere van openingen voor de sluitingspin van een gesp. Een groot deel van de riempjes is echter te fragmentarisch om nog te kunnen bepalen uit welk deel van de set deze afkomstig zijn. De meer volledige delen zijn dan weer te frequent voorkomend binnen een volledige set waardoor het eveneens niet mogelijk is om precies te determineren. Op een aantal stukken kon wel nog een inscriptie of ingeponste stempel vastgesteld worden, meestal te linken aan de productie (fabrikant, datum, locatie). Opvallend is dat alle leesbare stempels verwijzen naar 1915 en/of Londen.

Op twee andere riemfragmenten was een verwijzing naar een bataljon aangebracht. In beide gevallen gaat het om het 19de bataljon van het *London Regiment*, ook wel de *St Pancras Rifles* genoemd, waarbij ook een nummer was toegevoegd. Mogelijk verwijst dit naar het stamboeknummer van de militair die zijn uitrusting merkte.

5.5.3 Militaire uitrusting: onderhoud en persoonlijke hygiëne

5.5.3.1 Holdall

Elke soldaat in het Britse leger werd verwacht er zo verzorgd mogelijk uit te zien. Om dit te kunnen bewerkstelligen, werd ieder voorzien van een set aan noodzakelijkheden. Volgens de voorschriften dienden de soldaten namelijk hun knopen op te blinken, hun schoenen op te poetsen en ook aandacht te hebben voor persoonlijke hygiëne, zoals zich scheren en het onderhouden van het gebit. Het grootste deel van deze *necessaries* werd bewaard in een katoenen doek, de *holdall*, die werd megedragen in de haverzak. De meest voorkomende onderdelen van een dergelijke kit waren een scheermes, een scheerborstel, een tandenborstel, een kam, een set voor het opblinken van de knopen en reserveveters. Daarnaast bevatte de *holdall* ook nog een opbergtasje voor extra benodigdheden zoals (scheer)zeep, spiegels en de *housewife* (naaiset).³³

5.5.3.1.1 Gerelateerd aan de gesneuvelde militair

Bij de Britse militair die werd aangetroffen in het Twaalfgemetenbos werden maar weinig onderdelen van deze persoonlijke kit (*holdall*) aangetroffen, met uitzondering van een veiligheidsspeld en wat scheergerei, zoals scheermessen, scheerzeep en een spiegel (figuur 32).

figuur 32: Scheerzeep en scheermes aangetroffen bij de gesneuvelde militair (vondstnummer 3).

³³ Doyle 2013, 39-41.

figuur 33: Goed
bewaarde Mess tin.

5.5.4.2 Waterfles

De waterfles was eveneens een standaard onderdeel van de uitrustingskit. Het model dat algemeen in zwang was tijdens de Eerste Wereldoorlog was de *Mark VI*, een model dat in gebruik was genomen in 1903. Deze geëmailleerde fles met een boonvormige doorsnede was identiek aan zijn voorganger (*Mark V*) met als enige verschil dat de flestuit die oorspronkelijk trechtervormig was nu was vervangen door een cilindrisch model. De *Mark VI* werd geproduceerd in een grote reeks variaties en kon worden gedragen in de meeste types uitrusting.³⁵

5.5.4.2.1 Niet-gerelateerd aan de gesneuvelde militair

Omwille van de geëmailleerde uitvoering bewaren deze flessen zeer goed in archeologische contexten. Ze zijn dan ook vaak één van de artefacten die in slecht bewaarde contexten mee kunnen bepalen welke nationaliteit de aangetroffen militair heeft. Hier werd slechts één drinkfles aangetroffen, een *Pattern 1915*, gemaakt in nikkellegering met horizontale ribbels ter versteviging. Deze veldfles was voorzien van een floeren hoes. Daarnaast werd ook nog een dop van een drinkfles ingezameld.

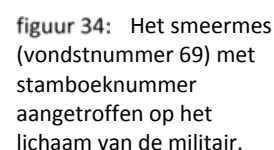
5.5.4.3 Bestek

Het Britse leger voorzag zijn soldaten in een mes, vork en lepel. Er werd verwacht dat elke militair zijn bestek merkte met zijn persoonlijk stamboeknummer en bataljon. In praktijk zien we echter dat dit absoluut niet regelmatig gebeurde. Volgens de voorschriften moest het bestek met de hygiënekit worden opgeborgen in de *holdall*. Deze richtlijn zorgde er echter voor dat het bestek niet snel

³⁵ Pollendine 2013a, 117-121.

Het bestek, indien aanwezig op het lichaam, is meestal in een goed bewaarde staat aan te treffen in archeologische contexten. Hoofdzakelijk vorken en/of lepels – meestal gemaakt van koperlegering – worden teruggevonden.

Bij het lichaam van de gesneuvelde militair werd enkel een mes teruggevonden. Het betreft een soort smeermes met lemmet op afgerond punt en een houten handvat. Op het handvat stond een nummer ingekerfd: 'DM 25333'. Naar alle waarschijnlijkheid verwijst dit nummer naar het stamboeknummer van een militair, maar helaas kon geen overeenkomst gevonden worden met vermiste militairen van het *Royal Army Medical Corps*.

Er werd nog meer bestek teruggevonden, namelijk drie lepels, drie vorken en twee messen, maar op geen van de stukken stond een verwijzing naar identiteit of eenheid. Op twee van de drie lepels – die bovendien in zilver waren geproduceerd – was wel een fabrikantstempel waar te nemen, maar dit leverde geen bijkomende informatie op.

In regel voorzagen veldkeukens in warme maaltijden voor de troepen in de frontlinies. Deze stoofpotten werden in grote containers naar het front gebracht en daar verdeeld. De omstandigheden waren echter niet altijd optimaal en maar al te vaak bereikte het eten de linies niet. Daarom werd ook steeds een noodrantsoen voorzien dat bestond uit biscuits en *corned beef*, kaas en bouillonblokjes.³⁷ Het noodrantsoen werd door de soldaten vaak aangevuld met eigen aankopen of toezendingen vanuit het thuisfront.

Archeologisch blijft meestal niks bewaard van de conservenblikken en indien ze wel aangetroffen worden, zijn ze te broos en te vergaan om te herkennen welk soort conserven het zijn. In dit geval was de bewaring echter optimaal en zijn meerdere volledige conservenblikken bewaard gebleven. Bij sommige was zelfs het etiket nog te lezen en enkele van de blikjes *corned beef* bevatten nog de inhoud.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de conserven waarbij er geen relatie met de stoffelijke resten kon vastgesteld worden. Naast de onderstaande conserven werden ook nog twee glazen recipiënten aangetroffen die binnen deze categorie passen. Het gaat enerzijds om een inmaakpot

³⁷ Pollendine 2013a, 103.

Inhoud	Aantal	Vorm	Afmetingen
Margarine	1	Cilindrisch	11,5 x 6,5 cm (diameter x hoogte)
Onbekend	1	Cilindrisch	7,5 cm (diameter)
Onbekend	1	Cilindrisch	11 x 11 cm (diameter x hoogte)
Onbekend	1	Cilindrisch	8,1 x 8 cm (diameter x hoogte)
Onbekend	2	Cilindrisch	9,4 x 7,3 cm (diameter x hoogte)
Onbekend	2	Cilindrisch	12,5 x 5,8 cm (diameter x hoogte)
Onbekend	2	Cilindrisch	7,9 x 9 cm (diameter x hoogte)
Onbekend	1	Cilindrisch	13,1 x 5,7 cm (diameter x hoogte)
Onbekend	1	Cilindrisch	7,7 x 11,7 cm (diameter x hoogte)
Onbekend	2	Cilindrisch	11,5 cm (diameter)
Onbekend	2	Cilindrisch	-
Onbekend	1	Ovaal	14,1 x 8,1 x 3,7 cm (LxBxH)
Onbekend	1	Ovaal	8 x 3,7 x 10 cm (LxBxH)
Onbekend	2	Ovaal	-
Corned beef	15	Rechthoekig	7,8 x 6,5 cm
Sardienenblik	2	Rechthoekig	10,5 x 7,6 x 2,3 cm (LxBxH)

Tabel 2: Tabel met overzicht van de aangetroffen conserven.

5.5.4.5 Waterbevoorrading

De waterbevoorrading aan het front was niet evident, maar wel noodzakelijk. In hoofdzaak werden lege benzineblikken gebruikt voor dit doel. Hiervan was een grote voorraad beschikbaar en recyclage leek evident. Helaas voor de militairen in de frontlinies was de smaak van benzine niet weg te krijgen, zelfs niet met de sterkste thee. Een meer geliefd alternatief was het gebruik van de lege rumkruiken. Beide recipiënten worden vaak aangetroffen tijdens opgravingen langs het front, hoewel de dunne blikken vaak niet bewaard blijven, met uitzondering van de tuit en dop. Bij de opgraving in het Twaalfgemetenbos waren de omstandigheden wel optimaler en konden dus verschillende fragmenten van deze *Petrol tins* worden opgegraven. Naast een drietal wandfragmenten werden ook nog vier handvaten, twaalf doppen en één tuit teruggevonden. Op één van de wandfragmenten was nog 'HIGHLY INFLAMABLE' te lezen.

Ook het alternatief, de SRD-kruik³⁸ of rumkruik, werd aangetroffen. Het betreft de fragmenten van minstens drie kruiken, waarbij op één schouderfragment nog de 'D' van 'SRD' te lezen is. Hierbij is het natuurlijk niet meer mogelijk af te leiden welke inhoud ze naar het front hebben gebracht, water of rum.

Naast bovenstaande toelevering van drinkwater door de militaire instanties werd dit rantsoen wel nog aangevuld met privéaankopen of toezendingen van het thuisfront. Naast (spuit)water vallen ook soda's en alcoholische dranken binnen deze categorie. De vindplaats leverde bijna uitsluitend glazen flessen op, waarvan hoofdzakelijk spuitwaterflessen (MAI=7) maar ook likeurflessen (MAI=5).

5.5.5 Militaire uitrusting: wapens en munitie

Het standaardwapen van de Britse infanterist sinds 1904 was de *Short Magazine Lee Enfield* of kortweg *SMLE* genoemd (figuur 35). Dit wapen had net als zijn voorloper, de in 1895 geïntroduceerde *Magazine Lee Enfield (MLE)*, een magazijn voor tien patronen en een vernuftig type grendel waarmee aan hoge snelheid gevuurd kon worden. De *SMLE* was in feite de kortere, lichtere variant, voorzien van een laadsysteem met laadstrips, zodat het voordeel in vuursnelheid ten gevolge van de grendel nog meer

³⁸ 'SRD' stond naar alle waarschijnlijkheid voor 'Supply Reserve Depot' (of 'Service Ration Depot'), de aangenomen verklaring in de meeste WOI-literatuur. Andere, meer ironische interpretaties, spreken van 'Seldom Reaches Destination', 'Service Rum Diluted' of 'Soon Runs Dry'.

in de verf werd gezet. Deze laadstrips bevatten elk vijf *.303 Mark VII ball cartridges* – infanteristen droegen 150 patronen met zich mee in een standaard uitrusting – die dus met één eenvoudige beweging in het magazijn konden worden aangebracht. In getrainde handen konden met dit wapen tot 38 schoten per minuut afgevuurd worden. Voor het onderhoud van het wapen – essentieel en aanzien als hoogste prioriteit – zat een doorhaalkoord met gewicht en een olieflesje in de kolf. Hiermee kon de loop gereinigd en elementaire onderdelen gesmeerd worden. Het was aanbevolen om dit te doen na elk vuurgevecht of gebruik van het wapen.³⁹

Naast het vuurwapen was de bajonet het andere wapen dat tot de standaard uitrusting van een infanterist behoorde (figuur 36). Ten gevolge van de inkorting van het vuurwapen was een verlenging van de bajonet noodzakelijk zodat in een eventuele confrontatie geen nadeel ondervonden werd. Daarom werd de *Pattern 1903* bajonet vervangen door de langere *Pattern 1907* bajonet, die ook wel bekend stond als de *sword bayonet*. Deze bajonet was voorzien van een ring die over de vuurmond paste. Een kliksysteem op de pommel ter bevestiging zorgde ervoor dat de bajonet op zijn plaats bleef zitten. Bij niet-gebruik werd de bajonet meegedragen in de standaarduitrusting waarvoor een lederen schede was voorzien.⁴⁰

figuur 35: Short Magazine Lee Enfield (SMLE) geweer (©IWM FIR 7090).

figuur 36: Pattern 1907 Sword Bayonet (©IWM WEA 477).

³⁹ Doyle 2013, 52-56.

⁴⁰ Doyle 2013, 66-67.

A vintage chemical warfare gas mask, likely from the World War I era, is shown against a white background. The mask is made of a light brown, possibly leather or canvas, material. It features two large, round, yellow-tinted lenses. A black, flexible, corrugated breathing tube extends from the front of the mask down to a cylindrical filter canister. The filter canister is made of a reddish-brown material, possibly metal or plastic, and has a small, rectangular, light-colored label on its side. To the right of the mask and filter is a light brown canvas carrying bag with a flap and a strap. The bag has some wear and tear, including a small tear near the bottom right corner.

figuur 39: *Small Box Respirator (SBR)* met draagtas (©IWM EQU 3915).

5.5.6.1.1 Gerelateerd aan de gesneuvelde militair

Bij het lichaam werden enkel het mondstuk met ventiel en de draagtas voor een *PH Helmet* aangetroffen.

⁴² Doyle 2013, 130-138.

5.5.6.2.1 Gerelateerd aan de gesneuvelde militair

De *Mk VI* modellen waren beide voorzien van een provisoire sluiting om het zeil op de schouders te kunnen dragen. In één geval waren lederen schoenveters door de ogen gestoken terwijl de andere voorzien was van twee lederen riempjes, mogelijk afkomstig van de kinriem van een *Service Dress Cap*.

5.5.6.2.2 Niet-gerelateerd aan de gesneuvelde militair

figuur 41: Opgevouwen MkVI Groundsheet aangetroffen nabij het lichaam (vondstnummer 197).

5.5.7 Persoonlijke items

Naast de uitrustingsstukken waarmee een militair door het leger werd voorzien, droegen veel soldaten ook nog persoonlijke items met zich mee. Dit kunnen zaken zijn die een praktisch nut hebben, maar evengoed items die een herinnering zijn aan het thuisfront of souvenirs van het slagveld.

5.5.7.1.1 Gerelateerd aan de gesneuvelde militair

Bij de soldaat werden enkele artefacten aangetroffen die in te delen zijn in deze categorie, zoals batterijen voor zaklampen, rookwaren (pijp, tabak en lucifers), potloden en de restanten van een (notitie)boekje. Het meest opvallende was een *Sweetheart Brooch* van het insigne van de *Royal Army Medical Corps*. Deze broches konden worden aangekocht – of werden soms eigenhandig gemaakt – en waren bedoeld voor de geliefden aan het thuisfront. De spelden werden door hen gedragen om aan te geven dat ze een geliefde hadden die diende aan het front.⁴³

---

⁴³ Doyle 2020, 156.

Verspreid over de opgravingsput werden nog honderden losse patronen (n=279) of patronen op laadstrips (n=461) gerecupereerd. Een opvallend verschil in vergelijking met slechts twee afgevuurde hulzen, een lege laadstrip en drie kogelpunten. Verder werden nog een revolverpatroon (.442 inch), een lichtpatroon en twee ontstekers voor geweergrenaten aangetroffen.

Reeds op de eerste dag van de Slag om de Heuvelrug van Mesen (7 juni 1917) werd de vondstlocatie bereikt en kwam deze zelfs pal op de frontlinie te liggen. Op 14 juni werd een lokale actie uitgevoerd waarna het front opschoof tot voorbij het bos en min of meer op de huidige Kasteelhoekstraat kwam te liggen. Deze frontlinie was de uitgangspositie voor de aanval op 31 juli 1917, de openingsdag van de eigenlijke Derde Slag om Ieper. Deze aanval kan min of meer succesvol genoemd worden want de opmars werd pas vlak voor het einddoel tot staan gebracht. Op 20 september werd nog een aanval uitgevoerd ter hoogte van de vondstlocatie, als onderdeel van de Slag om de Meenseweg. Opnieuw kon worden opgerukt tot zeer dicht bij het doel. Hierna bleef de behaalde linie het front tot het Lenteoffensief van de Duitse troepen in april 1918 waarna het terrein opnieuw prijs moest gegeven worden en de vondstlocatie terug achter het Duitse front kwam te liggen.

Om na te gaan welke eenheden van het *Royal Army Medical Corps* op de vondstlocatie kunnen gelokaliseerd worden, moet een overzicht gemaakt worden van de divisies die op of nabij de vondstlocatie zijn geweest. Per divisie zijn er namelijk drie *Field Ambulances*, één per brigade, en bijgevolg kan ook een overzicht verkregen worden van de *RAMC*-eenheden die er zijn gepasseerd. Wanneer deze lijst naast de vermistenlijst geplaatst wordt, kan er gezocht worden naar overeenkomsten. Zo werd de volgende lijst samengesteld.

Van	Tot	Divisie	RAMC vermisten ⁴⁵
7/6/1917	12/6/1917	23ste Divisie	
12/6/1917	29/6/1917	24ste Divisie	
29/6/1917	3/7/1917	23ste Divisie	
3/7/1917	26/7/1917	47ste Divisie	
26/7/1917	15/8/1917	41ste Divisie	4
15/8/1917	3/9/1917	39ste Divisie	
3/9/1917	12/9/1917	37ste Divisie	
12/9/1917	9/11/1917	19de Divisie	
9/11/1917	12/1/1918	37ste Divisie	1
12/1/1918	1/3/1918	4de AUS Divisie	
1/3/1918	4/4/1918	1ste AUS Divisie	
4/4/1918	29/4/1918	9de Divisie	3

7 BIBLIOGRAFIE

7.1 GEPUBLICEERDE BRONNEN

- BOSTYN F., BLIECK K., DECLERCK F., DESCAMPS F. & VAN DER FRAENEN J. 2007: *Passchendaele 1917*, Roeselare.
- CHAPPEL M. 1980: *British Infantry Equipments 1908-1980*, Men-at-Arms Series, London.
- DE VOS L., SIMOENS T., WARNIER D. & BOSTYN F. 2014: '14-'18. *De oorlog in België*, Leuven.
- DOYLE P. 2013: *Great War Tommy. The British Soldier 1914-1918 (all models)*, Somerset.
- DOYLE P. 2020: *Tommy's War. British Military Memorabilia 1914-1918*, Wiltshire.
- EDMONDS J.E. 1922: *History of the Great War. Military operations: France and Belgium, 1914. Deel II/5*, London.
- EDMONDS J.E. 1927: *History of the Great War. Military operations: France and Belgium, 1915. Deel I*, London.
- INGELBRECHT L. 2017: *Passendale 1917. Landschap in Oorlog*, Tielt.
- LLOYD N. 2017: *Passendale. Ieper 1917*, Amsterdam.
- MACDONALD L. 1987: *1914. Dagen van Hoop*, Amsterdam.
- MCCARTHY C. 2018: *Passchendaele. The day by day account*, London.
- POLLENDINE C. 2013a: *Campaign: Uniforms & equipment of the British Servicemen in the First World War (volume 1 – 1914)*, Hitchin.
- POLLENDINE C. 2013b: *Campaign: Uniforms & equipment of the British Servicemen in the First World War (volume 2 – 1915)*, Hitchin.
- VERDEGEM S. 2007: *Caesar's Nose, 1914-1918. Archeologisch onderzoek van oorlogspatrimonium langs de Ieperboog*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit Gent, Gent.
- VERDEGEM, S., DEWILDE, M., BRACKE, M., WYFFELS, F., DECORTE, J. & STICHELBAUT, B. 2018: Vermist aan het front, in STICHELBAUT B. (ed.) *Sporen van oorlog : de archeologie van de Eerste Wereldoorlog*: 46-61, Brugge.
- WAR OFFICE 1913: *The Pattern 1908 Web Infantry*, London.

7.2 ARCHIEFBRONNEN

The National Archives, Kew (UK)

- 23 Division: Headquarters Branches and Services: General Staff. War Diaries 1917 June (WO95/2168/4).
- 23 Division: Headquarters Branches and Services: General Staff. War Diaries 1917 July 1 – 1917 Aug 31 (WO95/2169/1).
- 69 Infantry Brigade: Headquarters. War Diaries 1915 Aug 1 - 1917 Oct 31 (WO95/2183).
- 24 Division: Headquarters Branches and Services: General Staff. War Diaries 1917 June (WO95/2190/3).
- 24 Division: Headquarters Branches and Services: General Staff. War Diaries 1917 July (WO95/2191/1).
- 17 Infantry Brigade: Headquarters. War Diaries 1917 June 1 – 1917 Aug 31 (WO95/2204/4).
- 72 Infantry Brigade: Headquarters. War Diaries 1917 April 1 – 1917 June 30 (WO95/2211/2).

8 BIJLAGEN

8.1 LIJST VAN FIGUREN

figuur 1:	De locatie van de vindplaats aangeduid op een uittreksel van de GRB kaart. Schaal 1:5.000 (©AGIV)...	6
figuur 2:	De locatie van de vindplaats op de topografische kaart. Schaal 1:25.000 (©AGIV).....	7
figuur 3:	De locatie van de vindplaats op de topografische kaart. Schaal 1:5.000 (©AGIV).....	8
figuur 4:	Het onderzoeksgebied vóór het verwijderen van de begroeiing (foto Simon Verdegem).....	13
figuur 5:	Het onderzoeksgebied na het verwijderen van de begroeiing. Vooraan is rood-wit lint en een fragment van een plastic zak zichtbaar, restanten van de illegale opgraving in 2016 en/of het daaropvolgende plaatsbezoek door de politie (foto Simon Verdegem).....	14
figuur 6:	De locatie van de vindplaats op de meest recente orthofoto. Schaal 1:10.000 (©AGIV).	16
figuur 7:	De locatie van de vindplaats op het DHM. Schaal 1:100.000 (©AGIV).	17
figuur 8:	De locatie van de vindplaats op het DHM (Hillshade). Schaal 1:2.000 (©AGIV).	17
figuur 9:	De locatie van de vindplaats op de bodemkaart. Schaal 1:5.000 (©AGIV).	18
figuur 10:	Overzichtskaat van de frontlinies rond Ieper op 20 oktober 1914 (uit: Edmonds 1922). De vondstlocatie is aangegeven met het zwarte kruis.	19
figuur 11:	Overzichtskaat van de frontlinies rond Ieper op 25 oktober 1914 (uit: Edmonds 1922). De vondstlocatie is aangeduid met het zwarte kruis.	20
figuur 12:	Overzichtskaat van de frontlinies rond Ieper op 1 november 1914 (uit: Edmonds 1922). De vondstlocatie is aangegeven met het zwarte kruis.	21
figuur 13:	Overzichtskaat van de frontlinies rond Ieper op 11 november 1914 (uit: Edmonds 1922). De vondstlocatie is aangegeven met het zwarte kruis.	22
figuur 14:	Situatie op 6 november: uittreksel uit 268 ^e Régiment d'Infanterie (bron: J.M.O., SHD 26 N 733/1). De Franse frontlinie ter hoogte van het onderzoeksgebied (rode kruis) lag aanvankelijk ten zuiden van het Twaalfgemetenbos maar werd uiteindelijk teruggedreven tot voorbij Hill 60.	23
figuur 15:	Aanvalsplan voor de sector van de 69ste Brigade (23ste Divisie) met de drie eerste doelen (rode, blauwe en zwarte lijn) van de aanvallende divisies. Het onderzoeksgebied (rood kruis) lag pal op het derde objectief van de brigade (bron: War Diary 69th Brigade: National ArchivesWO95/2183).	25
figuur 16:	De oorspronkelijke werkput met de versmeten vulling waarin geen sporen konden afgelezen worden.	27
figuur 17:	De oorspronkelijke werkput op vlak 2 waarin nog steeds geen sporen konden afgelezen worden. Op deze diepte werd het tweede fragment van de plasticzak aangetroffen (op de foto net boven de noordpijl). ..	28
figuur 18:	De werkput vóór de uitbreiding met links het goed bewaarde duckboard en centraal de grondzeilen waaronder het lichaam werd aangetroffen.....	29
figuur 19:	De werkput na de uitbreiding naar het zuidwesten.	29
figuur 20:	Het lichaam na vrijleggen.	31
figuur 21:	Orthofoto van de werkput.....	32
figuur 22:	Allesporenkaart van de opgraving.....	33
figuur 23:	Britse Pattern 1902 Service Dress uniformjas (©IWM UNI 2111).	35
figuur 24:	Fragment van de schouderflap van het uniform met de RAMC Shoulder Title (vondstnummer 47). ..	36
figuur 25:	Shoulder title van het Royal West Kent Regiment (VNR080).	36

8.4 LIJST VAN FOTO'S

8.4.1 Foto's terreinonderzoek

Bestandsnaam	Type ⁴⁷	Fotograaf ⁴⁸	Opmerking	SP	VL	VNR	Datum
IETW-19_PO_V0_637042260454728265.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:20:45
IETW-19_PO_V0_637042260470172293.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:20:47
IETW-19_PO_V0_637042260507144358.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:20:50
IETW-19_PO_V0_637042260525084389.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:20:52
IETW-19_PO_V0_637042260541776418.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:20:54
IETW-19_PO_V0_637042260560496451.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:20:56
IETW-19_PO_V0_637042260576096479.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:20:57
IETW-19_PO_V0_637042260592164507.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:20:59
IETW-19_PO_V0_637042260609480537.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:00
IETW-19_PO_V0_637042260628824571.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:02
IETW-19_PO_V0_637042260644580599.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:04
IETW-19_PO_V0_637042260720708733.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:12
IETW-19_PO_V0_637042260737400762.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:13
IETW-19_PO_V0_637042260773748826.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:17
IETW-19_PO_V0_637042260789816854.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:18
IETW-19_PO_V0_637042260880141013.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:28
IETW-19_PO_V0_637042260974365178.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:37
IETW-19_PO_V0_637042260992773210.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:39

⁴⁷ OV=Overzichtsfoto; DE=Detailfoto; VO=Vondsten in situ

⁴⁸ SV=Simon Verdegem

Bestandsnaam	Type ⁴⁷	Fotograaf ⁴⁸	Opmerking	SP	VL	VNR	Datum
IETW-19_P0_V0_637042261062661333.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:46
IETW-19_P0_V0_637042261159069503.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:55
IETW-19_P0_V0_637042261174045529.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:57
IETW-19_P0_V0_637042261189177555.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:21:58
IETW-19_P0_V0_637042261271077699.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:22:07
IETW-19_P0_V0_637042261286833727.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:22:08
IETW-19_P0_V0_637042261302433754.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:22:10
IETW-19_P0_V0_637042261318501783.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:22:11
IETW-19_P0_V0_637042261335037812.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:22:13
IETW-19_P0_V0_637042261352665843.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:22:15
IETW-19_P0_V0_637042261368577871.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:22:16
IETW-19_P0_V0_637042261385269900.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:22:18
IETW-19_P0_V0_637042261401025928.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:22:20
IETW-19_P0_V0_637042261417405956.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:22:21
IETW-19_P0_V0_637042261434253986.jpeg	OV	SV	OVERZICHT AANVANG		0		16/09/2019 10:22:23
IETW-19_P1_V1_637042329915108320.jpeg	OV	SV	EERSTE ARCHEOLOGISCH VLAK		1		16/09/2019 12:16:31
IETW-19_P1_V1_637042329958632397.jpeg	OV	SV	EERSTE ARCHEOLOGISCH VLAK		1		16/09/2019 12:16:35
IETW-19_P1_V1_637042329978132431.jpeg	OV	SV	EERSTE ARCHEOLOGISCH VLAK		1		16/09/2019 12:16:37
IETW-19_P1_V1_637042329995604462.jpeg	OV	SV	EERSTE ARCHEOLOGISCH VLAK		1		16/09/2019 12:16:39
IETW-19_P1_V1_637042330013700493.jpeg	OV	SV	EERSTE ARCHEOLOGISCH VLAK		1		16/09/2019 12:16:41
IETW-19_P1_V1_637042330028676520.jpeg	OV	SV	EERSTE ARCHEOLOGISCH VLAK		1		16/09/2019 12:16:42
IETW-19_P1_V1_637042330045524549.jpeg	OV	SV	EERSTE ARCHEOLOGISCH VLAK		1		16/09/2019 12:16:44
IETW-19_P1_V1_637042330063620581.jpeg	OV	SV	EERSTE ARCHEOLOGISCH VLAK		1		16/09/2019 12:16:46
IETW-19_P1_V1_637042330080624611.jpeg	OV	SV	EERSTE ARCHEOLOGISCH VLAK		1		16/09/2019 12:16:48

Bestandsnaam	Type ⁴⁷	Fotograaf ⁴⁸	Opmerking	SP	VL	VNR	Datum
IETW-19_P1_V1_637042330097472641.jpeg	OV	SV	EERSTE ARCHEOLOGISCH VLAK		1		16/09/2019 12:16:49
IETW-19_P1_V1_637042330114320670.jpeg	OV	SV	EERSTE ARCHEOLOGISCH VLAK		1		16/09/2019 12:16:51
IETW-19_P1_V1_637042330130544699.jpeg	OV	SV	EERSTE ARCHEOLOGISCH VLAK		1		16/09/2019 12:16:53
IETW-19_P1_V2_637042430113805563.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:31
IETW-19_P1_V2_637042430131901595.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:33
IETW-19_P1_V2_637042430148749625.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:34
IETW-19_P1_V2_637042430166065655.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:36
IETW-19_P1_V2_637042430182601684.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:38
IETW-19_P1_V2_637042430199293713.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:39
IETW-19_P1_V2_637042430214425740.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:41
IETW-19_P1_V2_637042430230493768.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:43
IETW-19_P1_V2_637042430248589800.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:44
IETW-19_P1_V2_637042430264033827.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:46
IETW-19_P1_V2_637042430279789855.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:47
IETW-19_P1_V2_637042430295857883.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:49
IETW-19_P1_V2_637042430308961906.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:50
IETW-19_P1_V2_637042430323781932.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:52
IETW-19_P1_V2_637042430342033964.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:54
IETW-19_P1_V2_637042430359973996.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:55
IETW-19_P1_V2_637042430375418023.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:57
IETW-19_P1_V2_637042430390862050.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:03:59
IETW-19_P1_V2_637042430407242079.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:04:00
IETW-19_P1_V2_637042430425338111.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:04:02
IETW-19_P1_V2_637042430444058143.jpeg	OV	SV	TWEEDE ARCHEOLOGISCH VLAK		2		16/09/2019 15:04:04

Bestandsnaam	Type ⁴⁷	Fotograaf ⁴⁸	Opmerking	SP	VL	VNR	Datum
IETW-19_P1_V4_637043340098009729.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:09
IETW-19_P1_V4_637043340116729762.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:11
IETW-19_P1_V4_637043340135761796.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:13
IETW-19_P1_V4_637043340154169828.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:15
IETW-19_P1_V4_637043340172421860.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:17
IETW-19_P1_V4_637043340192545895.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:19
IETW-19_P1_V4_637043340211109928.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:21
IETW-19_P1_V4_637043340226865956.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:22
IETW-19_P1_V4_637043340243869985.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:24
IETW-19_P1_V4_637043340261030016.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:26
IETW-19_P1_V4_637043340279126047.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:27
IETW-19_P1_V4_637043340296130077.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:29
IETW-19_P1_V4_637043340320466120.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:32
IETW-19_P1_V4_637043340338874152.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:33
IETW-19_P1_V4_637043340364614198.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:36
IETW-19_P1_V4_637043340385050233.jpeg	OV	SV	VIERDE ARCHEOLOGISCH VLAK MET SOLDAAT		4		17/09/2019 16:20:38
IETW-19_P1_SP1000_VO0_637043358442072468.jpeg	VO		STIELHANDGRANATE	1000	1	0	17/09/2019 16:50:44
IETW-19_P1_SP1000_VO0_637043358461728502.jpeg	VO		STIELHANDGRANATE	1000	1	0	17/09/2019 16:50:46
IETW-19_P1_SP1000_VO0_637043358478264531.jpeg	VO		STIELHANDGRANATE	1000	1	0	17/09/2019 16:50:47
IETW-19_P1_SP1000_VO0_637043358493240558.jpeg	VO		STIELHANDGRANATE	1000	1	0	17/09/2019 16:50:49
IETW-19_P1_SP1000_VO0_637043358509776587.jpeg	VO		STIELHANDGRANATE	1000	1	0	17/09/2019 16:50:50
IETW-19_P1_SP1000_VO0_637043358526780617.jpeg	VO		STIELHANDGRANATE	1000	1	0	17/09/2019 16:50:52
IETW-19_P1_SP1000_VO0_637043358543784647.jpeg	VO		STIELHANDGRANATE	1000	1	0	17/09/2019 16:50:54
IETW-19_P1_SP1000_VO0_637043358559696674.jpeg	VO		STIELHANDGRANATE	1000	1	0	17/09/2019 16:50:55

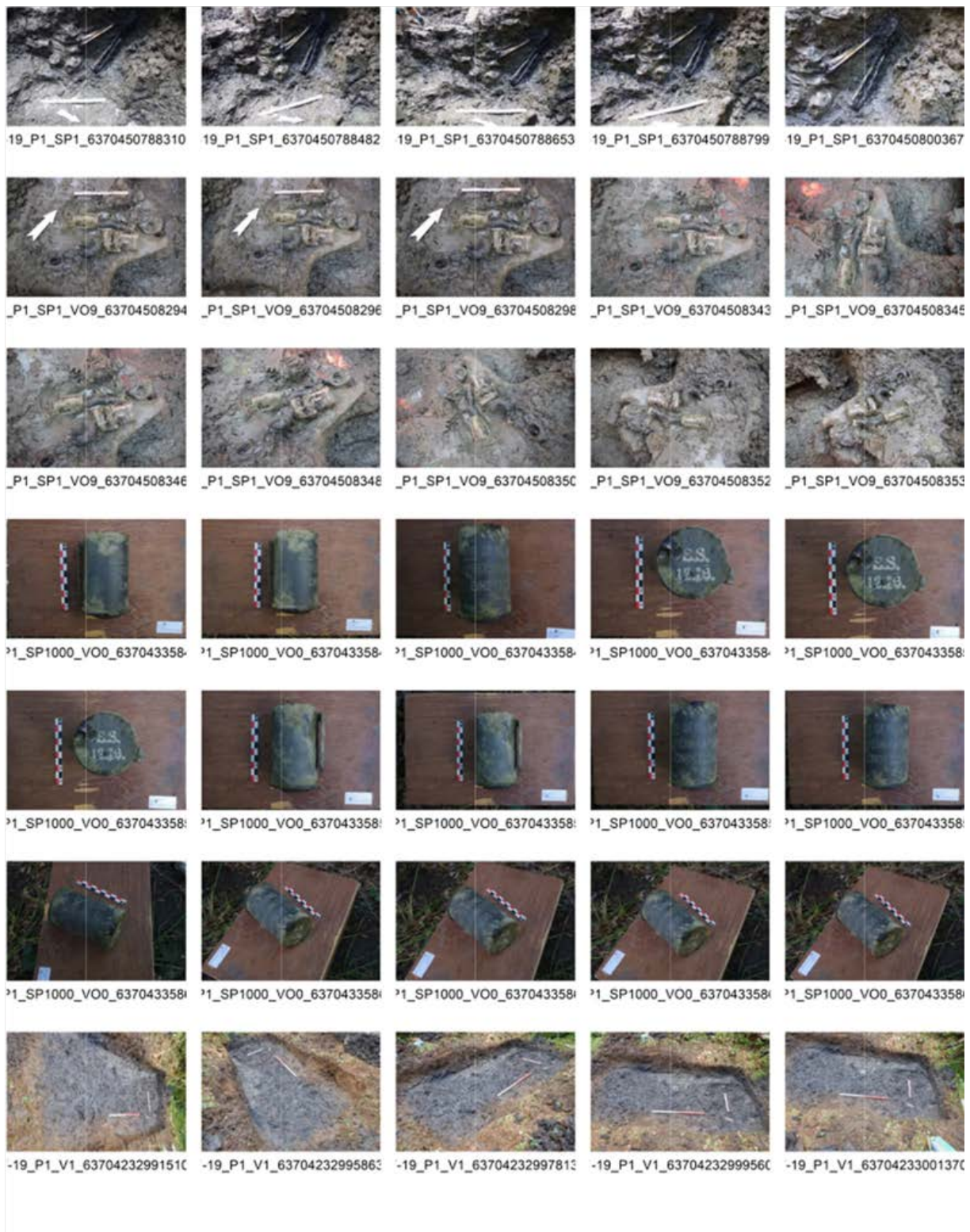

Bestandsnaam	Type ⁴⁷	Fotograaf ⁴⁸	Opmerking	SP	VL	VNR	Datum
IETW-19_P1_SP1_637045078865391996.jpeg	DE	SV	ONDERBENEN	1	4		19/09/2019 16:38:06
IETW-19_P1_SP1_637045078879900022.jpeg	DE	SV	ONDERBENEN	1	4		19/09/2019 16:38:07
IETW-19_P1_SP1_637045080036798054.jpeg	DE	SV	ONDERBENEN	1	4		19/09/2019 16:40:03
IETW-19_P1_SP1_VO9_637045082945423163.jpeg	VO	SV		1	3	9	19/09/2019 16:44:54
IETW-19_P1_SP1_VO9_637045082963675195.jpeg	VO	SV		1	3	9	19/09/2019 16:44:56
IETW-19_P1_SP1_VO9_637045082980055223.jpeg	VO	SV		1	3	9	19/09/2019 16:44:58
IETW-19_P1_SP1_VO9_637045083432144017.jpeg	VO	SV		1	3	9	19/09/2019 16:45:43
IETW-19_P1_SP1_VO9_637045083450552050.jpeg	VO	SV		1	3	9	19/09/2019 16:45:45
IETW-19_P1_SP1_VO9_637045083469896084.jpeg	VO	SV		1	3	9	19/09/2019 16:45:46
IETW-19_P1_SP1_VO9_637045083487368114.jpeg	VO	SV		1	3	9	19/09/2019 16:45:48
IETW-19_P1_SP1_VO9_637045083505308146.jpeg	VO	SV		1	3	9	19/09/2019 16:45:50
IETW-19_P1_SP1_VO9_637045083520284172.jpeg	VO	SV		1	3	9	19/09/2019 16:45:52
IETW-19_P1_SP1_VO9_637045083537600203.jpeg	VO	SV		1	3	9	19/09/2019 16:45:53

////////////////////////////////////

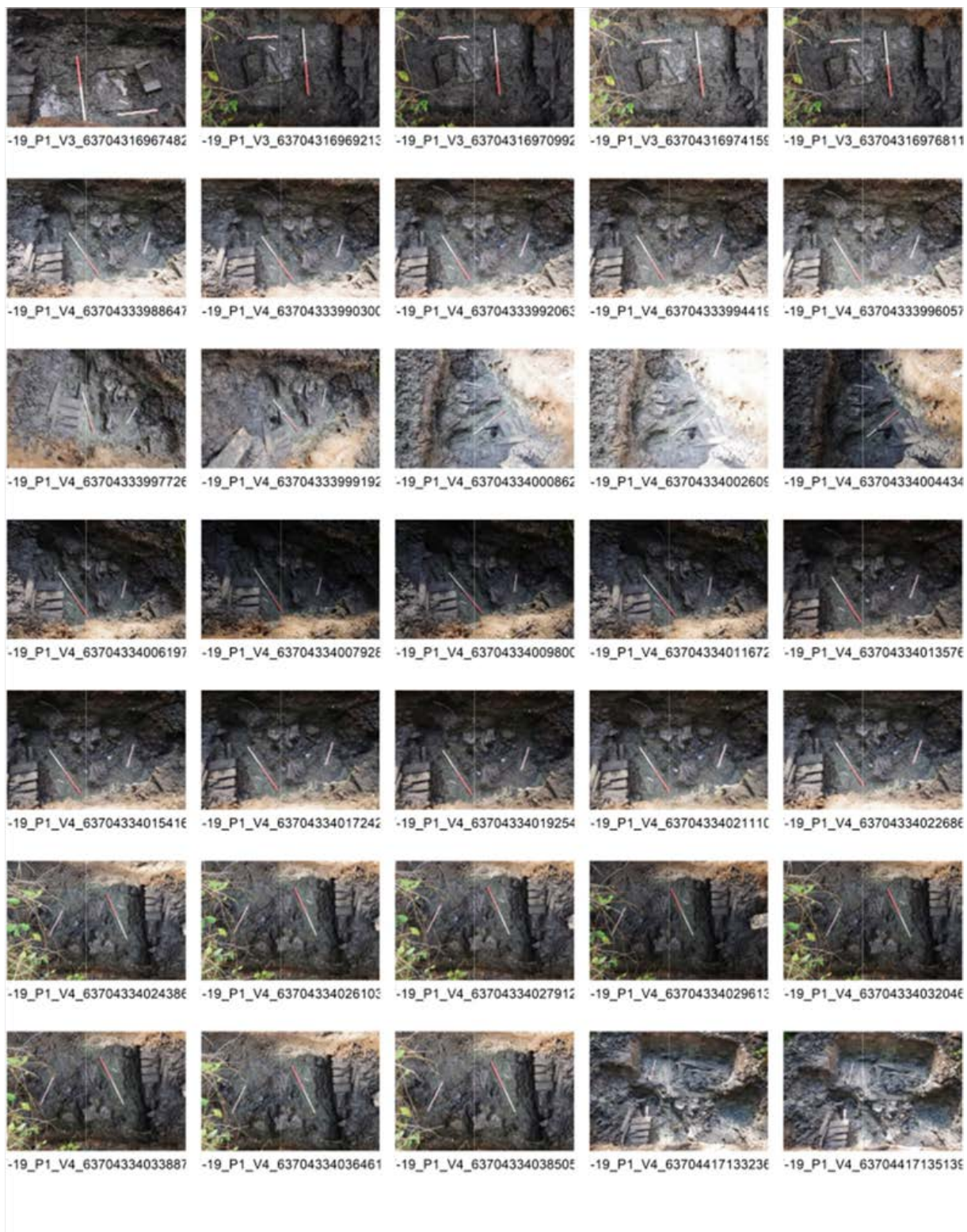

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

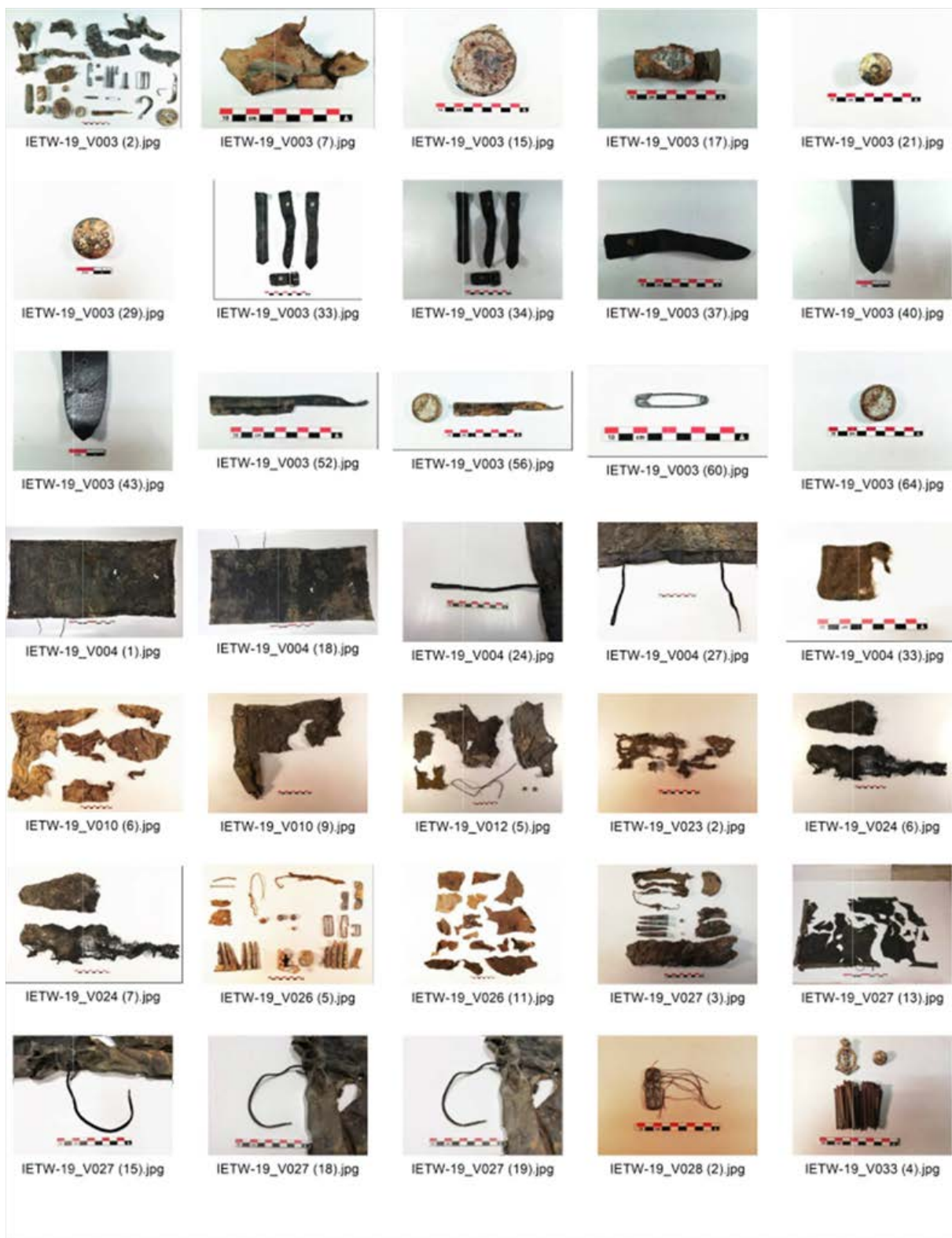

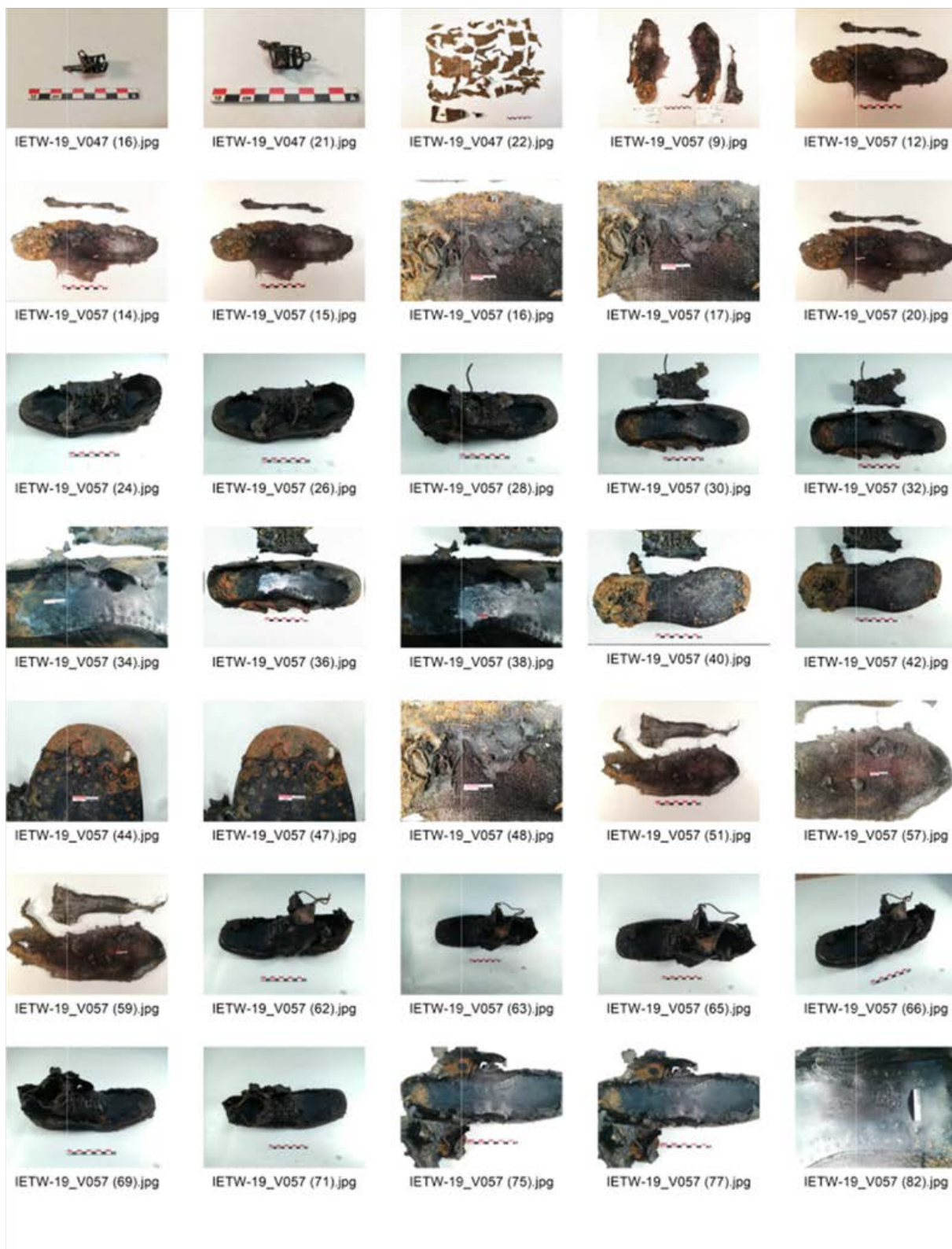

////////////////////////////////////

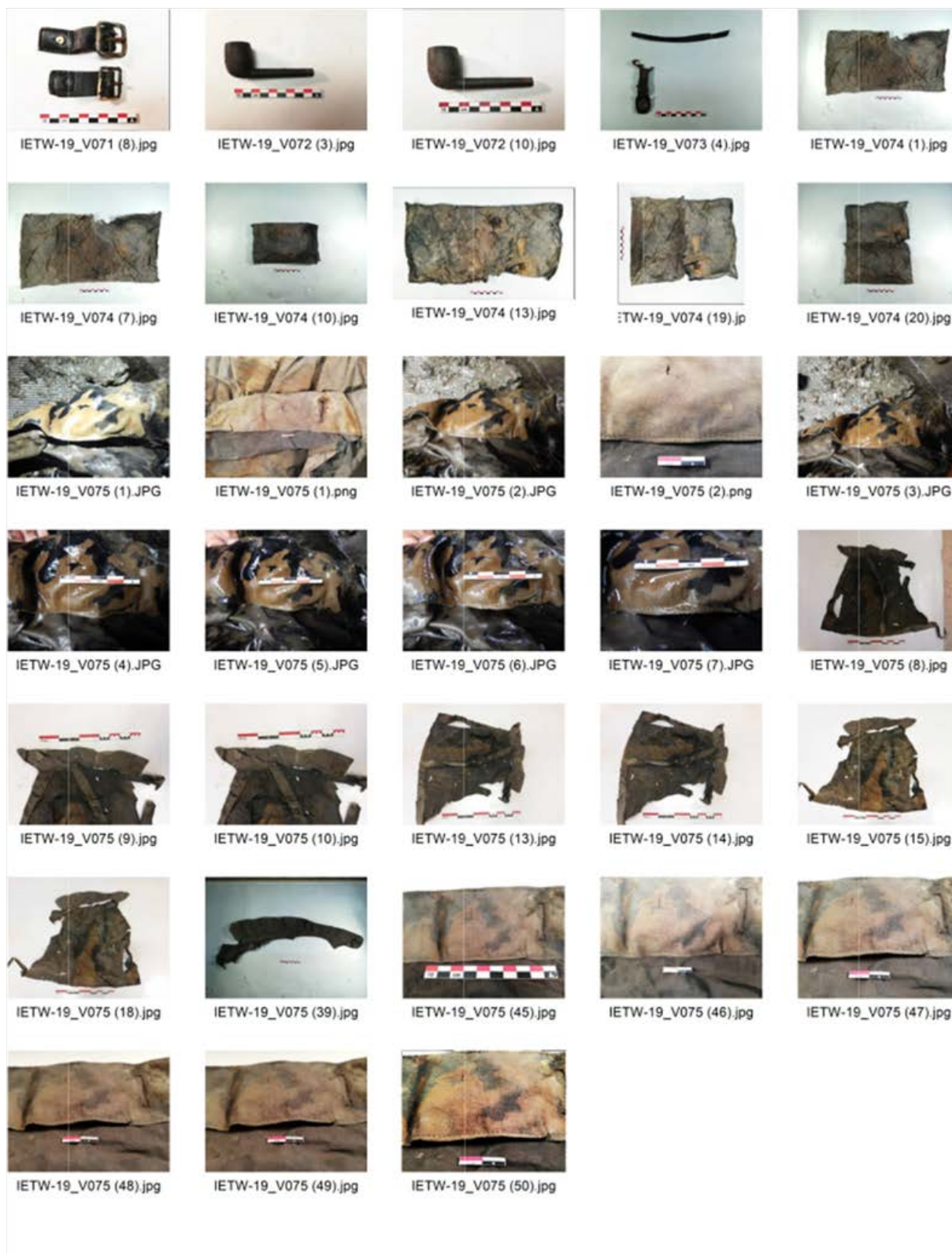

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

8.4.2.2 Niet-gerelateerd aan de gesneuvelde militair

Bestandsnaam	Onderwerp
IETW-19_LV (3).JPG	Losse vondst (groundsheet)
IETW-19_LV (7).JPG	Losse vondst (flare)
IETW-19_LV (9).JPG	Losse vondst (scheerzeep)
IETW-19_LV (11).JPG	Losse vondst (scheerzeep)
IETW-19_LV (15).JPG	Losse vondst (scheerzeep)
IETW-19_LV (19).JPG	Losse vondst (scheerzeep)
IETW-19_LV (20).JPG	Losse vondst (scheerzeep)
IETW-19_LV (22).JPG	Losse vondst (scheerzeep)
IETW-19_LV (27).JPG	Losse vondst (P08 Webbing Equipment)
IETW-19_LV (31).JPG	Losse vondst (fles)
IETW-19_LV (33).JPG	Losse vondst (fles)
IETW-19_LV (35).JPG	Losse vondst (fles)
IETW-19_LV (38).JPG	Losse vondst (fles)
IETW-19_LV (39).JPG	Losse vondst (fles)
IETW-19_LV (43).JPG	Losse vondst (fles)
IETW-19_V001 (3).JPG	Vondstnummer 001
IETW-19_V001 (7).JPG	Vondstnummer 001
IETW-19_V001 (9).JPG	Vondstnummer 001
IETW-19_V001 (10).JPG	Vondstnummer 001
IETW-19_V001 (12).JPG	Vondstnummer 001
IETW-19_V001 (14).JPG	Vondstnummer 001
IETW-19_V001 (16).JPG	Vondstnummer 001
IETW-19_V001 (21).JPG	Vondstnummer 001
IETW-19_V002 (3).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (4).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (6).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (7).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (9).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (14).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (15).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (18).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (22).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (27).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (29).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (30).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (32).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (38).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (41).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (43).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (45).JPG	Vondstnummer 002
IETW-19_V002 (46).JPG	Vondstnummer 002

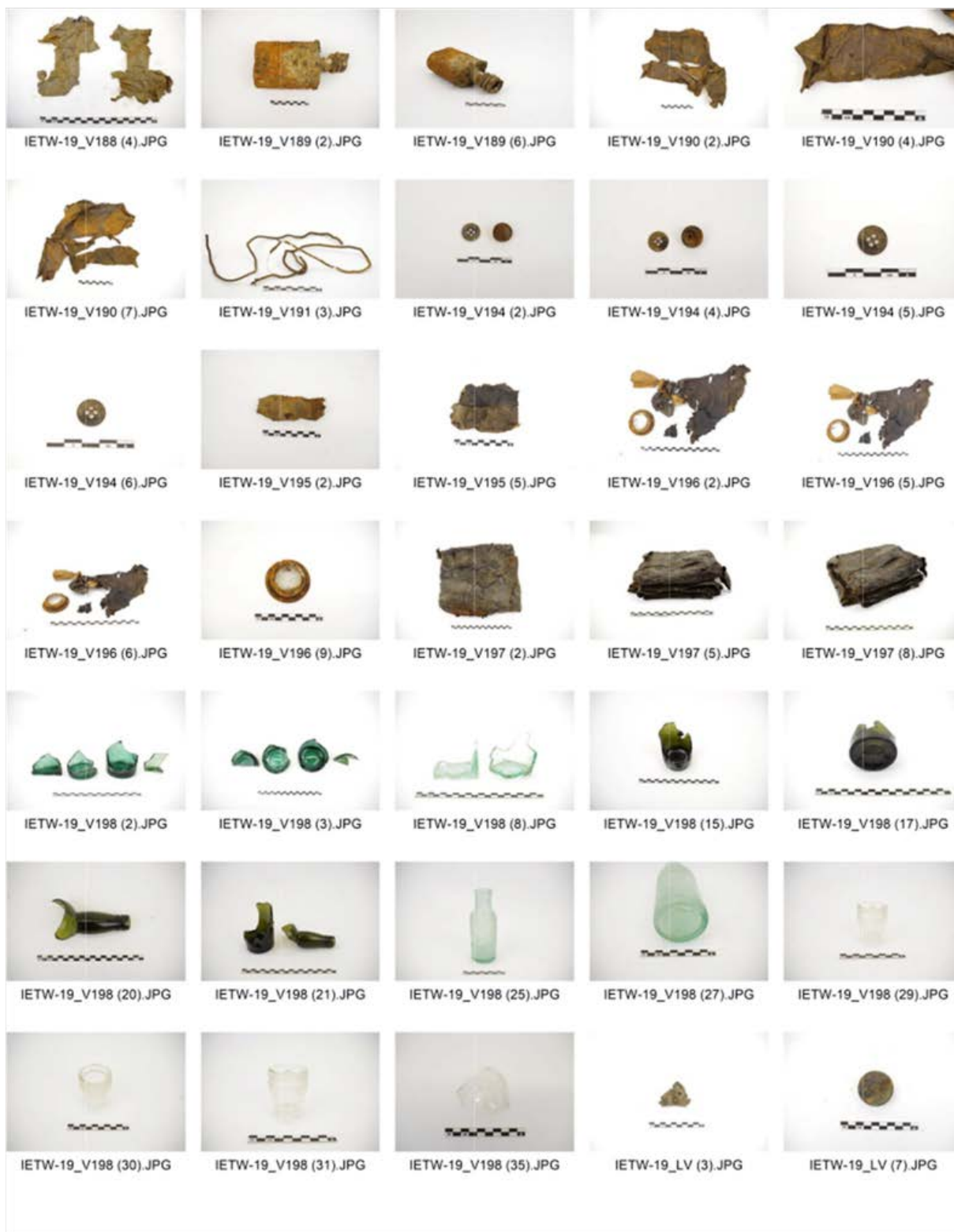

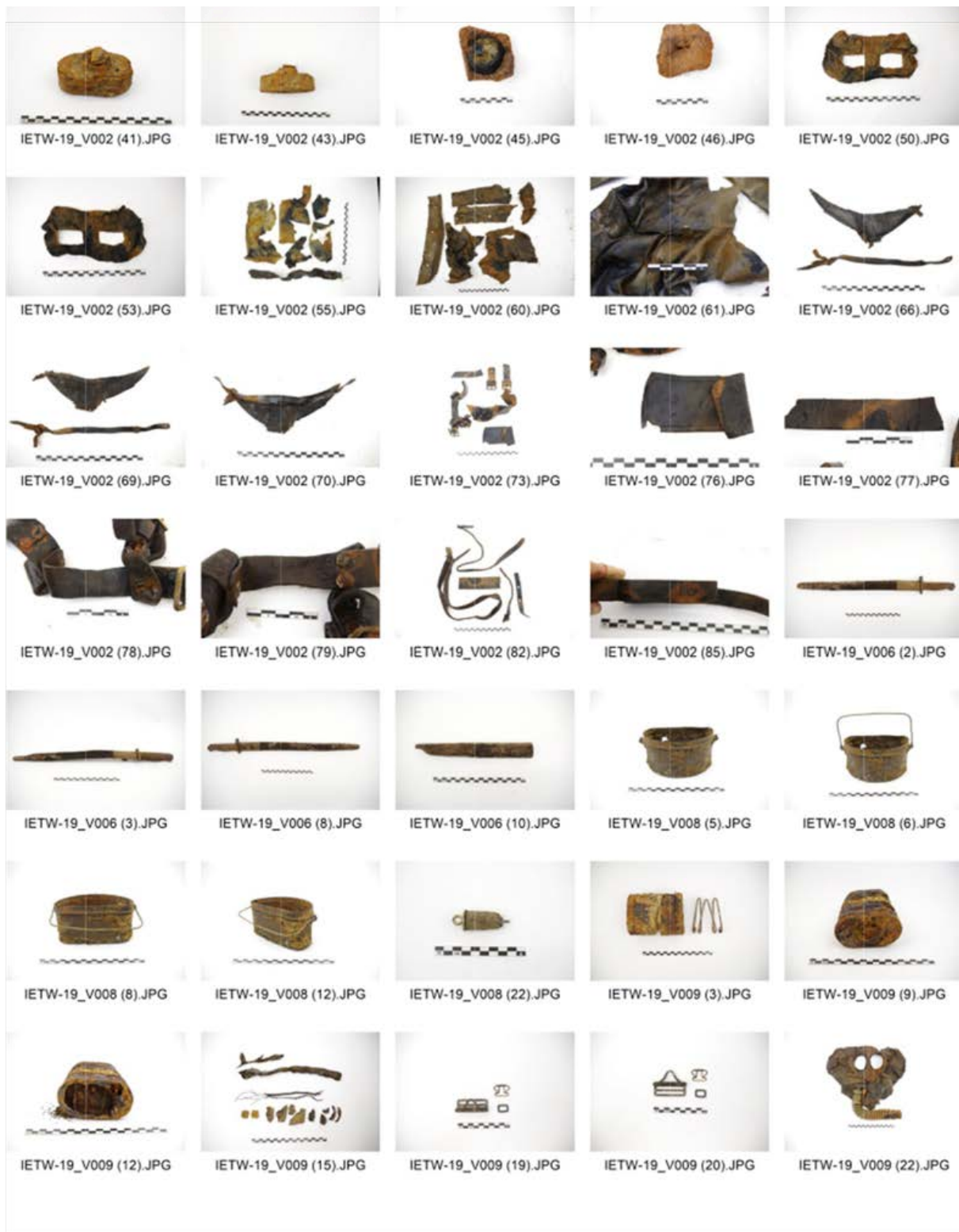

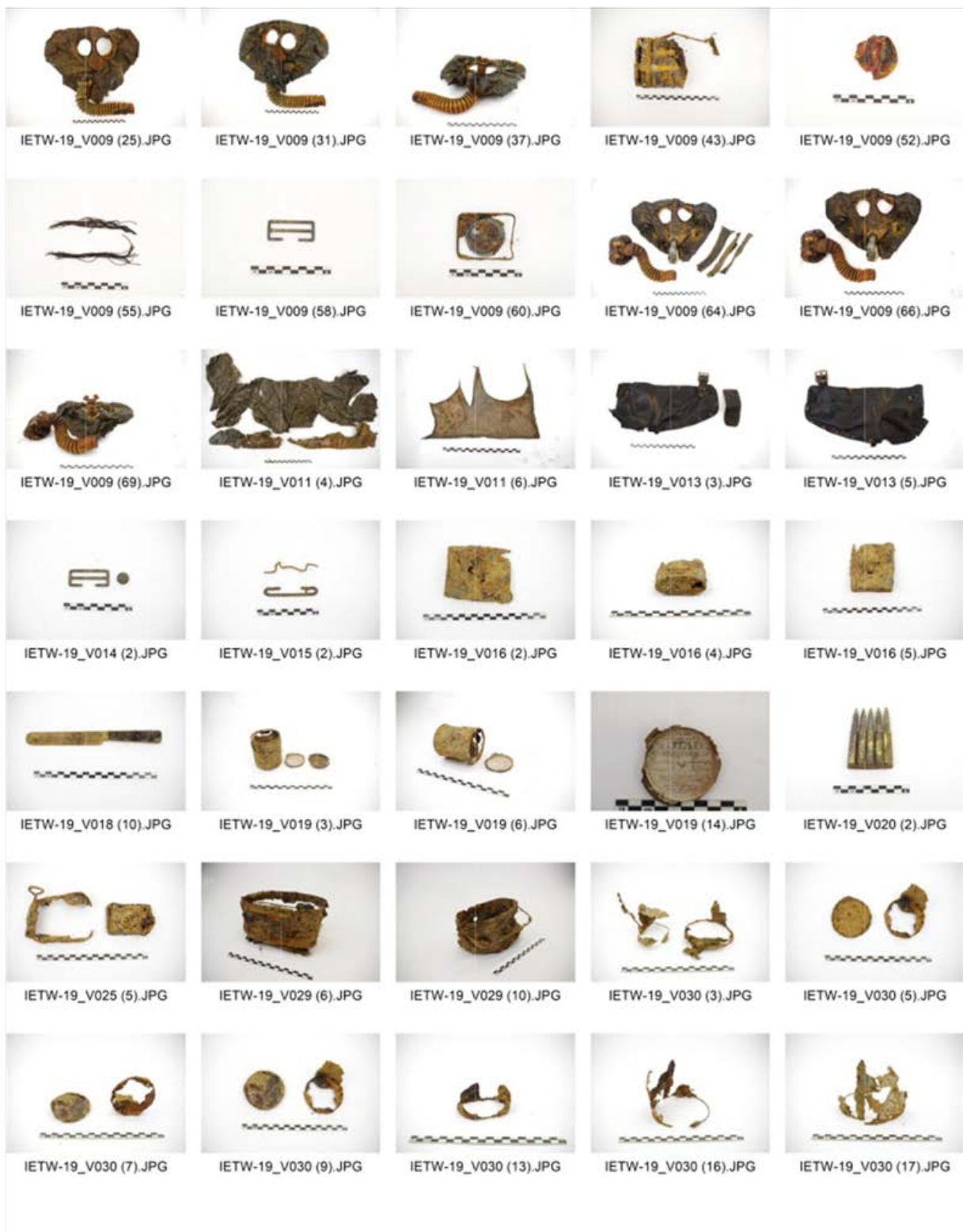

////////////////////////////////////

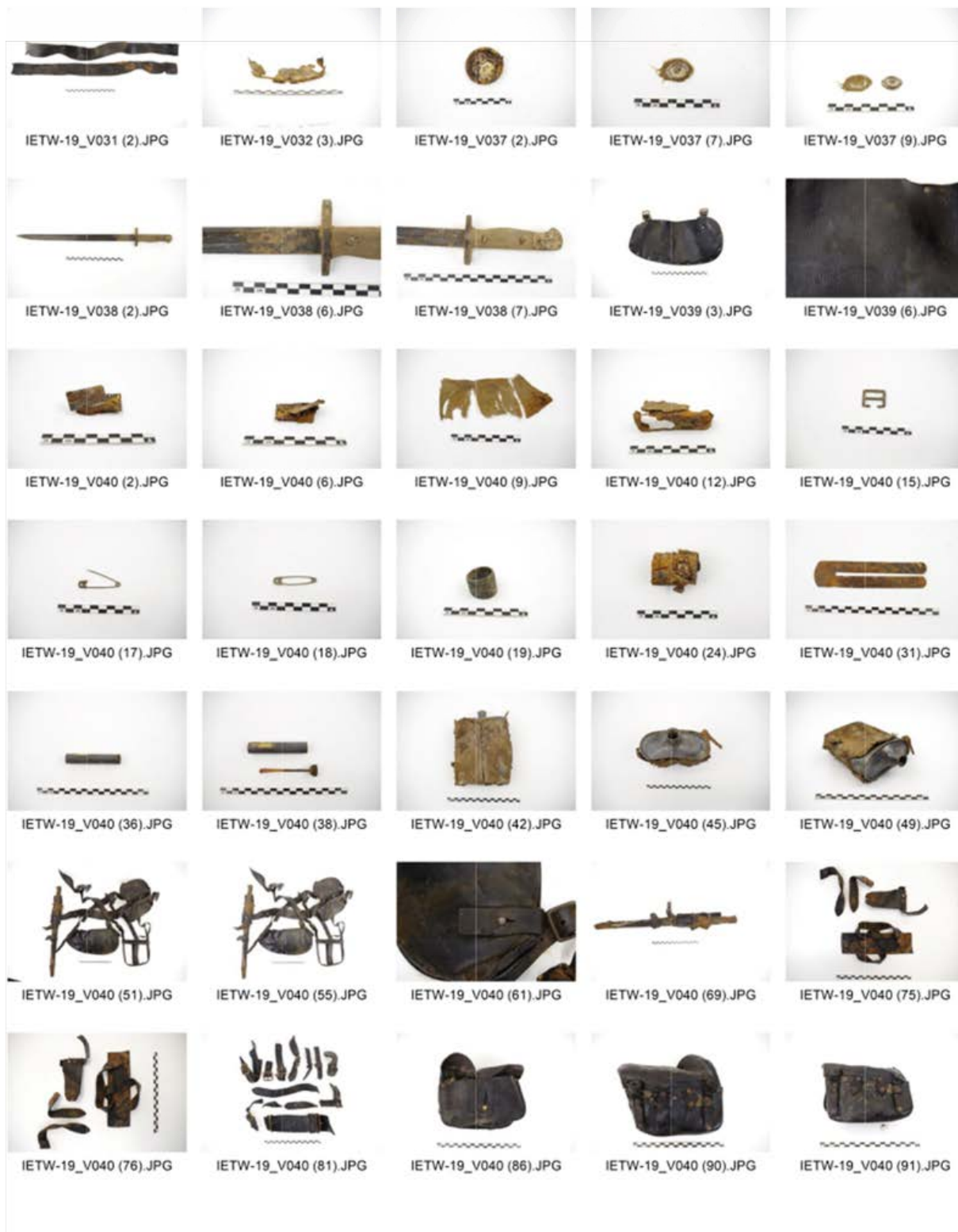

////////////////////////////////////

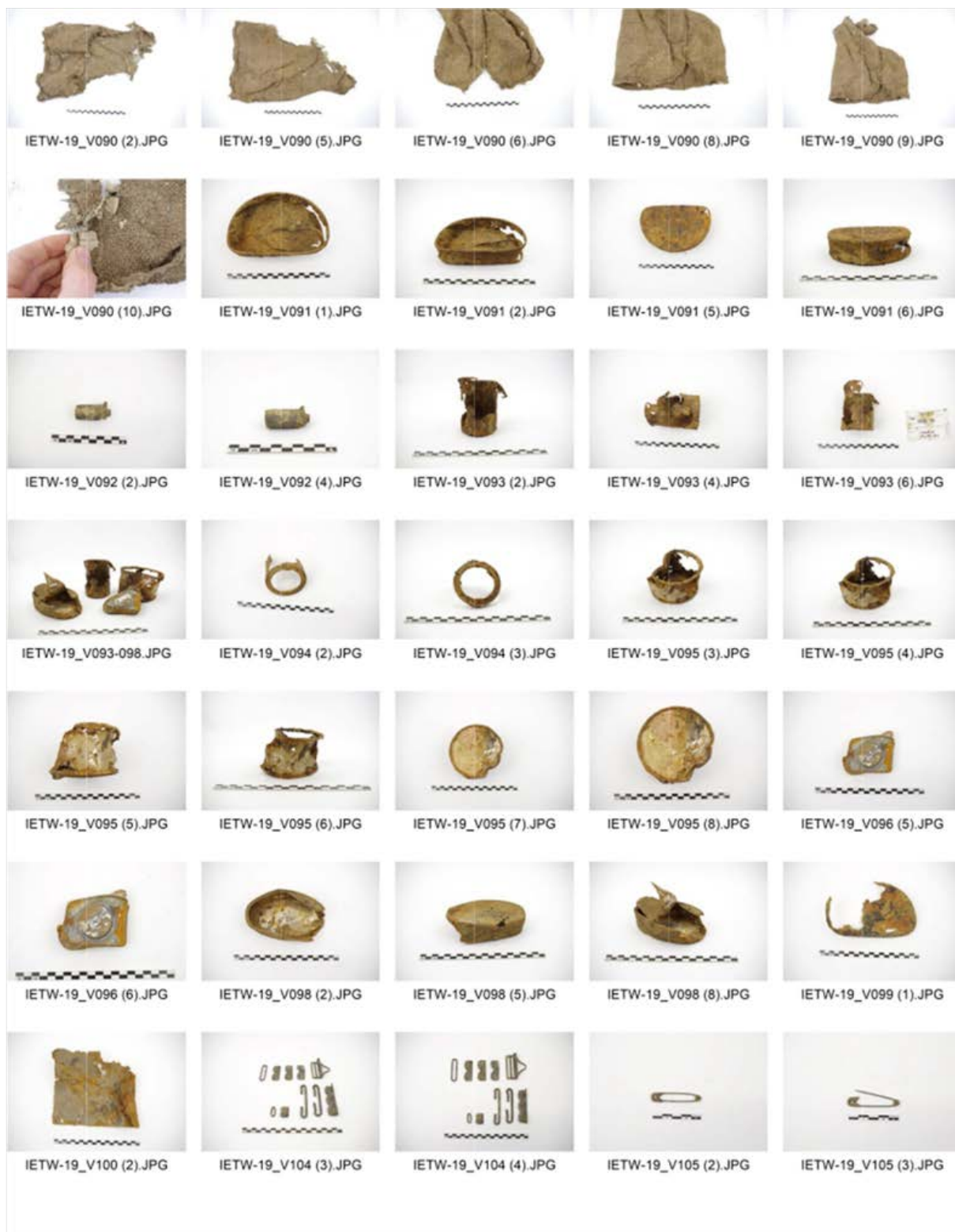
////////////////////////////////////

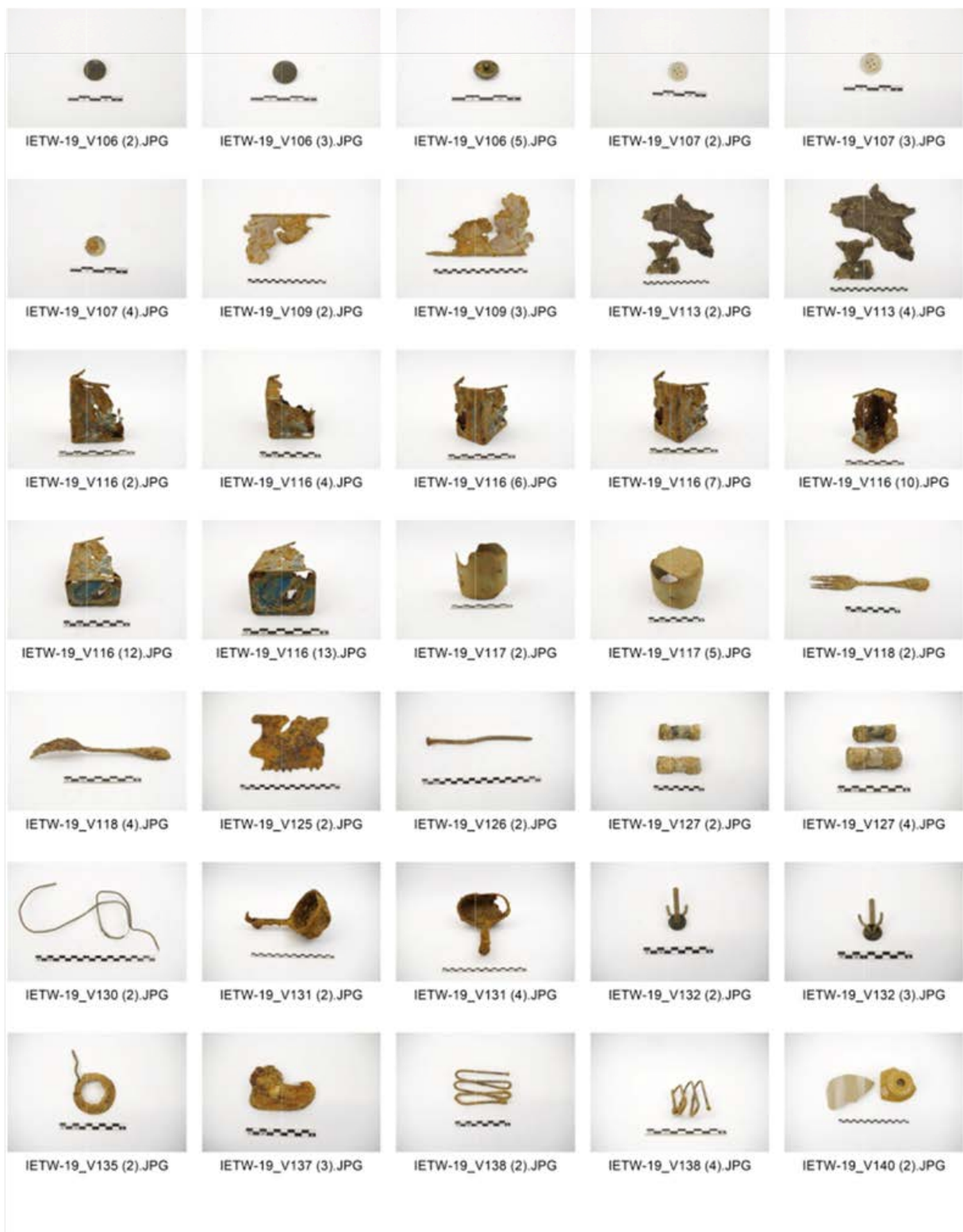

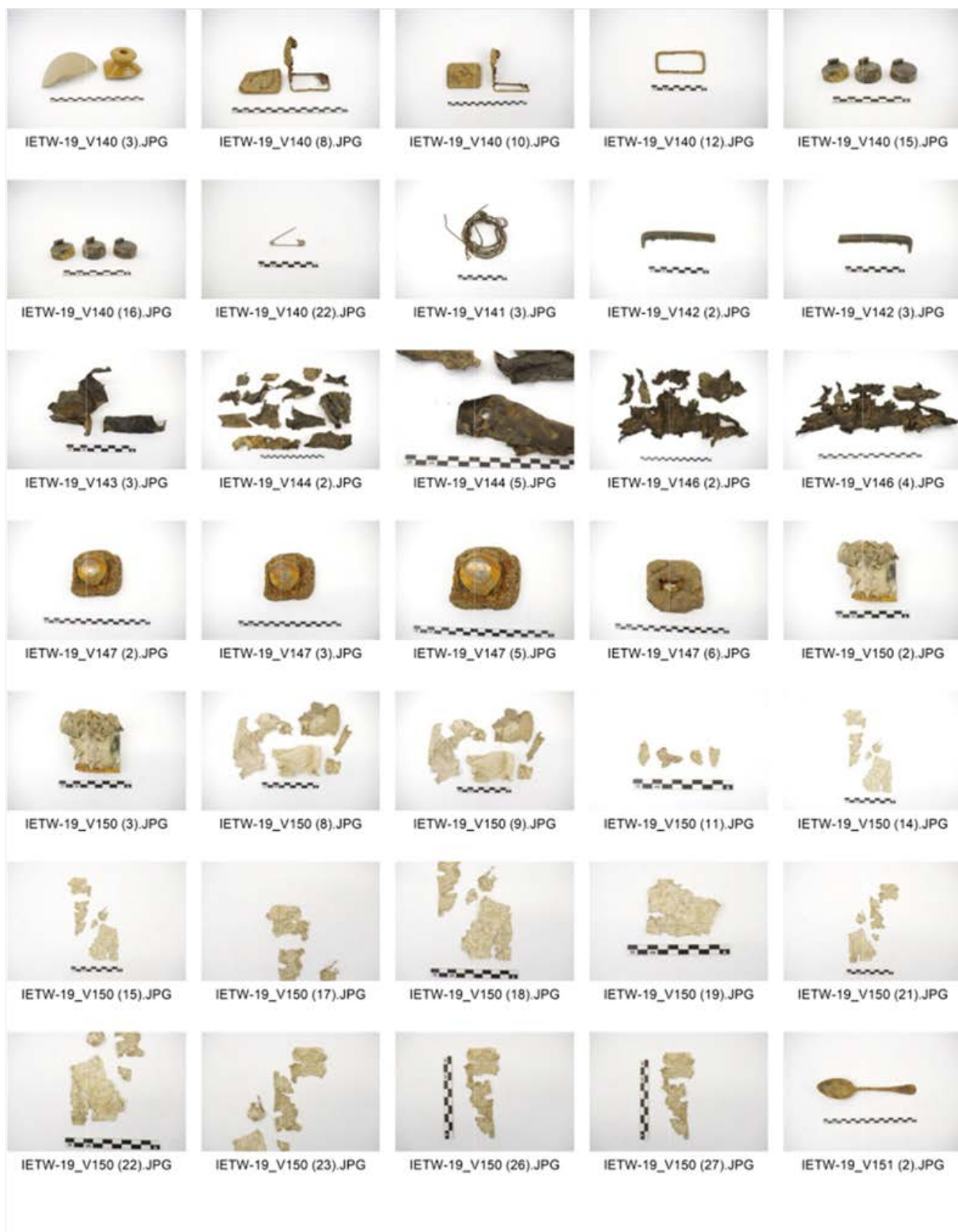

////////////////////////////////////

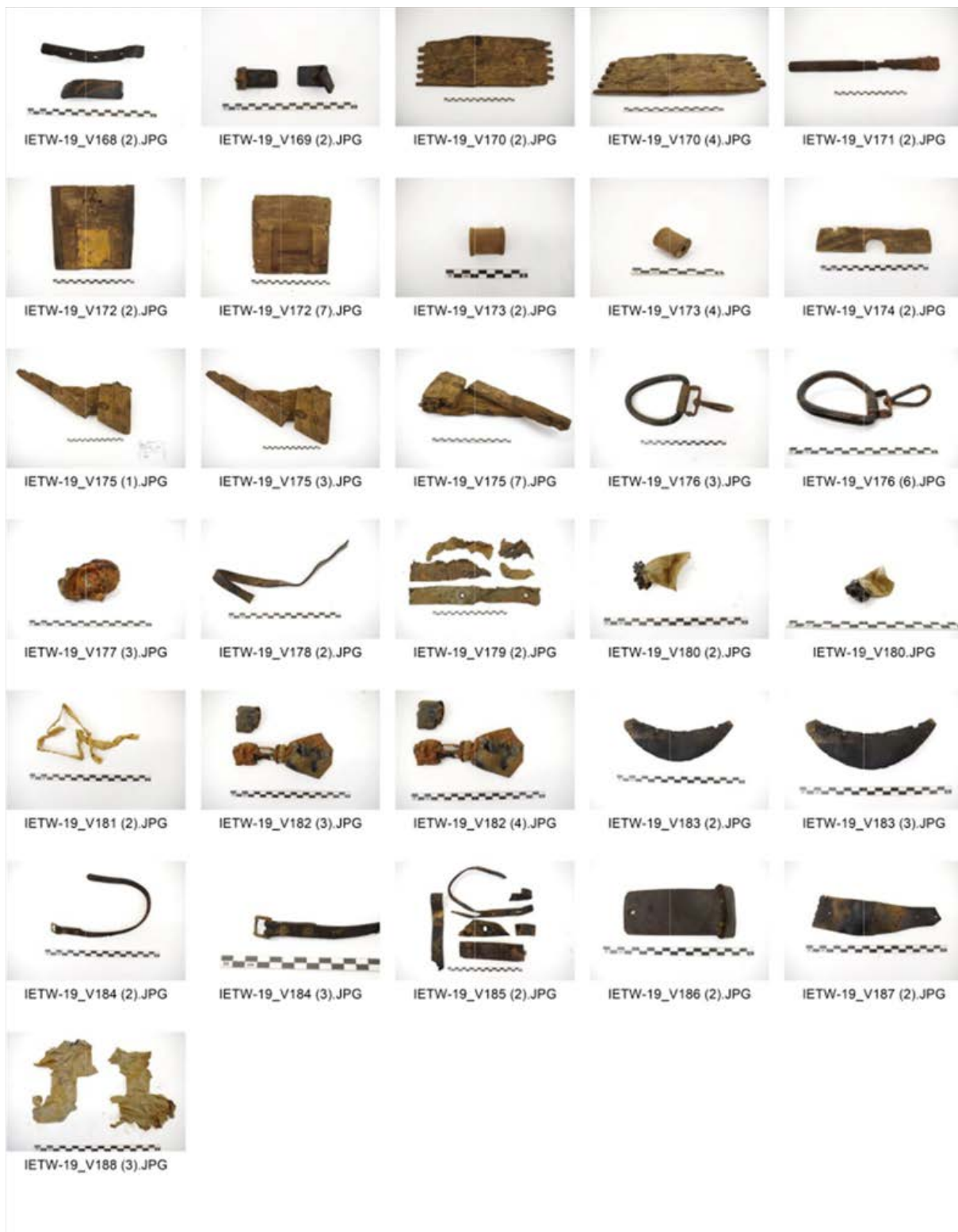

////////////////////////////////////

//

8.5 LIJST VAN SPOREN

Bomkrater (S1)

Loopgraaf (geen spoornummer)

////////////////////////////////////

8.6 LIJST VAN VONDSTEN

8.6.1 Inventaris vondsten: gerelateerd aan de gesneuvelde militair

Vnr	#	Categorie	Artefacttype	Nat.	Determinatie	Materiaalsoort	Opmerkingen
V003	1	Munitie	Lichtkogel	Duits	Flare (huls)	Koperlegering	‘4 WM 4 / FABRIKBISCHWEILER’
V003	1	Wapens	Vuurwapen	Duits	G98 Mauser	Ijzer	Onderzijde magazijn
V003	1	Uitrusting	Draagzak	Brits	Shell Dressing Haversack	Leder	‘COOK/1915’, Riem voor sluiting haversack
V003	1	Voedingswaren	Conserven	Brits	Conservenblik	Blikmetaal	Deksel
V003	1	Voedingswaren	Conserven	Brits	Conservenblik	Blikmetaal	Fragment
V003	1	Persoonlijke voorwerpen	Rookwaren	Brits	Tabaksblik	Blikmetaal	Blik tabak, matroos op deksel met: ‘PLAYER'S / NAVY CUT CIGARETTES’
V003	2	Voedingswaren	Slachtafval	Brits	Dierlijk bot	Bot	Fragmenten dierlijk bot
V003	1	Uitrusting	Draagzak	Brits	Shell Dressing Haversack	Leder	Riem voor sluiting haversack
V003	1	Uitrusting	Draagzak	Brits	Shell Dressing Haversack	Leder	Riem voor sluiting haversack
V003	1	Persoonlijke voorwerpen	Schrijfgerei	Brits	Potlood	Hout	Gebruikt
V003	2	Munitie	KKM	Brits	.303 Patronen	Koperlegering	1916 productie
V003	1	Munitie	KKM	Brits	.303 Patronen	Koperlegering	Niet-afgevuurd
V003	1	Uitrusting	Draagzak	Brits	Shell Dressing Haversack	Koperlegering	Gesp met lederen bevestiging voor sluiting haversack
V003	1	Munitie	Ontsteker	Brits	Ontsteker	Koperlegering	Geweergranaat: ‘C. / 2 1917’
V003	1	Uitrusting	Drinkwaar	Brits	Geëmailleerde beker	Blikmetaal	Oor van een blauwe geëmailleerde beker
V003	1	Uitrusting	Gesp	Brits	Gesp (functie onbepaald)	Koperlegering	Afgerond rechthoekig met pin
V003	1	Onbepaald	Onbepaald	Brits	XXX	Metaal	Onbepaald
V003	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment	Koperlegering	3 inch haak
V003	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment	Koperlegering	1 inch riemuiteinde (eyeleted pattern)
V003	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment drukknop	Koperlegering	Enkel bovenzijde

Vnr	#	Categorie	Artefacttype	Nat.	Determinatie	Materiaalsoort	Opmerkingen
V003	1	Uitrusting	Onbepaald	Brits	XXX	Koperlegering	Haak, onbepaald
V003	1	Uitrusting	Onderhoud	Brits	Veiligheidsspeld	Koperlegering	
V003	1	Uniform	Sokken	Brits	Kous	Wol	
V003	1	Uitrusting	Scheergerei	Brits	Scheermes	Staal	Enkel lemmet, geen handvat geproduceerd in Sheffield: 'T. WILSON / SHEFFIELD'
V003	1	Uitrusting	Scheergerei	Brits	Scheerschuur	Koperlegering	'075/SHAVING STICK', enkel deksel
V003	4	Uitrusting	Tentzeil	Brits	Groundsheet	Gerubberd textiel	Fragmenten
V003	1	Uniform	Uniformknoop	Brits	GS-knoop (24mm)	Koperlegering	
V003	1	Uniform	Uniformstof	Brits	Kaki uniform fragmenten	Wol	
V004	1	Uitrusting	Tentzeil	Brits	Groundsheet Mk VI	Gerubberd textiel	Volledig en in goede bewaring, met lederen riemen voor dragen over schouders
V004	1	Uniform	Uniformstof	Brits	Kaki uniform fragmenten	Wol	Fragment flap voor zak
V010	5	Uitrusting	Tentzeil	Brits	Groundsheet	Gerubberd textiel	2 randfragmenten (1 met oog) en 1 hoek met oog
V012	1	Materieel	Kabel	Brits	Electriciteitsdraad	Koperlegering met loden coating	Fragment elektriciteitsdraad?
V012	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment drukknop	Koperlegering	Enkel stud
V012	1	Uniform	Knoop	Brits	Ronde knoop	Zink	4 ogen
V012	1	Uniform	Uniformstof	Brits	Kaki uniform fragmenten	Wol	
V012	3	Uitrusting	Tentzeil	Brits	Groundsheet	Gerubberd textiel	Stuk groundsheet (1 oog)
V023	5	Uniform	Sokken	Brits	Kous	Wol	
V024	1	Materieel	Ijzerwaren	Brits	Schroef	Ijzer	
V024	2	Uniform	Sokken	Brits	Kous	Wol	
V024	1	Uitrusting	Tentzeil	Brits	Groundsheet	Gerubberd textiel	
V026	1	Uitrusting	Draagzak	Brits	Shell Dressing Haversack	Koperlegering	Ovale gesp voor schouderriem haversack

////////////////////////////////////

Vnr	#	Categorie	Artefacttype	Nat.	Determinatie	Materiaalsoort	Opmerkingen
V026	1	Uitrusting	Draagzak	Brits	Shell Dressing Haversack	Koperlegering	Rechthoekige ring met afgeronde hoeken (voor schouderriem haversack)
V026	1	Uniform	Hoofddekse	Brits	Kepi (soft cap)	Wol	Kaki fragmenten van kepie
V026	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment	Koperlegering	3 inch riemuiteinde (eyeleted pattern)
V026	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment	Koperlegering	2 inch riemuiteinde (eyeleted pattern)
V026	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment	Koperlegering	1 inch gesp
V026	3	Munitie	KKM	Duits	7,92mm patroon	Koperlegering	1915 en 1916 productie
V026	1	Munitie	KKM	Duits	7,92mm hulzen	Koperlegering	
V026	1	Munitie	KKM	Duits	7,92mm laadstrip	Koperlegering	
V026	3	Munitie	KKM	Brits	.303 Patronen	Koperlegering	Op laadstrip
V026	3	Munitie	KKM	Brits	.303 Patronen	Koperlegering	1916 productie
V026	2	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment drukknoop	Koperlegering	
V026	1	Voedingswaren	Conserven	Brits	Conservenblik	Blikmetaal	
V026	1	Uniform	Knoop	Duits	Knoop M1915 uniform	Koperlegering	Ronde knoop met vlak oppervlak
V026	1	Materieel	Draad	Brits	Ijzerdraad	Ijzer	Stukje ijzerdraad
V026	1	Materieel	Ijzerwaren	Brits	Spijker	Ijzer	
V026	1	Materieel	Kabel	Brits	Kabel	Rubber	Rubberen isolatie van elektriciteitsdraad?
V026	1	Munitie	Ontsteker	Brits	Ontsteker	Koperlegering	
V026	1	Voedingswaren	Slachtafval	Brits	Dierlijk bot	Bot	
V026	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment drukknoop	Koperlegering	
V026	15	Uitrusting	Tentzeil	Brits	Groundsheet	Gerubberd textiel	
V027	3	Materieel	Zandzak	Brits	Zandzak	Jute	
V027	4	Munitie	KKM	Brits	.303 Patronen	Koperlegering	1916 productie
V027	1	Uniform	Knoop	Brits	Ronde knoop	Koperlegering	Plat, 4 ogen
V027	1	Voedingswaren	Conserven	Brits	Conservenblik	Blikmetaal	Dekselfragmenten

Vnr	#	Categorie	Artefacttype	Nat.	Determinatie	Materiaalsoort	Opmerkingen
V027	1	Uitrusting	Gordel	Brits	Klinknagel	Koperlegering	Functie onbepaald
V027	2	Uniform	Uniformstof	Brits	Kaki uniform fragmenten	Wol	
V027	1	Uitrusting	Tentzeil	Brits	Groundsheet Mk VI	Gerubberd textiel	Lederen schoenveter door één van de ogen
V028	1	Uniform	Bretellen	Brits	Schuifgesp bretel	Koperlegering	Met elastische riem
V033	1	Uniform	Insigne	Brits	RAMC patch	Textiel	Ronde uniform patch (Red cross), gevonden in borstzak
V033	1	Uniform	Insigne	Brits	RAMC Cap Badge	Koperlegering	Gevonden in de borstzak.
V033	54	Persoonlijke voorwerpen	Rookwaren	Brits	Lucifers	Hout	Gevonden in rechter borstzak; kartonnen doosje volledig vergaan
V033	1	Persoonlijke voorwerpen	Schrijfgerei	Brits	Potlood	Hout	Ongebruikt
V033	1	Persoonlijke voorwerpen	Schrijfgerei	Brits	Potlood	Hout	Potlood met koperen omhulsel
V033	1	Persoonlijke voorwerpen	Boeken	Brits	Boekje	Papier	Overblijfselen van een boekje?
V033	1	Uitrusting	Scheergerei	Brits	Spiegel	Glas	Fragmenten van een boekje er aan vastgekoekt
V033	1	Uniform	Uniformknoop	Brits	GS-knoop (17,2mm)	Koperlegering	Borstzak
V033	8	Uniform	Uniformstof	Brits	Kaki uniform fragmenten	Wol	
V033	1	Uniform	Uniformstof	Brits	Kaki uniform fragmenten	Wol	Flap rechter borstzak
V034	1	Uniform	Bretellen	Brits	Schuifgesp bretel	Koperlegering	Met elastische riem
V034	1	Uniform	Uniform	Brits	Riemhaak	Koperlegering	2 stukken
V034	1	Uniform	Knoop	Brits	Ronde knoop	Zink	2 ogen
V034	2	Voedingswaren	Conserven	Brits	Conservenblik	Ijzer	Conservenblikopener
V034	1	Persoonlijke voorwerpen	Personalia	Brits	Sweetheart brooch RAMC	Koperlegering	Blauwe en rode verf nog zichtbaar
V034	1	Uniform	Uniformknoop	Brits	GS-knoop (24mm)	Koperlegering	
V034	14	Uniform	Uniformstof	Brits	Kaki uniform fragmenten	Wol	
V034	33	Uniform	Uniformstof	Brits	Kaki uniform fragmenten	Wol	Flap voor een zak
V035	2	Uitrusting	Draagzak	Brits	Haversack sluiting	Koperlegering	Lederen riempje met afgerond rechthoekige gesp

8.6.2 Catalogus vondsten: gerelateerd aan de gesneuvelde militair

8.6.2.1 Militaire uitrusting: uniform

Vnr. 3: *General Service button (24 mm).*

Vnr. 3: Kousfragmenten (niet gefotografeerd).

Vnr. 3: Kakikleurige uniformfragmenten van de *Pattern 1902 Service Dress* (niet gefotografeerd).

Vnr. 4: Fragment van het uniform (*Pattern 1902 Service Dress*), vermoedelijk de flap van een zak.

Vnr. 12: Schotelvormige broeksknoop (niet gefotografeerd).

Vnr. 12: Kakikleurige uniformfragmenten van de *Pattern 1902 Service Dress* (niet gefotografeerd).

Figure 1 shows the excavated remains of a small, dark brown, irregularly shaped object, likely a piece of wood or bone, resting on a light-colored surface. A scale bar at the bottom indicates 10 cm.

The image displays two views of a dark, elongated, and highly textured specimen, likely a fossil or mineral. The top view shows a relatively smooth, elongated shape with a fine, reticulated texture. The bottom view shows a more complex, irregular shape with a similar texture, but with some areas appearing more fragmented or broken. A scale bar at the bottom indicates a length of 10 cm.

Vnr. 26: Duitse M1915 uniformknoop (niet gefotografeerd).

Vnr. 27: Kakikleurige uniformfragmenten van de *Pattern 1902 Service Dress* (niet gefotografeerd).

Vnr. 28: Schuifgesp voor bretellen met fragmenten van de elastiek.

Vnr. 33: *Royal Army Medical Corps trade badge en Cap badge.*

Vnr. 33: *General Service button* (17 mm).

A photograph of a small, rectangular, brown, woven fabric fragment, likely a piece of ancient textile. The fabric has a coarse, herringbone-like weave. A small, dark, circular object, possibly a metal clasp or a decorative element, is attached to the right side of the fragment. Below the fragment is a scale bar with alternating red and black segments, marked "10 cm" and "A".

A long, thin, dark brown, fibrous object, possibly a root or a piece of dried plant material, lying horizontally. The object has a long, thin, curved tail extending to the left and a thicker, more complex, and darker head on the right. A scale bar at the bottom indicates 10 cm.

////////////////////////////////////

Vnr. 34: Riemhaak voor het uniform en schotelvormige knoop voor de uniformbroek.

Vnr. 34: Kakikleurige uniformfragmenten van de *Pattern 1902 Service Dress*.

Vnr. 34: *General Service button* (24 mm) (niet gefotografeerd).

Vnr. 35: Schotelvormige broeksnoop (niet gefotografeerd).

Vnr. 35: Kakikleurige uniformfragmenten van de *Pattern 1902 Service Dress* (niet gefotografeerd)

Vnr. 42: Fragmenten bretellen (ook Vnr. 73).

Vnr. 47: *Shoulder title* van het *Royal Army Medical Corps*, ook in combinatie met de schouderflap van het *Pattern 1902 Service Dress* uniform.

Vnr. 57: *B5 Boots en kousen.*

Vnr. 59: Schotelvormige broeksknoop (niet gefotografeerd).

Vnr. 59: Kakikleurige uniformfragmenten van de *Pattern 1902 Service Dress* (niet gefotografeerd).

A photograph of a heavily damaged, brown, textured object, possibly a piece of ancient leather or parchment, laid flat. The object is irregularly shaped with large holes and frayed edges. A scale bar at the bottom indicates 10 cm.

////////////////////////////////////

A photograph of a fragmented, brown, fibrous material, likely an ancient textile or leather, laid out on a white surface. The material is torn and irregular in shape, with several small, dark, rectangular fragments scattered above the main piece. A scale bar at the bottom indicates 10 cm.

Vnr. 63: Kakikleurige uniformfragmenten van de overjas.

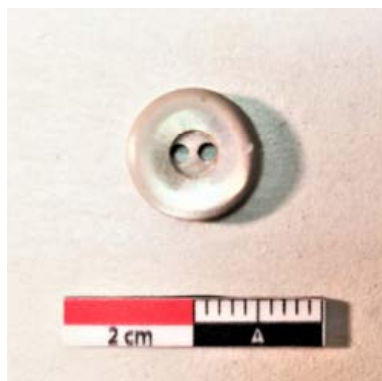

Vnr. 64: *General Service button* (17 mm).

Vnr. 64: *General Service button* (24 mm) (niet gefotografeerd).

Vnr. 66: Platte broeksknoop.

Vnr. 73: Bretelgesp (niet gefotografeerd)

Vnr. 73: Fragmenten kepie (niet gefotografeerd).

Vnr. 35: Fragmenten tentzeil, rubber en *Pattern 1908 Webbing* gespen.

Vnr. 68: *Pattern 1908 Webbing Equipment* drukknop (niet gefotografeerd).

Two views of a dark, worn leather strap with a rectangular metal buckle. The top view shows the strap with a circular metal fastener on the left end and the buckle on the right. The bottom view shows the same strap and buckle from a slightly different angle. A scale bar with red and black segments is visible at the bottom, marked with '10' and 'cm'. A small white triangle with the letter 'A' is also present on the scale bar.

////////////////////////////////////

8.6.2.3 Militaire uitrusting: onderhoud en persoonlijke hygiëne

Vnr. 3: Scheermes en scheerschuim.

Vnr. 3: Veiligheidsspeld.

Vnr. 33: Spiegel, vermoedelijk afkomstig van een scheerset.

Vnr. 65: Handvat scheermes.

8.6.2.4 Militaire uitrusting: eten en drinken

Vnr. 3: Oor van een geëmailleerde beker (niet gefotografeerd).

Vnr. 69: Ensemble van conserven.

8.6.2.5 Militaire uitrusting: wapens en munitie

Vnr. 3: Onderzijde magazijn *Mauser Gewehr 98* (niet gefotografeerd).

Vnr. 3: Duitse lichtkogel.

Verschillende losse patronen (KKM; niet gefotografeerd).

8.6.2.6 Militaire uitrusting: overige

Vnr. 3: Fragmenten tentzeil, rubber (niet gefotografeerd).

Vnr. 4: *Mk VI groundsheet.*

Vnr. 10 Fragmenten tentzeil, rubber (hoek).

Vnr. 12: Fragmenten tentzeil, rubber.

A photograph of various archaeological artifacts, including fragments of dark, irregularly shaped material (possibly wood or bone) and several small, dark, rectangular objects. A ruler is visible at the bottom right for scale.

Vnr. 74: Draagzak *PH Helmet*.

////////////////////////////////////

Vnr. 75: *Mk VII* groundsheet.

8.6.2.7 Persoonlijke items

Vnr. 3: Tabaksblik 'PLAYER'S NAVY CUT CIGARETTES'.

Vnr. 3: Potlood (niet gefotografeerd).

Vnr. 33: Lucifers.

Vnr. 33: Potloden.

Vnr. 33: Fragmenten boekje.

Vnr. 34: RAMC Sweetheart Brooch.

Vnr. 69: Mes met inscriptie op houten greep, met 'DM 25333'.

A circular, heavily rusted metal coin or medallion. The outer ring contains the text "W.D. & H.O. WILLS" at the top and "BRISTOL & LONDON" at the bottom. The inner circle features a central star design with the word "TRADE" above it and "MARK" below it. A small, illegible mark is visible on the left side of the inner circle. A ruler with a 10 cm scale and a small "A" logo is placed below the coin for scale.

A dark, L-shaped pipe, possibly made of wood or bone, is shown against a light background. The pipe has a thick, rounded bowl and a long, straight stem. Below the pipe is a scale bar with alternating red and white squares, marked with the number '10', the unit 'cm', and a small 'A' in a triangle.

2021

8.6.3 Inventaris vondsten: niet-gerelateerd aan de gesneuvelde militair

Vnr	#	Categorie	Artefacttype	Nat.	Determinatie	Materiaalsoort	Opmerking
LV	1	Munitie	Lichtkogel	Brits	Onderste deel lichtpatroon	Koperlegering	Onafgevuurde lichtkogel achterste deel; Markering 'ELEY / LONDON'; 4,3 cm of 1,7 inch.
LV	1	Munitie	Handgranaat	Duits	Stielhandgranate (enkel pot)	Blikmetaal	Volledig zonder steel.
LV	1	Persoonlijk	Scheergerei	Brits	Cilindrische verpakking scheerzeep	Koperlegering	Cilindrisch koperen omhulsel gedecoreerd en voorzien van opschrift; Onderzijde : 'THE JB WILLIAMS / GLASTONBURY-CONN.U.S.A:CO'; Bovenzijde: deksel met scharnier en daarop tekst 'WILLIAMS / SHAVING / STICK en dan in het klein op de rand bovenaan 'PAT'D IN U.S.A NOV.19.1907'; Inhoud volledig: volle staaf witte scheerzeep met limoengeur.
LV	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment 1 inch riemtong	Koperlegering	
LV	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment 2 inch riemtong	Koperlegering	
LV	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment 2 inch gesp	Koperlegering	
LV	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment drukknop	Koperlegering	Bovenste deel van drukknop.
LV	1	Uitrusting	Tentzeil	Onbepaald	Koperlegering ring met delen tentzeil	Koperlegering	
LV	1	Voedingswaren	Conserven	Onbepaald	Rechthoekig blik	Blikmetaal	Rechthoekig met afgeronde hoeken, slecht bewaard, enkel onderzijde compleet. Afmetingen 4,7 x 8,1 cm. Blauwe verf bewaard op onderzijde.
LV	1	Voedingswaren	Fles	Onbepaald	Likeurfles (bosgroen)	Glas	Op bodem in de ziel staat ' ... 7 17 7 ' waarbij er steeds evenveel afstand tussen elk teken staat. Betekenis niet te bepalen.
LV	1	Voedingswaren	Fles	Onbepaald	Sputwaterflessen (aqua kleurig)	Glas	
V001	1	Munitie	KKM	Brits	.303 munitiekist	Hout	Houten munitiekist gemaakt in planken met tand- en groefstelsel; Afmetingen: 40 x 28cm, hoogte 22 cm, planken 2 cm dik. Binnen in de kist nog metalen profielen aanwezig om de inhoud te ordenen en 10 houten knopen met 4 openingen en diameter 1,4 tot 1,6 cm.
V002	1	Munitie	KKM	Brits	.303 huls	Koperlegering	Markering R ^ L 17 / VII.
V002	1	Munitie	KKM	Duits	7,92mm huls	Koperlegering	Markering '8/18/S67/...'
V002	2	Munitie	KKM	Brits	.303 kogel	Koperlegering	

Vnr	#	Categorie	Artefacttype	Nat.	Determinatie	Materiaalsoort	Opmerking
V054	1	Uniform	Schoeisel	Brits	Variant B5 boot	Leder, staal	Schoen variant op B5 met 7 vetergaten, hielbeslag, grote nagels schoenbeslag en kleine nagels op neus en net voor hiel. Opschrift op flap bij opening aan veters '8 / 5 / 50' en op zijkant schoen binnenin '1916'.
V055	1	Persoonlijk	Vork	Onbepaald	Stalen vork	Staal	Zware, stalen vork met 4 tanden.
V056	1	Munitie	KKM	Duits	7,92mm patronen (los)	Koperlegering	
V056	2	Munitie	Ontsteker	Brits	Ontsteker	Koperlegering	Lange, smalle buis in koperlegering met rubber/textiel uiteinde, verbonden met een brede cilinder met 4 perforaties in (slaghoedje) en markering 'ELEY / 410'. 132 mm breedte.
V056	1	Persoonlijk	Brillendoos	Onbepaald	Metalen brillendoos	Blikmetaal	Brillendoos met 3 punt scharniersysteem. Onderzijde is rechthoekig met afgeronde, korte zijden; 4,9x12,6 cm. Bovenzijde met één rechte, lange zijde, afgeronde korte zijden, en afgeronde lange zijde afmeting 5,0 x 12,7 cm.
V076	5	Munitie	KKM	Brits	.303 patronen (los)	Koperlegering	
V076	54	Munitie	KKM	Brits	.303 patronen (op laadstrips)	Koperlegering	6x5 en 6x 4 patronen op laadstrips. Markeringen op patronen: 9x 'G. 16 / VII' 5x 'G 16 / VII' 4x 'R16W / VII'.
V076	1	Uitrusting	Brandstof	Brits	Spiritusblik	Blikmetaal	Cilindrisch conservenblik met hersluitbaar deksel. Afmetingen 7,6 cm diameter bodem, 8,8 cm hoogte. Inhoud witte vaste kruimelige substantie met zwarte laag op.
V076	1	Uitrusting	Brandstof	Brits	Spiritusblik	Blikmetaal	Cilindrisch conservenblik, mogelijk ongeopend maar slecht bewaard. Afmetingen: 7,6 cm diameter, hoogte 8,8 cm. Hersluitbaar deksel. Inhoud bruinrozig tot wit korrelige substantie.
V076	1	Uitrusting	Brandstof	Brits	Spiritusblik	Blikmetaal	Deksel met rechtopstaande rand. Diameter 6,5 cm, hoogte 1 cm, breedte binnenzijde deksel 5,6 cm. Op bovenzijde witte coating bewaard met tekst: '*void wast* / *p lid tighly closed / SOLID / SPIRITUS V*NUM METH (vinum ? Meth = methanol) / Open with coin *** / a *** / extinguish *Re* / 'manu*** / ARCHI*** (ALD?) / 28 K***'.
V076	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P14 Leather Equipment	Leder, koperlegering	1 inch gesp met ijzeren element. Gesp nog met lederen riempje en drie klinknagels in koperlegering
V076	1	Voedingswaren	Conserven	Onbepaald	Rechthoekig blik	Blikmetaal	Rechthoekig met afgeronde hoeken, bijna volledig bewaard in hoogte. Afmetingen : 8,2 x 5,0 cm, bewaarde hoogte 8,8 cm. Goed bewaard maar enkel op bodem markering indruk '12 - 16'.

Vnr	#	Categorie	Artefacttype	Nat.	Determinatie	Materiaalsoort	Opmerking
V078	1	Munitie	Bandolier	Brits	Koperlegering draad haakje voor Cotton Bandolier	Koperlegering	
V079	1	Civiel	Drinktas	Onbepaald	Aardewerken kopje	Keramik	Aardewerken kopje in wit fijn aardewerk met witgele glazuur en florale motieven. Schuinlopende geribde decoratiepatronen die onderaan de bodem samenkomen. Diameter 6 cm, hoogte 8,4 cm.
V079	1	Munitie	GSM	Onbepaald	Ijzeren shrapnel fragment	Staal	
V079	1	Munitie	GSM	Onbepaald	Koperen drijfband	Koper	
V079	1	Munitie	KKM	Duits	7,92mm laadstrip	Koperlegering	Lege laadstrip.
V079	3	Munitie	KKM	Duits	7,92mm huls	Koperlegering	Markering 2x 'P / 3 / 18 / S67' en 1x 'P / 2 / 18 / S67'.
V079	1	Munitie	KKM	Belgisch	Jachtpatroon 12. caliber	Koperlegering	Markering '12-FN-12 / MADE IN BELGIUM'.
V079	1	Munitie	KKM	Brits	.303 kogel	Koperlegering	Afgevuurd.
V079	24	Munitie	KKM	Brits	.303 patronen (los)	Koperlegering	Markeringen 1x 'K 16 / VII' en 1x 'B 15 / VII'.
V079	3	Munitie	KKM	Brits	.303 patronen (op laadstrips)	Koperlegering	1x3 patronen.
V079	7	Munitie	KKM	Duits	7,92mm patronen (los)	Koperlegering	Markeringen 1x 'MW / 8 / 17 / S67' en 1x 'P / 7 / 16 / S67'.
V079	3	Munitie	KKM	Duits	7,92mm patronen (op laadstrips)	Koperlegering	1x3 patronen.
V079	2	Munitie	Ontsteker	Brits	Ontsteker	Koperlegering	Lange, smalle buis in koperlegering met rubber/textiel uiteinde, verbonden met een brede cilinder met 4 perforaties in (slaghoedje) en markering 'ELEY / 410'. 132 mm breedte.
V079	1	Persoonlijk	Schrijfgerei	Onbepaald	Fragment potlood	Hout	Duidelijk met mes geslepen punt.
V079	1	Persoonlijk	Veiligheidsspeld	Onbepaald	Veiligheidsspeld	Koperlegering	4,15 cm lang.
V079	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	SBR gasmasker (draagzak)	Gerubberd textiel	Webbing p08 2 inch gesp.
V079	2	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment drukknop	Koperlegering	Bovenste deel van drukknop.
V079	2	Voedingswaren	SRD-kruik	Brits	Fragmenten 2 kruiken	Keramik	Fragmenten van SRD kruiken, 1 kleine kruik in bleekbruinige kleuren. Diameter tuit 4,7 cm. Markering 'D' nog te lezen. Andere kruik bruinig en grijzige kleur.
V080	1	Uniform	Insigne	Brits	RWK Shoulder title	Koperlegering	'R.W.KENT' (Royal West Kent Regiment).

Vnr	#	Categorie	Artefacttype	Nat.	Determinatie	Materiaalsoort	Opmerking
V105	1	Persoonlijk	Veiligheidsspeld	Onbepaald	Veiligheidsspeld	Koperlegering	510 mm lang, werkt nog perfect.
V106	1	Uniform	Knoop	Duits	Knoop M1915 uniform	Koperlegering	Diameter 20 mm. Vlak oppervlak.
V107	1	Uniform	Knoop	Onbepaald	Knoop in parelmoer vervaardigd	Parelmoer	Niet-militaire knoop in witte glinsterende parelmoer vervaardigd. Vier gaatjes, platte knoop met kleine richel op rand. Diameter 1,8 cm.
V108	2	Onbepaald	Onbepaald	Onbepaald	Koperen en ijzeren spil of draad	Koperlegering	1 koperen en 1 ijzeren spil of draad.
V109	1	Voedingswaren	Benzineblik	Brits	Wandfragment petrol tin	Blikmetaal	Metalen randfragment met grijze coating en spetter zwarte verf. Wandstuk petrol tin. Afmeting (bewaard) 13 x 23 cm.
V110	1	Onbepaald	Onbepaald	Onbepaald	Losse stukjes blikmetaal	Blikmetaal	
V111	1	Voedingswaren	Benzineblik	Brits	Dop petrol tin	Koperlegering	
V112	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	PH Helmet (ogen)	Glas, ijzer	Oogstuk Brits gasmasker uit metaal met glazen kijkvenster. Rubberachtige dicht geweven textielstof bewaard op metaal. Diameter oog 6,7 cm.
V113	1	Uitrusting	Tentzeil	Onbepaald	Koperlegering ring met delen tentzeil	Koperlegering	
V114	1	Onbepaald	Onbepaald	Onbepaald	Textielfragment	Textiel	
V115	1	Voedingswaren	Conserven	Onbepaald	Cilindrisch blik	Blikmetaal	Cilindrisch blik. Vlak ingeduwde bovenzijde en vlakke bodem. Diameter 13,1 cm. Hoogte 5,7 cm. Witte coating op bodem te zien.
V116	1	Voedingswaren	Conserven	Onbepaald	Rechthoekig blik	Blikmetaal	Rechthoekig blik met afgeronde hoeken, versmallend naar boven toe. Compleet fel blauw geverfd blik, grote cirkel centraal op bodem, lijn net boven onderkant waar blik opengesneden kan worden. Inhoud corned beef. Afmetingen 8,0 x 6,3 cm bodemvlak 5,0 x 6,0 cm bovenvlak.
V117	1	Munitie	Handgranaat	Duits	Stielhandgranate (enkel pot)	Blikmetaal	Leeg.
V118	1	Persoonlijk	Vork	Brits	Stalen vork	Staal	Stalen vork met 4 tanden. 20,6 cm lengte.
V119	1	Onbepaald	Onbepaald	Onbepaald	Losse stukjes blikmetaal	Blikmetaal	
V120	1	Voedingswaren	Conserven	Onbepaald	Rechthoekig blik	Blikmetaal	Rechthoekig blik met afgeronde hoeken, compleet gefragmenteerd, geen afmetingen.
V121	1	Uitrusting	Brandstof	Brits	Spiritusblik	Blikmetaal	Fragment cilindrisch blik met hersluitbare opening.
V122	1	Voedingswaren	Conserven	Onbepaald	Cilindrisch blik	Blikmetaal	Fragment cilindrisch blik, compleet weggeroest.
V123	1	Voedingswaren	Conserven	Onbepaald	Rechthoekig blik	Blikmetaal	Rechthoekig blik met afgeronde hoeken, enkel bovenste rand bewaard. Afmetingen 5,1 x 7,2 cm.

Vnr	#	Categorie	Artefacttype	Nat.	Determinatie	Materiaalsoort	Opmerking
V124	1	Voedingswaren	Conserven	Onbepaald	Cilindrisch blik	Blikmetaal	Fragment blik met diameter 7,4 cm. Hoogte 8,9 cm. Opening ruw opengesneden.
V125	1	Materieel	Zaag	Onbepaald	Fragment zaagblad	Staal	Zaagblad versmallend model, breed blad 11,5 cm versmalt naar 10 cm. Driehoekige tanden ongeveer 1 cm op 1 cm met 0,5 cm tussenafstand.
V126	1	Materieel	Ijzerwaren	Onbepaald	Grote kromgeslagen nagel	Ijzer	Grote ronde nagel, 7 mm dik en 18 cm lang. Ronde kop (16 mm breed) Wafelijzerpatroon op bovenzijde, groefjes op zijkant net onder kop.
V127	2	Persoonlijk	Batterij	Onbepaald	Cilindrische batterij in origineel omhulsel	Kunststof	Grote batterijen. Diameter 2,5 cm, totale lengte 7,3 cm.
V128	1	Uniform	Schoeisel	Onbepaald	Lederen schoenveter met 2 koperen ringen	Leder	
V129	1	Materieel	Kabel	Onbepaald	Communicatielijn	Koperlegering	Rubberen/synthetisch omhulsel voor communicatiedraad, maar de koperen draad zelf ontbreekt, is er uit gesneden/getrokken.
V130	1	Materieel	Draad	Onbepaald	Ijzerdraad	Koperlegering	Ijzerdraad bestaande uit 7 dunne draden in elkaar geweven en met rubberen/synthetisch omhulsel er rond.
V131	1	Uitrusting	Gamel	Duits	Gamel model 1910 deksel	Blikmetaal	Gamel deksel met openstaand handvat.
V132	1	Uniform	Uniformhaak	Onbepaald	Zijhaak uniformjas	Koperlegering	Op de bocht zit een lederen cirkelvormig stukje om de haak in het uniform te naaien (diameter 2,5 cm). De haak zelf is 4,9 cm lang.
V133	1	Munitie	KKM	Brits	.303 patronen (los)	Koperlegering	Markering 'K16 / VII'.
V134	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	PH Helmet (ogen)	Glas, ijzer	
V135	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	PH Helmet (ogen)	Glas, ijzer	
V136	1	Onbepaald	Onbepaald	Onbepaald	Rubberen afdichtingsring	Rubber	Rubberen afdichtingsring met centraal koperen stukje en metalen resten er aan vastgemaakt.
V137	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	SBR gasmasker (filter)	Blikmetaal	Fragment filter SBR gasmasker.
V138	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	SBR gasmasker (filter)	Blikmetaal	Metalen veer als onderdeel gasmasker.
V139	1	Voedingswaren	Conserven	Onbepaald	Cirkelvormig stukje uit bodem conservenblik	Blikmetaal	Stukje uit bodem blauwgeverfd rechthoekig conservenblik.
V140	4	Munitie	KKM	Brits	.303 patronen (los)	Koperlegering	Markering 1x 'KN. 15 / VII' en 1x 'RA 17 / VII'.
V140	9	Munitie	KKM	Brits	.303 patronen (op laadstrips)	Koperlegering	1x1 patroon en 2x4 patronen op laadstrips. Markeringen op patronen 1x 'K 16 / VII' en 1x 'J.16 / VII'.
V140	3	Munitie	KKM	Duits	7,92mm patronen (los)	Koperlegering	Markering 1x 'G / 9 / 15 / S67' en 1x 'P / 6 / 16 / S67'.
V140	2	Munitie	KKM	Duits	7,92mm patronen (op laadstrips)	Koperlegering	1x2 patronen.

Vnr	#	Categorie	Artefacttype	Nat.	Determinatie	Materiaalsoort	Opmerking
V140	1	Onbepaald	Handvat	Onbepaald	Metalen rechthoekige ring	Staal	Metalen rechthoekige ring / handvat uit 4,5 mm dik rond ijzer, met afgeronde hoeken en in midden van 1 lange zijde een opening.
V140	1	Persoonlijk	Veiligheidsspeld	Onbepaald	Veiligheidsspeld	Koperlegering	59,5 mm lang, werkt nog perfect.
V140	3	Voedingswaren	Benzineblik	Brits	Dop petrol tin	Koperlegering	
V140	1	Voedingswaren	Conserven	Onbepaald	Rechthoekig blik	Blikmetaal	Bodem blauw geverfd, rechthoekig afgeronde hoeken met centraal grote cirkel. Afmeting 6,3 cm op 8,4 cm.
V140	1	Voedingswaren	Conserven	Onbepaald	Rechthoekig blik	Blikmetaal	Bodem blauw geverfd, rechthoekig afgeronde hoeken, erg slechte staat, enkel naden en deel rechtopstaande wand bewaard. Afmeting 5,1 cm op 8,1 cm.
V140	1	Voedingswaren	SRD-kruik	Brits	Fragmenten kruik	Keramik	Fragmenten beigebruine SRD-kruik. Geen markeringen zichtbaar. Grote type kruiken. Schenkruit diameter 6,7 cm.
V141	1	Materieel	Kabel	Onbepaald	Elektrische of communicatiedraad	Koperlegering	Enkele koperdraad in dichtgeweven rubber/synthetisch omhulsel.
V142	1	Persoonlijk	Hygiëne	Onbepaald	Kunststoffen kam	Kunststof	Bruinzwarte kam in kunststof. Sterk beschadigd.
V143	1	Uitrusting	Tentzeil	Onbepaald	Tentzeil/groundsheet	Gerubberd textiel	
V144	1	Onbepaald	Onbepaald	Onbepaald	Fragmenten soort rubberen stof	Gerubberd textiel	
V145	1	Uniform	Sokken	Onbepaald	Bruinzwarte wollen kous	Wol	Gebreide wollen kous met aanzet tot hiel bewaard.
V146	1	Uniform	Kledij	Onbepaald	Grote fragmenten geweven wollen stof	Wol	Grote fragmenten van geweven wollen stof.
V147	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	Sponge Goggles	Rubber, glas, ijzer	Sponge Goggles oogstuk uit metaal met glazen kijkvenster. Lederachtige stof bewaard op metaal. En rechthoekige rode sponzige materie aan brede zijde oogstuk (binnenzijde) waarin rechthoekig kijkgat is ingesneden. Diameter oog 4,8 cm.
V148	1	Onbepaald	Onbepaald	Onbepaald	Fragmenten rubberige textielstof	Gerubberd textiel	Fragmenten gasmasker.
V149	1	Onbepaald	Onbepaald	Onbepaald	Fragmenten textiel	Textiel	
V150	4	Munitie	KKM	Duits	7,92mm patronen (op laadstrips)	Koperlegering	1x4 patronen.
V150	1	Persoonlijk	Boek	Duits	Snippers papier doorlopende getypte tekst	Papier	Boek, krant of muziekboek (?) met doorlopende, getypte tekst en klein stukje met kolommetje met cijfers.
V150	1	Persoonlijk	Onbepaald	Onbepaald	Verpakking/briefpapier?	Papier	Dun wit papier zonder tekst of markeringen, lijkt verpakking of briefpapier.

Vnr	#	Categorie	Artefacttype	Nat.	Determinatie	Materiaalsoort	Opmerking
V150	1	Persoonlijk	Postkaart	Duits	Feldpost	Papier	Fragmenten <i>Feldpost</i> (?) met bovenaan rijen stippellijnen om iets op in te vullen met vaag geschreven tekst op te zien, en dan een dikke lijn horizontaal met daaronder '.....' nach der *m Truppenteit geg be*** / unwe*** un aausfullen / NR...'. Fragmenten van een kaart/brief met aan ene zijde een donkere dikke lijn als rand en daar in de kantlijn tekst 'Die **icht benutzten ma*** täte durchstreichen. Bovenaan staat 'Absender' en in de kleine vakjes die het blad vullen (vierkanten van 9,5 mm) staan per hokje een cijfer o.a. '60' '202 '*40' en veel vakjes vluchtig doorstreept, soms met een vaag teken of cijfer ingevuld (o.a. 95 doorstreept). Andere zijde document grotere vakjes (1,5 x 1,5 cm) met dikke lijnen. In de ene kolom staat tekst voorgedrukt maar onleesbaar. De kolom ernaast is leeg.
V151	1	Munitie	KKM	Brits	.303 munitiekist (slot)	Koperlegering	Koperlegering t-vormig staafje met oog, bevestigd aan metalen staafje met oog.
V151	1	Persoonlijk	Lepel	Onbepaald	Soeplepel in metaal	Staal	Grote metalen lepel zonder inscripties of decoratie.
V151	2	Uitrusting	Gasmasker	Brits	PH Helmet (ogen)	Glas, ijzer	Oogstukken uit metaal met glazen kijkvenster. Lederachtige stof bewaard op metaal. Diameter 6,7 en 6,4 cm.
V151	1	Uniform	Handschoen	Onbepaald	Freagment wollen handschoen?	Wol	Fragment van wollen handschoen.
V151	1	Uniform	Kepie	Brits	Fragmenten Pattern 1917 Soft Cap	Wol	Fragmenten zijkant Britse kepie en mogelijk andere textiel elementen uniform.
V151	1	Voedingswaren	Benzineblik	Brits	Dop petrol tin	Koperlegering	
V152	1	Materieel	Bouwmateriaal	Duits	Wapeningsstaaf glad	Staal	Wapeningsstaaf glad, diameter 155 mm. Wapening van bunker.
V152	1	Materieel	Draad	Onbepaald	Fragmenten 0,8cm dikke ijzeren staaf	Staal	Ijzerdraad/staaf bouwmateriaal.
V152	1	Materieel	onbepaald	Onbepaald	Dikke ijzeren staaf	Staal	2 cm dikke stalen staaf met op uiteinde een haak/krul mogelijk wapening, of onderdeel scharnier bunkerdeuren.
V152	1	Munitie	GSM	Duits	Scherf 77mm granaat	Staal	Scherf van een ontplofte 77 mm granaat, deel drijfband nog aanwezig.
V152	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	SBR gasmasker (filter)	Staal	Metalen veer als onderdeel gasmasker.
V152	1	Voedingswaren	Benzineblik	Brits	Gebogen rand petrol tin	Blikmetaal	Grijsgeverfde metalen fragment.
V152	3	Voedingswaren	Benzineblik	Brits	Handvaten petrol tin	Blikmetaal	Drie grijsgeverfde metalen handvaten voor petrol tins. Kleine verschillen in afmeting. Eén handvat draagt opschrift op verticale deel aan ene kant: '1001' met een extra '1' door de eerste '0'. Op andere zijde staat horizontaal 'GRAH/...'. ////////////////////////////////////

Vnr	#	Categorie	Artefacttype	Nat.	Determinatie	Materiaalsoort	Opmerking
V152	2	Wapens	Vuurwapen	Brits	Granaatwerper	Staal	
V153	1	Uitrusting	Gasmasker	Duits	Filter gasmasker	Blikmetaal	Cilindrische filter Duits gasmasker.
V154	2	Uitrusting	Gasmasker	Brits	SBR gasmasker (filter)	Blikmetaal	Metalen veer als onderdeel gasmasker.
V155	1	Onbepaald	Handvat	Onbepaald	Metalen handvat	Staal	Rechthoekig met afgeronde zijden en metalen staafje (4mm dik).
V156	5	Voedingswaren	Benzineblik	Brits	Dop petrol tin	Koperlegering	
V157	2	Uitrusting	Gasmasker	Brits	PH Helmet (ogen)	Glas, ijzer	
V158	1	Onbepaald	Onbepaald	Onbepaald	Metalen ring	Ijzer	
V159	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	SBR gasmasker (slang)	Rubber	
V160	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment 2 inch riemgeleider	Koperlegering	
V160	2	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment 2 inch schuifgesp	Koperlegering	
V160	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment 3 inch bevestigingshaak	Koperlegering	Haak voor op zijn plaats houden van de afneembare onderdelen (bv. patroontas)
V160	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment 3 inch riemtong	Koperlegering	
V161	1	Uitrusting	Tentzeil	Duits	Ring voor tentzeil	Koperlegering	Grote aluminium ring voor in hoek van Duitse tentzeil, diameter 32mm.
V161	1	Uitrusting	Tentzeil	Brits	Ring voor tentzeil	Koperlegering	Koperlegering ring van een tentzeil diameter 2,35cm.
V162	1	Materieel	Kabel	Onbepaald	Elektrische of communicatiedraad	Koperlegering	Enkele koperdraad in dichtgeweven rubber/synthetisch omhulsel.
V163	1	Persoonlijk	Hygiëne	Onbepaald	Tandenborstel	Bot	Tandenborstel (lengte 15,8 cm, breedte 14,5 mm). Vernauwing tussen handvat en kop. Dikte 4,5 mm. In been gemaakt. Haren nog deels aanwezig.
V164	1	Uitrusting	Gamel	Brits	Metalen D-shape mess tin	Blikmetaal	Slecht bewaarde mess tin. Geen markeringen te zien.
V164	1	Uitrusting	Gamel	Brits	Metalen D-shape mess tin deksel	Blikmetaal	Slecht bewaarde mess tin deksel. Geen markeringen te zien, handvat naar binnen gevouwen.
V165	1	Persoonlijk	Vork	Onbepaald	Metalen vork	Staal	Metalen vork met 4 tanden. Tandenslecht bewaard.
V166	1	Munitie	GSM	Onbepaald	Drijfband	Koper	Koperen drijfband fragment van zware artillerie.
V167	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P14 Leather Equipment	Leder	Twee fragmenten riem met drie 1 inch riempjes aan bevestigd en twee 1 inch riempjes los

Vnr	#	Categorie	Artefacttype	Nat.	Determinatie	Materiaalsoort	Opmerking
V186	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P14 Leather Equipment	Leder	Markering riem iets die lijkt op 'ODSON*LONJ' / 1915 / LONDON' te lezen in rechthoek met afgeronde hoeken.
V187	1	Uitrusting	Gordel	Onbepaald	P14 Leather Equipment	Leder	
V188	2	Uitrusting	Gasmasker	Brits	Gas Goggles	Gerubberd textiel	Rechthoekig uitgesneden ogen 2,7 cm hoogte, breedte niet te bepalen. masker zelf is 13,5 cm ongeveer hoog. 2 stukken zijn beide van zelfde soort masker, mogelijk zelfde masker en op elkaar vastgestikt.
V189	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	SBR gasmasker (filter)	Blikmetaal	
V190	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	PH Helmet (opberggas)	Gerubberd textiel	Groot rechthoekige fragment in soort waterdichte stof (zoals tentzeilen) maar andere afwerking. Heeft een overgeplooid gestikte rand = voering van een zakje / tas.
V191	1	Materieel	Kabel	Onbepaald	Communicatielijn	Koperlegering	Rubberen/synthetisch omhulsel voor communicatiedraad met dubbele koperdraad in.
V192	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	PH Helmet (ogen)	Glas, ijzer	Oogstuk uit metaal met glazen kijkvenster. Glas kapot in oogstuk. Diameter rond de 6cm.
V193	1	Uitrusting	Tentzeil	Onbepaald	Tentzeil/groundsheet	Gerubberd textiel	Synthetische/Rubberen stof met randen met driedubbele stof en 2 koperlegering ringen van diameter 1,7 cm in verwerkt.
V194	1	Uitrusting	Gordel	Brits	P08 Webbing Equipment drukknop	Koperlegering	
V194	1	Uniform	Knoop	Brits	Ronde knoop	Zink	Metalen schotelvormige knoop met 4 ogen; op achterzijde knoop staat te lezen 'BUTTONS Ltd / B HAM'.
V195	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	PH Helmet (opberggas)	Gerubberd textiel	Klein, rechthoekige fragment in soort waterdichte stof (zoals tentzeilen) maar andere afwerking. Is samengeplooid stukje met gestikte rand en een voering, maar wel afgescheurd aan 1 kant.
V196	1	Uitrusting	Gasmasker	Brits	PH Helmet (mondstuk)	Koperlegering	
V197	1	Uitrusting	Tentzeil	Brits	Groundsheet Mk VI	Gerubberd textiel	Complete groundsheet met koperlegering ringen op de randen, opgerold gevonden.
V198	3	Voedingswaren	Fles	Onbepaald	Likeurfles (aqua kleurig)	Glas	MAI: 3
V198	6	Voedingswaren	Fles	Onbepaald	Likeurfles (donker olijfgroen)	Glas	MAI: 1
V198	18	Voedingswaren	Fles	Onbepaald	Spuitwaterflessen (donker bosgroen)	Glas	MAI: 4
V198	18	Voedingswaren	Fles	Onbepaald	Spuitwaterflessen (matig aqua kleurig)	Glas	MAI: 2
V198	1	Voedingswaren	Pot	Brits	Inmaakpot (aqua kleurig)	Glas	Op bodem 'J K & S Ltd / 2553' (John kilner & sons).

8.6.4 Catalogus vondsten: niet-gerelateerd aan de gesneuvelde militair

8.6.4.1 Militaire uitrusting: uniform

8.6.4.1.1 Uniform

Vnr. 40: Fragment kakikleurige stof.

Vnr. 80: *Royal West Kent Regiment shoulder title* (voor- en achterzijde).

8.6.4.1.2 Hoofdtooi

Vnr. 2: Klep van een *Pattern 1905 Service Dress Cap*.

Vnr. 40: *Pattern 1917 Soft Cap*.

Vnr. 151: Fragmenten *Pattern 1917 Soft Cap*.

Vnr. 183: Klep fragment *Pattern 1905 Service Dress Cap*.

8.6.4.1.3 Schoeisel

Vnr. 54: *B5 Boot* met inscriptie op de binnenzijde.

Vnr. 128: Lederen schoenveter (niet gefotografeerd).

Vnr. 145: Bruinzwarte, wollen kous.(niet gefotografeerd).

8.6.4.1.4 Overige

Vnr. 89: Fragment wollen handschoen.

Vnr. 106: Duitse M1915 knoop (voor- en achterzijde).

Vnr. 107: Knoop in parelmoer (functie onbekend).

Vnr. 132: Riemhaak uniform (oorsprong onbekend).

Vnr. 146: Grote fragmenten geweven textiel (wol), oorsprong onbekend.

A dark, heavily damaged, and irregularly shaped fragment of a textile, possibly a net or fine mesh, laid flat on a white background. The fragment is dark brown/black with some lighter, yellowish-brown areas, suggesting decay or staining. A scale bar at the bottom indicates 20 cm.

8.6.4.2 Militaire uitrusting: gordel

8.6.4.2.1 P08 Webbing Equipment

Losse Vondst: *P08 Webbing Equipment*: 1 inch riemtong, 2 inch riemtong, 2 inch schuifgesp en drukknop.

Vnr. 6: *P08 Webbing Equipment*: 1 inch schuifgesp (niet gefotografeerd).

Vnr. 6: Houten steel *entrenching tool*.

A cylindrical wooden object, possibly a spindle or a part of a loom, is shown horizontally. It has a metal ring on the left end and a metal bolt on the right end. Below the object is a ruler with a black and white checkered pattern, marked with '10' and 'cm'.

The image displays two views of a heavily corroded metal artifact, possibly a fibula. The top view shows a long, thin, wavy object, likely the pin of the fibula, which is bent into a series of three peaks. The bottom view shows the base of the artifact, which is U-shaped with a central slot. A 10 cm scale bar is positioned at the bottom of the image for reference.

A photograph of a small, rectangular, rusted metal object, possibly a buckle or fastener, with a central horizontal slot. Below the object is a metric ruler showing centimeters, with the number '10' visible on the left side.

A photograph of a small, irregular, yellowish-brown metal fragment, possibly a piece of ancient metalwork, featuring two circular holes. The fragment is positioned above a 10 cm scale bar for reference. The scale bar is marked with '10' and 'cm' and includes a small 'A' in a triangle at the right end.

A photograph of three archaeological artifacts. On the left is a large, rectangular metal buckle with a triangular frame and a central loop. To its right are two smaller, circular metal buttons or rivets. A scale bar at the bottom indicates 10 cm.

pagina 178 van 289

Vnr. 104: *P08 Webbing Equipment:* 1 inch riemtong, 1 inch riemgeleider, 2 inch riemtong, 2 inch riemgeleider, 3 inch bevestigingshaak, 3 inch riemtong en gesp voor schouderriem SBR-draagzak.

A photograph of a small, elongated, oval-shaped metal object, possibly a ring or a small handle, resting on a white surface. The object has a weathered, brownish-gold patina. Below the object is a metric ruler with black and white alternating squares. The number '10' and the unit 'cm' are visible on the ruler, indicating the object's size.

A long, dark, weathered wooden object, possibly a handle or tool, with a scale bar below it. The object is dark brown/black, showing significant wear and a rough, textured surface. It has a long, straight section on the left and a shorter, more irregular section on the right. A scale bar with alternating black and white squares is positioned below the object, with the number '20' and the unit 'cm' visible on the left side.

////////////////////////////////////

8.6.4.2.2 P14 Leather Equipment

Vnr. 2: Fragmenten *Pattern 1914 Leather Equipment*. Verschillende inscripties leesbaar.

A black leather pouch, likely a sheath for a knife or dagger, featuring a metal buckle at the top and several metal rivets along the edges. The pouch is shown against a white background with a scale bar at the bottom.

Two long, narrow, dark brown leather straps are laid out horizontally. The top strap is slightly curved and shows significant wear, including scuffing and discoloration. The bottom strap is straighter and also shows wear. Both straps have decorative stitching along their edges. A scale bar is visible at the bottom of the image.

2021

Vnr. 39: *P14 Leather Equipment entrenching tool carrier.*

////////////////////

Vnr. 40: P14 Leather Equipment: verschillende onderdelen.

Vnr. 40: P14 Leather Equipment: volledige set.

Vnr. 43: *P14 Leather Equipment*: riemfragmenten en niet-gedetermineerde gesp.

Vnr. 76: *P14 Leather Equipment*: 1 inch gesp met riem.

Two views of a dark, curved, elongated object, possibly a piece of wood or bone. The top view shows a dark, slightly curved object with three small, light-colored holes or indentations along its length. The bottom view shows a similar object, but with a prominent, lighter-colored, curved mark or scar on its surface. A scale bar with a 20 cm mark is visible at the bottom of the image.

A dark, rectangular metal object, possibly a knife handle or a small plate, with a hole on the left and a raised, riveted edge on the right. A scale bar at the bottom indicates 20 cm.

A long, narrow, dark brown, heavily corroded metal fragment, likely a sword hilt or pommel, with several small holes. A 20 cm scale bar is visible below the fragment.

8.6.4.2.3 Duitse uitrustingsstukken

Vnr. 2: Fragmenten lederen riemen Duitse uitrusting.

////////////////////////////////////

Vnr. 178: Lederen riem (Duits?).

////////////////////

A photograph of several fragments of ancient, dark, curved objects, possibly leather or wood, arranged on a white background. The fragments include a long, thin, curved strip at the top; a smaller, curved strip below it; a long, straight strip with a hole in the middle; a large, irregular fragment with a central hole and smaller holes; a small, rectangular fragment; and a long, straight strip with a hole at one end. A scale bar at the bottom indicates 20 cm.

8.6.4.2.4 Onbepaald

Vnr. 184: Lederen riem, onbepaald.

8.6.4.3 Militaire uitrusting: onderhoud en persoonlijke hygiëne

8.6.4.3.1 Scheergerei

Losse Vondst: Scheerzeep (*shaving stick*) van het merk *Williams*.

Vnr. 40: Koperen plaat voor het reinigen van de uniformknopen, boenwas en een veiligheidsspel.

////////////////////////////////////

A photograph of a long, thin, curved metal object, likely a sword hilt or pommel, with a dark, possibly leather or wood, sheath. A scale bar at the bottom indicates a length of 5 cm.

A long, thin, curved metal object, possibly a needle or pin, with a decorative head and a small circular detail at the tail. A scale bar below indicates 5 cm.

A long, thin, yellowish-brown object, possibly a comb or a piece of wood, with a series of small holes along its length. A scale bar below it shows 10 cm.

8.6.4.4 Militaire uitrusting: eten en drinken

8.6.4.4.1 Kookgerei

Vnr. 8: *D-shaped mess tin.*

Vnr. 19: Spiritusblik

A photograph of a small, rusted metal object, possibly a fragment of a bracelet or a small pot, with a checkered scale bar placed next to it for size reference. The object is dark brown and heavily corroded, showing a rough, irregular shape. The scale bar is white with black squares, indicating a length of approximately 10 centimeters.

The image displays two views of a heavily corroded metal object, possibly an ancient coin. The left view shows a circular face with a dark, mottled patina and a lighter, yellowish-brown outer rim. The right view shows the object's profile, which is irregular and fragmented, with a large central void. A scale bar at the bottom indicates a length of 20 cm.

////////////////////////////////////

A circular, heavily corroded metal object, likely a coin or medallion, showing significant surface degradation and a central lighter area. A scale bar at the bottom indicates 10 cm.

A photograph of a cylindrical, heavily corroded metal object, likely a fragment of an ancient vessel or container. The surface is dark, pitted, and shows signs of significant degradation. A scale bar at the bottom indicates the object is approximately 10 cm in diameter.

Vnr. 76: Spiritusblik.

Vnr. 85: D-shaped mess tin in webbing hoes

A photograph of a heavily corroded, shallow, circular metal object, possibly a bowl or a small pot. The object is dark brown and black with significant rust and pitting. It has a large, irregular hole in the rim. A scale bar is visible below the object, indicating a length of 20 cm.

A photograph of a fragmented, brownish, bowl-shaped object, likely a piece of ancient pottery or a fossilized shell, resting on a white surface. The object is heavily weathered and cracked, with a rough, uneven texture. It has a wide, shallow rim and a deep, irregular opening. A black and white checkered scale bar is visible below the object, indicating its size. The scale bar has markings for centimeters and millimeters, with the number '20' visible on the left side.

Vnr. 99: *D-shaped mess tin* deksel.

Vnr. 121: Spiritusblik (niet gefotografeerd).

A photograph of a heavily corroded, rusted metal object, possibly a small cup or bowl with a handle, resting on a white surface. The object is dark brown and orange with significant surface degradation. A metric ruler is visible at the bottom of the frame for scale.

pagina 202 van 289

Vnr. 17: Smeermes (niet gefotografeerd).

A long, thin, rectangular object, possibly a knife or a piece of wood, with a dark, textured surface and three small holes near the right end. A scale bar below it shows a length of 20 cm.

A photograph of a long, slender, dark metal spoon, likely made of bronze or a similar alloy, showing significant signs of age and corrosion. The spoon has a rounded, shallow bowl and a straight, slightly tapered handle. The surface is dark with numerous small, light-colored pits and larger areas of discoloration, particularly along the edges and the bowl. Below the spoon is a black and white checkered scale bar, which includes a marking for 20 cm, providing a sense of the object's size.

A long, thin, rusted metal fork with a four-tined head and a long handle, lying horizontally. Below it is a black and white checkered scale bar with the number '20' and the unit 'cm'.

////////////////////////////////////

Vnr. 86: Verzilverde eetlepel.

Vnr. 118: Ijzeren vork.

A long, thin, rusted metal spoon, likely a ceremonial or ritual object, shown against a white background. The spoon has a large, rounded bowl and a long, slender handle. A scale bar at the bottom indicates a length of 20 cm.

8.6.4.4.3 Petrol tin

Vnr. 2: Fragmenten *Petrol tin*.

Vnr. 40: Tuit *Petrol tin*.

Vnr. 88: *Dop Petrol tin.*

////////////////////////////////////

Vnr. 100: Wandfragment *Petrol tin*.

A photograph of a large, irregular, and heavily corroded metal fragment, likely a sword hilt or pommel, resting on a white surface. The fragment is dark brown and yellowish, showing significant pitting and surface degradation. A scale bar at the bottom indicates a length of 20 cm.

Vnr. 111: Dop *Petrol tin* (niet gefotografeerd).

Vnr. 140: Dop *Petrol tin.*

Vnr. 151: Dop *Petrol tin* (niet gefotografeerd).

Vnr. 152: Handvaten *Petrol tin* (zie foto) en randfragmenten (niet gefotografeerd).

Vnr. 156: Dop *Petrol tin.*

8.6.4.4.4 Eetwaren

Losse Vondst: Rechthoekig conservenblik (niet gefotografeerd).

Vnr. 2: Bodemfragmenten cilindrisch en rechthoekig (*corned eef*) conservenblik.

Vnr. 2: Geopend cilindrisch blik.

Vnr. 9: Bodem rechthoekig blik (niet gefotografeerd).

Vnr. 25: Sardienenblik en blik *corned beef*.

Vnr. 30: Onbepaald cilindrisch blik.

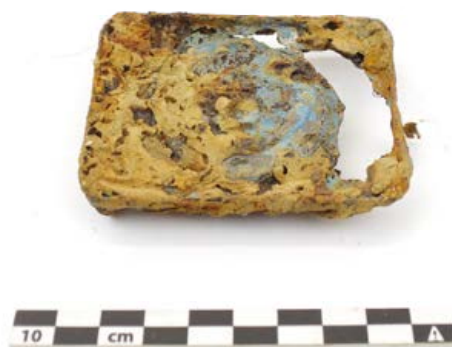

Vnr. 32: Half ovaal blik.

Vnr. 76: Rechthoekige *corned beef* blikken.

Vnr. 81: Cilindrisch blik (onbepaald).

Vnr. 82: Verschillende conservenblikken.

Vnr. 86: Conservenblikken (o.a. Spiritusblik, onbekend cilindrisch blik en sardienenblik).

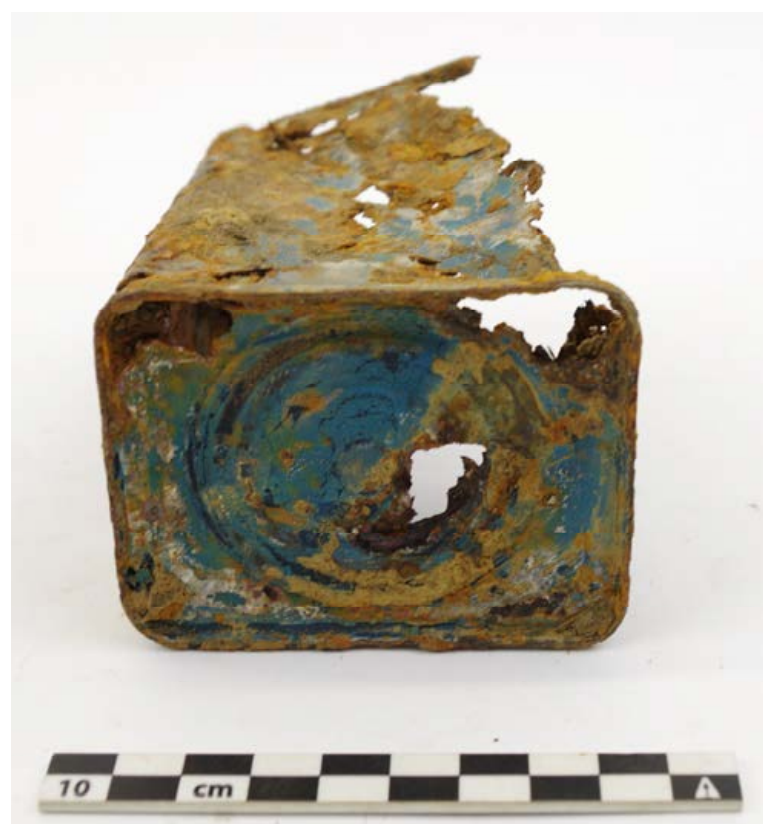
Vnr. 86: Sardienenblik opener.

The image displays four fragments of a heavily corroded metal object, possibly a Roman coin or a small vessel. The fragments are arranged on a white background. On the left is a large, roughly circular fragment with a raised rim and a flat base. To its right are two smaller, cylindrical fragments, one of which is partially broken at the top. In the foreground, there is a triangular fragment with a distinct circular impression in the center, which appears to be a reverse side of a coin. A ruler with a black and white checkered pattern is placed at the bottom of the image for scale.

Vnr. 116: *Blik corned beef.*

Vnr. 122: Cilindrisch blik, onbepaald (niet gefotografeerd).

Vnr. 140: Rechthoekige blikken (*corned beef*).

8.6.4.4.5 Drinkwaren

Losse Vondst: Likeurfles (bosgroen) en spuitwaterfles (aquakleurig)

Vnr. 79: Scherven SRD-kruik.

The image displays two fragments of a yellowish-brown ceramic object, likely a spindle whorl, against a plain white background. The fragment on the left is a curved, shell-like piece with a smooth, slightly glossy surface. The fragment on the right is a more complex, multi-tiered piece with a central hole, also featuring a smooth, glossy surface. A scale bar at the bottom indicates a length of 20 cm.

The image consists of two separate photographs of green glass fragments, likely archaeological artifacts. The top photograph displays four fragments arranged horizontally. From left to right: a small triangular fragment; a larger, more complex fragment with a dark, possibly charred, rim; a large, irregular fragment with a dark rim and a visible circular base; and a small, thin, curved fragment. Below these fragments is a 20 cm scale bar. The bottom photograph shows two more fragments. On the left is a small, L-shaped fragment. On the right is a larger, more complex fragment with a dark rim and a visible circular base. Below these fragments is another 20 cm scale bar. The fragments are green in color, with some showing signs of wear or damage, such as dark edges or small pits.

pagina 220 van 289

A tall, slender, light green glass bottle with a slightly tapered neck and a flat, rectangular stopper. The bottle is shown against a white background. A scale bar at the bottom indicates 10 cm.

////////////////////

A small, clear glass jar with a decorative, etched pattern on its body. The jar has a wide mouth and a slightly flared rim. A ruler is placed below the jar for scale, showing a measurement of approximately 10 cm.

8.6.4.5.1 Vuurwapen

Vnr. 40: Olieflesje *SMLE* geweer

Vnr. 152: *Cups* (houders) voor het afvuren van geweergrenaten met het *Short Magazine Lee Enfield Mk IV* geweer .

A large, dark, oval-shaped metal object, possibly a ring or a large clasp, with a rusted metal handle or latch mechanism attached to one side. A scale bar is visible below the object.

A large, dark, oval-shaped metal ring, possibly a brooch or a decorative element, with a rectangular buckle and a long, tapered handle. The object is made of a dark, possibly oxidized metal. A scale bar is visible below the object, indicating a length of 10 cm.

Vnr. 6: *Pattern 1907* bajonet in schede, stempel 'T.A.A. Ltd.'

2021

Vnr. 38: *Pattern 1907 Sword bayonet*

////////////////////

8.6.4.5.3 Klein Kaliber Munitie

Vnr. 1: Munitiekist .303 geweerpatronen.

////////////////////////////////////

Vnr. 2: .303 geweerpatronen.

Vnr. 2: .442 revolverpatronen.

Vnr. 2: Duitse 7,92 mm geweerpatronen (niet gefotografeerd).

Vnr. 20: Duitse 7,92 mm patronen.

Vnr. 22: Britse en Duitse KKM (niet gefotografeerd).

Vnr. 56: Duitse 7,92 mm patronen (niet gefotografeerd).

Vnr. 76: .303 patronen.

Vnr. 77: .303 patronen.

Vnr. 77: Knopen en sluitingshaak katoenen bandelier voor .303 patronen.

Three long, slender, pointed objects, likely arrows or spears, standing upright on a small wooden base. A ruler is placed below them for scale, showing a 10 cm mark.

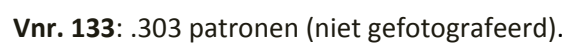

A photograph of two small objects, a metal paperclip and a dark, round button, placed on a white surface next to a 10 cm ruler for scale. The paperclip is on the left, and the button is on the right. The ruler is at the bottom, showing a 10 cm scale with a '1' marker on the right end.

A photograph of a heavily corroded, dark metal artifact, possibly a sword hilt or pommel. The object has a base with four circular openings. A metric ruler is placed below the object for scale, showing a 10 cm mark.

////////////////////////////////////

Vnr. 88: .303 geweerpatronen op laadstrip.

Vnr. 140: .303 patronen (niet gefotografeerd).

Vnr. 140: 7,92 mm patronen (niet gefotografeerd).

Vnr. 150: 7,92 mm patronen (niet gefotografeerd).

Vnr. 151: Slot munitiekist .303 geweerpatronen.

Vnr. 170: Houten plank van de munitiekist voor .303 patronen.

Vnr. 172: Houten plank van de munitiekist voor .303 patronen.

8.6.4.5.4 Andere munitie

Losse Vondst: Huls lichtpatroon.

Losse Vondst: Duitse *Stielhandgranate* zonder steel (niet gefotografeerd).

Vnr. 2: Slaghoedje (niet gefotografeerd)

Vnr. 79: Ontsteker geweergranaten.

Vnr. 117: Wandfragment *Stielhandgranate*.

8.6.4.6 Militaire uitrusting: overige

8.6.4.6.1 Gasmaskers

8.6.4.6.1.1 PH Helmet

Vnr. 2: Fragmenten draagtas PH Helmet

Vnr. 11: Draagtas voor PH Helmet.

Vnr. 86: Ogen PH Helmet.

The image displays two views of a circular, heavily corroded metal object, identified as the rim of a helmet. The object features a central circular opening. The metal surface is dark and pitted, with some yellowish-brown corrosion visible. A scale bar at the bottom indicates a length of 20 cm.

Vnr. 112: Ogen *PH Helmet* (niet gefotografeerd).

A photograph of a circular, rusted metal ring, likely a piece of ancient jewelry or a decorative element. The ring is made of a thick, twisted wire, possibly iron or steel, which is heavily corroded and covered in a thick layer of orange-brown rust. A long, thin, twisted wire extends from one side of the ring, curving upwards. The ring has a rough, irregular edge and a central hole. A scale bar at the bottom of the image indicates a length of 10 cm, with a small 'A' marker on the right side.

Vnr. 151: Ogen *PH Helmet*.

Vnr. 157: Ogen *PH* Helmet.

Vnr. 180 en 182: Mondstuk *PH* Helmet.

A photograph of a large, crumpled, brownish-yellow object, likely a piece of ancient papyrus or parchment, showing significant wear and discoloration. The object is irregular in shape, with many folds and creases. A scale bar at the bottom indicates 10 cm.

////////////////////////////////////

Vnr. 195: Draagtas *PH* Helmet.

Vnr. 196: *PH* Helmet (deel masker, oogstuk en mondstuk).

8.6.4.6.1.2 SBR-gasmasker

Vnr. 2: Fragmenten filter *SBR gasmask*.

Vnr. 9: SBR gasmask.

////////////////////////////////////

The image consists of two separate photographs of archaeological artifacts, each with a scale bar below it. The left photograph shows a large, irregular, rusted metal object, possibly a fragment of a larger item, with a scale bar below it indicating 10 cm. The right photograph shows a long, thin, rusted metal object, possibly a pin or needle, with a scale bar below it indicating 10 cm.

A photograph of a long, thin, twisted metal object, possibly a ring or a piece of jewelry, lying horizontally. The object is heavily corroded and discolored, showing a brownish-yellow patina. Below the object is a metric ruler with a black and white checkered pattern, indicating a scale of 20 cm.

The image displays two views of a single, heavily corroded metal object, likely an archaeological artifact. The object is elongated and thin, with a complex, irregular shape that suggests it might be a stylus or a pin. The left view shows the object's profile, which is somewhat curved and has a rough, pitted surface. The right view shows the object from a different angle, highlighting its thickness and the extent of the corrosion, which appears as a yellowish-brown patina. A scale bar at the bottom of the image indicates a length of 20 cm, with markings every 1 cm. The object is positioned against a plain white background.

Vnr. 177: Fragment *SBR-filter*.

Vnr. 189: Volledige *SBR*-filter.

////////////////////////////////////

8.6.4.6.1.3 Goggles

Vnr. 2: Gas Goggles en Sponge Goggles

Vnr. 147: *Sponge goggles.*

Vnr. 188: *Gas Goggles (?)*.

8.6.4.6.1.4 Duits gasmasker

Vnr. 153: Filter Duits gasmasker.

Vnr. 2: Fragmenten *Mk VII* groundsheet

A photograph of a dark, heavily wrinkled, and fragmented piece of ancient papyrus or leather, laid out on a white surface. The material is dark brown to black, showing significant texture and damage. A small, circular hole is visible on the left side of the fragment. A ruler is placed below the fragment for scale.

////////////////////////////////////

A photograph of three fragments of ancient, dark brown, heavily textured material, likely papyrus or leather, arranged on a white background. The largest fragment is at the top, showing a complex, irregular shape with many folds and creases. Below it are two smaller fragments. The bottom fragment features a small, circular, light-colored hole. A scale bar at the bottom indicates 20 cm.

The image shows two fragments of ancient material, likely papyrus or leather, against a white background. The larger fragment on the left is irregularly shaped with a textured, fibrous surface. The smaller fragment on the right is a long, narrow strip. Below the fragments is a metric scale bar with alternating black and white segments, marked '10' and 'cm'. A small black square with a white letter 'A' is located at the bottom right of the scale bar.

Vnr. 144: Fragmenten *groundsheet*.

Vnr. 161: Ogen voor tentzeilen; Duits (links) en Brits (rechts).

A photograph of five fragments of ancient, heavily corroded metal, likely bronze or iron, arranged on a white background. The fragments vary in size and shape, showing significant pitting and surface degradation. A ruler with a 20 cm scale is visible at the bottom for reference.

Vnr. 197: Volledige *Mk VI* *groundsheet* (opgerold).

A photograph of a folded, dark brown, heavily stained and damaged piece of material, likely a piece of clothing or fabric, resting on a white surface. The material is wrinkled and discolored, with some areas appearing lighter and more worn. A ruler is visible at the bottom of the frame for scale.

pagina 252 van 289

8.6.4.7 Militaire uitrusting: onbekend

Vnr. 19: Ovaal blik, oorsprong onbekend.

Vnr. 37: Fragment textiel met platte, metalen knoop.

Vnr. 87: Buisje in zwarte kunststof.

Vnr. 114: Textielfragmenten, onbekend (niet gefotografeerd).

Vnr. 136: Rubberen afdichtingsring, onbekend (niet gefotografeerd).

A rectangular metal frame, possibly a buckle or a part of a harness, made of a dark, heavily corroded metal. The frame is rectangular with rounded corners and a small break in the bottom edge. It is placed on a white background. Below the frame is a scale bar with a black and white checkered pattern, marked with '10' and 'cm'. A small white label with the letter 'A' is visible on the right side of the scale bar.

Vnr. 149: Textielfragmenten, onbekend (niet gefotografeerd).

Vnr. 155: Handvat (oorsprong onbekend).

////////////////////////////////////

A circular, heavily corroded metal ring, likely a bracelet or collar, with a scale bar below it showing 10 cm. The ring is made of a dark, possibly iron, material that is heavily encrusted with a yellowish-brown rust. The surface is uneven and pitted. The scale bar is black and white, with the number '10' and the unit 'cm' visible. A small white triangle with a black 'A' is also present on the scale bar.

A photograph of a small, cylindrical, ribbed object, likely a bone or wood, with a central hole. A ruler is placed below it for scale, showing a 10 cm measurement.

A long, narrow, rectangular piece of dark brown, textured material, possibly wood or bone, with a semi-circular hole in the center. The material shows signs of wear and discoloration. Below the object is a black and white checkered scale bar with the number '20' and the unit 'cm' visible.

2021

Vnr. 175: Houten planken aan elkaar genageled (onbepaald).

8.6.4.8 Persoonlijke items

Vnr. 40: Metalen doosje, mogelijk voor sigaretten.

A photograph of a small, elongated, dark brown object, possibly a fossilized bone or shell, resting on a white surface. The object has a mottled appearance with some lighter, yellowish-brown patches. Below the object is a ruler with a black and white checkered pattern, used for scale. The ruler has markings in centimeters and inches.

The image displays two fragments of a ceramic object, possibly a bowl or a plate, against a plain white background. The fragments are light-colored, likely off-white or cream, and feature a decorative floral pattern in red and green. The pattern includes stylized leaves and flowers. The larger fragment on the left is curved and has a small, circular, recessed area near its base. The smaller fragment on the right is more angular. Below the fragments is a scale bar with alternating black and white squares, marked with the number '10' and the unit 'cm'. A small black square with a white letter 'A' is also visible on the right side of the scale bar.

2021

The image displays two views of a heavily corroded metal object, possibly a Roman fibula. The top view shows a cylindrical, rusted metal piece with a dark, irregular patch in the center. The bottom view shows the same object from a different angle, revealing a rectangular area of corrosion that has exposed a fine, grid-like mesh structure. Below the object is a black and white checkered scale bar with markings for 10 cm and a small 'A' symbol.

pagina 258 van 289

Vnr. 142: Kam.

////////////////////

Vnr. 150: Papierfragmenten met Duitse teksten (onderdelen stamboek of *Feldpost*).

8.6.4.9 Materieel

Vnr. 9: Fragment ijzerdraad (niet gefotografeerd).

Vnr. 90: Zandzak (jutezak).

Vnr. 108: Fragment ijzerdraad (niet gefotografeerd).

A photograph of a heavily corroded, irregularly shaped metal fragment, likely an archaeological artifact. The fragment is dark brown and black with significant orange and yellow rust. A scale bar at the bottom indicates 20 cm.

A long, thin, curved metal object, possibly a sword hilt or a decorative pin, with a small, rounded, flared base. A scale bar below indicates 20 cm.

////////////////////////////////////

A long, thin, brown, curved object, possibly a piece of wood or bone, with a small knot or joint near the center. A scale bar at the bottom indicates 20 cm.

A photograph of a coiled, dark brown, textured rope or cord, likely made of natural fibers, resting on a white surface. A small knot is visible near the top of the coil. A ruler with a black and white checkered pattern and markings for 10 cm and 1 cm is placed below the rope for scale.

2021

The image contains three separate photographs of archaeological artifacts, likely made of iron, arranged vertically. Each artifact is shown against a plain white background with a 20 cm scale bar placed below it for reference. The top artifact is a long, slender rod with a slightly curved, hook-like end. The middle artifact is a shorter, thicker rod with a more pronounced, angular hook-like end. The bottom photograph shows three distinct artifacts: a long, thin rod with a complex, wavy, and looped shape; a shorter, straight rod; and a small, curved hook-like piece.

A photograph of a fragmented, yellowish-brown object, possibly a piece of ancient pottery or a fossilized bone, showing a complex, irregular shape with several sharp points and a central indentation. A scale bar at the bottom indicates 20 cm.

A photograph of a long, thin, brown, segmented object, possibly a fossilized worm or a piece of ancient rope, laid out on a white surface. The object is curved and has a textured, segmented appearance. A scale bar at the bottom indicates 10 cm.

Niet van toepassing.

8.8 SKELETRAPPORT

Fysisch-antropologische analyse

Zillebeke, Twaalfgemetenbos

Fysisch-antropologische Analyse, Zillebeke - Twaalfgemetenbos

Liesbeth Massagé

Leuven, 25 november 2019

BAAC Vlaanderen Rapport 1297

ISSN 2033-6896

KBR

© BAAC Vlaanderen bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Figuur 1: Situatie vóór aantreffen skelet met tentzeil en tal van vondsten waaronder het skelet zich bevindt (foto Simon Verdegem).

Figuur 2: Positie individu, foto genomen van bovenaf (foto Simon Verdegem).

////////////////////////////////////

Figuur 3: Positie individu, foto genomen vanuit zuidwestelijke hoek (foto Simon Verdegem).

8.8.2 Doel- en vraagstellingen

De Code van Goede Praktijk¹ bepaalt het doel van onderzoek van sporen met menselijke resten in het kader van een opgraving:

- 1° informatie vergaren over de omstandigheden en wijze van de depositie van menselijke resten en over tafonomische processen die hier nadien op ingegrepen hebben;
- 2° een reconstructie maken van de fysische kenmerken van vroegere mensenpopulaties of individuen en van aspecten van hun gedrag.

Dit gebeurt op twee manieren:

- 1° via aangepaste registratie en onderzoek van de sporen waarbinnen de menselijke resten zich bevinden;
- 2° via een analyse van de biologische en fysico-chemische karakteristieken van de resten zelf van menselijke individuen of populaties.

Om deze doelen te bereiken, dient de biologische identiteit van elk individu opgesteld te worden. Onder de biologische identiteit verstaat men de verzameling van een aantal (biologische) kenmerken van het individu: de leeftijd, geslacht, lichaamslengte, eventuele ziektes, morfogenetische kenmerken, enzoverder. De informatie van de biologische identiteit kan dan gecombineerd worden met data verkregen tijdens de opgraving om meer inzicht te krijgen

¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019.

leeftijdsbepaling zo veel mogelijk indicatoren gebruikt om een zo accuraat mogelijke bepaling te bekomen.

8.8.3.3 Geslachtsbepaling

Ook het bepalen van het geslacht bij menselijke skeletresten berust op de veranderingen. Hierbij wordt gekeken naar de secundaire geslachtskenmerken die zich tijdens de puberteit ontwikkelen in het menselijke lichaam. Deze veranderingen uiten zich in een doorgaans duidelijk seksueel dimorfisme in de schedel, de onderkaak en het bekken, wat deze locaties het focale punt maakt van verschillende geslachtsbepalingstechnieken (met een lichte voorkeur voor het bekken, waar de geslachtsbepaling net iets nauwkeuriger is).¹⁰

Bij de bepaling van het geslacht dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat hiermee alleen het biologische geslacht bepaald kan worden. Geslacht is dus niet te verwarren met gender, wat de sociaal geconstrueerde verschillen inhoudt. Het geslacht van een individu kan dus verschillen van zijn of haar gender.

De bepaling van het geslacht in dit rapport volgt de richtlijnen opgesteld door de *Workshop for European Anthropologists*.¹¹ De methode van de WEA geeft aan de vijf categorieën een numerieke waarde binnen een interval van -2 (vrouwelijk) tot +2 (mannelijk). Het resultaat van deze berekeningen worden gedeeld door de som van de gewichtsscores, wat een cijfer geeft dat dan het geslacht aanduidt (+1.95 is dan bijvoorbeeld een mannelijk individu).¹² Aanvullend worden ook de criteria van BUIKSTRA & UBELAKER¹³ en PHENICE¹⁴ gebruikt.

Naast de morfologische kenmerken kan er ook gebruik gemaakt worden van enkele osteometrische technieken, waarbij verschillende delen van het skelet opgemeten. Deze metingen zijn enkel bedoeld als aanvulling bij de morfologische geslachtsbepaling, aangezien ze niet voldoende zijn om alleenstaand te gebruiken.

8.8.3.4 Berekening lichaamslengte

Indien er van een volwassen individu lange pijpbeenderen intact bewaard zijn gebleven, kan ook de lichaamslengte bepaald worden. Voor de berekening hiervan wordt gebruik gemaakt van de formules ontwikkeld door TROTTER & GLEESER 1958 en TROTTER 1970. Aangezien de relatie tussen de lengte van het bot en de lengte van het individu niet 1:1 is, wordt er bij de berekende lichaamslengte een standaarddeviatie voorzien. Deze is het kleinst bij het dijbeen (*femur*), en bij de combinatie van de meting van het dijbeen en het scheenbeen (*tibia*), dus zal er in dit onderzoek bij meerdere intacte pijpbeenderen de voorkeur gegeven worden aan deze metingen.

8.8.3.5 Gebitsgegevens

Een belangrijk onderdeel in de fysisch antropologische analyse is het bestuderen van de gebitsgegevens. Naast de sterfteleeftijd kan het gebit namelijk ook informatie geven over het dieet, de gezondheid en bepaalde gewoontes van het individu. Daarom werd in dit onderzoek gekeken naar het aantal aanwezige tanden (zowel permanente als melktanden), de congenitaal afwezige tanden, de *ante mortem* (voor de dood) en *post mortem* (na de dood) verloren tanden, en de congenitaal afwezige

¹⁰ MAYS & COX 2000, pp.121–125.

¹¹ Workshop of European Anthropologists 1980.

¹² Workshop of European Anthropologists 1980; MAAT & MASTWIJK 2004.

¹³ BUIKSTRA & UBELAKER 1994.

¹⁴ PHENICE 1969.

8.8.3.6 Non-metrische varianten

8.8.3.7 Pathologieën

Pathologieën kunnen geclassificeerd worden op basis van hun etiologie. Concreet zijn er zes grote categorieën: artropathieën, infecties, traumata, stofwisselingsziektes, groei- en ontwikkelingsstoornissen, en overige pathologieën.

8.8.4 Resultaten

8.8.4.1 Algemeen

De bewaring van het individu is zeer goed; het botmateriaal heeft geen noemenswaardige schade opgelopen aan de cortex en is in goede staat. Verder is de fragmentatiegraad zeer laag; het overgrote deel van de individuele beenderen zijn compleet.

Op vlak van volledigheid is het individu zo goed als compleet uitgezonderd de volledige linkerhand, de linkeronderarm en het rechterbekken. Verder ontbreken vier vingerkootjes (één middelste falanx en drie distale falanxen) van de rechterarm alsook een deel van de linkerbovenarm waarvan enkel het proximale deel is teruggevonden.

Een blauwige verkleuring (Figuur 4) is aangetroffen op meerdere benen; het gaat om de rechteronderarm en het rechter ovenbeen en -onderbeen (*ulna*, *radius*, *femur*, *tibia* en *fibula*). Een oranje verkleuring (Figuur 5) is tevens zichtbaar op het rechterscheenbeen (*tibia*), op het ventrale gedeelte van de distale uiteinde en aan de *subscapular fossa* van het linkerschouderblad (*scapula*). De oorzaak van deze verkleuringen is niet gekend.

Figuur 4: Blauwe verkleuring op rechterfemur en -tibia.

8.8.4.6 Pathologieën

Aan het rechtersleutelbeen (*clavicula*) is er aan de proximale inferieure kant sprake van een depressie aan het aanhechtingspunt van het costo-claviculaire ligament (Figuur 8), waarbij een deel van de depressie door tafonomische redenen niet meer zichtbaar is. Dit kan door een ligamentsletsel komen of is eventueel een normale variant.

Verder is er een oude neusfractuur zichtbaar (Figuur 8); de oneven randen van het *os nasale* (neusbot) wijzen hierop alsook de geheelde fractuurlijn. Het is niet mogelijk te achterhalen wanneer het individu zijn neus heeft gebroken, dit kan jaren tot maanden voor diens dood geweest zijn.

Thoracale wervels 11 en 12 hebben aan de onderkant van het wervellichaam (inferior body) een *schmorl's noduli*.

The image displays two views of a small, dark, rusted metal object, likely a fragment of a buckle or clasp. The object is positioned above a 10 cm scale bar in both views. The top view shows the object from a side profile, revealing a complex, interlocking structure with a small loop at the top and a larger, more intricate base. The bottom view shows the object from a different angle, highlighting its three-dimensional form and the extent of its corrosion. The scale bar is marked with '10' and 'cm' and features a triangular warning symbol at the right end.

////////////////////////////////////

Figuur 15: Achterkant schedel (links) en detail breuklijnen linkerkant schedel (rechts).

////////////////////////////////////

8.8.5 Samenvatting en eventueel vervolganalyse

De osteologische analyse kon achterhalen dat het individu een man was die tussen 19 en 22 jaar oud was toen hij overleed. Het individu had een metalen vulling van diens tweede rechtermolaar van de bovenkaak en aan de hand van de aanwezige rokersaanslag kon achterhaald worden dat het een roker was.

Hij was 174,57 cm (+/- 2,99 cm) groot en had een geheelde neusbreuk. Er kan een hypothese van explosietrauma gegeven worden op basis van de geattesteerde peri-mortem breuken. Er kan niet bevestigd worden of dit de doodsoorzaak is maar dit is aannemelijk.

Het is belangrijk om hier te vermelden dat ondanks dat het gaat om een analyse van de menselijke resten dit rapport geen uitgebreide analyse behelst. Verder onderzoek met meer literatuurstudie en vergelijking is mogelijk en aanbevolen.

Vervolganalyse in de vorm van DNA-onderzoek is aangeraden om de identiteit te achterhalen van dit individu. Verder zou CT-analyse van de menselijke resten de hypothese van explosietrauma mogelijk kunnen versterken indien er minieme metalen schilfers in het bot merkbaar zouden zijn.

8.8.7 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2019. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel. Available at: https://www.onroerenderfgoed.be/sites/default/files/2019-03/CGP_V4_geen_TC_20190322.pdf.
- BAINBRIDGE, D. & TARAZAGA, S.G., 1956. A Study of Sex Differences in the Scapula. *The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, 86(2), pp.109–134.
- BASS, W.M., 1987. *Human osteology : a laboratory and field manual*, Missouri Archaeological Society.
- BRICKLEY, M. & MCKINLEY, J.I., 2004. *Guidelines to the Standards for Recording Human Remains* M. BRICKLEY & J. I. MCKINLEY, eds.,
- BROOKS, S. & SUCHEY, J.M., 1990. Skeletal age determination based on the os pubis: a comparison of the Acsádi-Nemeskéri and Suchey-Brooks methods. *Human evolution*, 5(3), pp.227–238.
- BUCKBERRY, J.L. & CHAMBERLAIN, A.T., 2002. Age estimation from the auricular surface of the ilium: A revised method. *American Journal of Physical Anthropology*, 119(3), pp.231–239.
- BUIKSTRA, J.E. & UBELAKER, D.H., 1994. *Standards for data collection from human skeletal remains*,
- BOYLSTON, A., 2000. Evidence for weapon-related trauma in British archaeological samples. Cox, M. & Mays, S. (Eds.). *Human Osteology in Archaeology and Forensic Science*. London: Greenwich Medical Media.
- FINNEGAN, M., 1978. Non-metric variation of the infracranial skeleton. *Journal of anatomy*, 125(1), pp.23–37.
- HANNA, R.E. & WASHBURN, S.L., 1953. The Determination of the Sex of Skeletons as Illustrated by a Study of the Eskimo Pelvis. *Human Biology*, 25(1).
- HAUSER, G. & DE STEFANO, G.F., 1989. *Epigenetic variants of the human skull*, Stuttgart: Schweizerbart.
- KIMMERLE, E.H. & BARAYBAR, J.P., 2008. *Skeletal trauma: Identification of injuries resulting from human rights abuse and armed conflict*. CRC Press.
- LOVEJOY, C.O. et al., 1985. Chronological metamorphosis of the auricular surface of the ilium: A new method for the determination of adult skeletal age at death. *American Journal of Physical Anthropology*, 68(1), pp.15–28.
- MAAT, G.J.R. & MASTWIJK, R.W., 2004. Manual for the Physical Anthropological Report. *Barge's Anthropologica*, 6.
- MAYS, S., 1998. *The archaeology of human bones*, Taylor & Francis.
- MAYS, S. & COX, M., 2000. Sex determination in skeletal remains. *Human osteology in archaeology and forensic science*, pp.117–130.
- MCCORMIC, W.F. & STEWART, J.H., 1991. Sexing of human clavicles using length and circumference

MEINDL, R.S. & LOVEJOY, C.O., 1985. Ectocranial suture closure: A revised method for the determination of skeletal age at death based on the lateral-anterior sutures. *American Journal of Physical Anthropology*, 68(1), pp.57–66.

PHENICE, T.W., 1969. A newly developed visual method of sexing the os pubis. *American Journal of Physical Anthropology*, 30(2), pp.297–301.

RINKER, R.A., 2006. *Understanding Firearm Ballistics. Basic to Advanced Ballistics Simplified, Illustrated & Explained*. 6th Ed. Mulberry House Publishing. Indiana.

SCHAEFER, M., BLACK, S.M. & SCHEUER, L., 2009. *Juvenile osteology: a laboratory and field manual*, Elsevier Academic Press.

SCHEUER, L., BLACK, S.M. & CHRISTIE, A., 2000. *Developmental Juvenile Osteology*, Elsevier Academic Press.

SCHULTZ, A.H., 1930. The Skeleton of the Trunk and Limbs of Higher Primates. *Human Biology*, 2(3), pp.303–438.

STEWART, T.D., 1979. *Essentials of forensic anthropology, especially as developed in the United States*, Charles C. Thomas.

STEYN, M. & ISCAN, Y.M., 1999. Osteometric variation in the humerus: sexual dimorphism in South Africans. *Forensic Science International*, 106(2), pp.77–85.

STEYN, M. & ISCAN, Y.M., 1997. Sex determination from the femur and tibia in South African whites. *Forensic Science International*, 90(1–2), pp.111–119.

TODD, T.W., 1920. Age changes in the pubic bone. I: The male white pubis. *American Journal of Physical Anthropology*, 3(3), pp.285–334.

TROTTER, M., 1970. Estimation of stature from intact long limb bones. *Personal identification in mass disasters*, pp.71–83.

TROTTER, M. & GLEESER, G.C., 1958. A re-evaluation of estimation of stature based on measurements of stature taken during life and of long bones after death. *American Journal of Physical Anthropology*, 16(1), pp.79–123.

UBELAKER, D.H., 1989. The estimation of age at death from immature human bone. *Age markers in the human skeleton*, pp.55–70.

WALDRON, T., 2009. *Palaeopathology*, Cambridge University Press.

Workshop of European Anthropologists, 1980. Recommendations for Age and Sex Diagnoses of Skeletons. *Journal of Human Evolution*, 9, pp.517–549.

2021

8.9 CONSERVATIERAPPORT

Niet van toepassing

8.10 RESULTATEN VAN AARDKUNDIGE EN NATUURWETENSCHAPPELIJKE ANALYSES

Niet van toepassing

////////////////////////////////////